

**T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKİYE'DE GAZETELERDE YAYINLANAN
ÇİZGİ ROMAN TARİHİ VE ÖRNEKLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Didem ÖZKEFELİ
(Y1412.310004)**

Grafik Tasarım Ana Sanat Dalı

Grafik Tasarım Sanat Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Mehmet Reşat BAŞAR

Temmuz, 2017

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz Grafik Tasarımı Anasanat Dalı Grafik Tasarımı Tezli Yüksek Lisans Programı **Y1412.310004** numaralı öğrencisi **Didem ÖZKEFELİ**'nin **“TÜRKİYE’DE GAZETELERDE YAYINLANAN ÇİZGİ ROMAN TARİHİ VE ÖRNEKLERİ”** adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 28.06.2017 tarih ve 2017/14 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından ile Tezli Yüksek Lisans tezi olarakedilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi :04/07/2017

1)Tez Danışmanı: Prof. Mehmet Reşat BAŞAR

2) Jüri Üyesi : Doç. Dr. Elanur KIZILŞAFAK

3) Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Setenay BABALIOĞLU

.....
.....
.....

Not: Öğrencinin Tez savunmasında **Başarılı** olması halinde bu form **imzalanacaktır**. Aksi halde geçersizdir.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Türkiye’de Gazetelerde Yayınlanan Çizgi Roman Tarihi Ve Örnekleri” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin **Bibliyografya’da** gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (04/07/2017)

Didem ÖZKEFELİ

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması Türkiye’de 1960-1975 yılları arasında gazetelerde yayınlanan çizgi romanların ve öncülerinin detaylı olarak araştırılması amacıyla hazırlanmıştır. Bu çalışmanın önemi günümüzde eski değerini giderek yitiren, dokuzuncu sanat dalı olan çizgi romanın tarihi açıdan araştırılması, Türkiye’de popülerleştiği dönemden eserlerin incelemesidir.

Türkiye’de çizgi romanın tarihini incelerken ister istemez konuya genel bir yaklaşım öncelik kazanmaktadır. Bu nedenle çizgi romanın dünyadaki örneklerinden bahsetmek kaçınılmaz bir durumdur. Bu çalışmayı planlarken, iki temel konu üzerinde durulmuştur: Birincisi Dünyadaki çizgi roman tarihi, ikincisi ise Türkiye’deki gelişim sürecidir. Bu yapıya ek olarak Türkiye’deki çizgi roman sürecine katkıları olmuş, ulaşabildiğimiz çizerlerle yapılan görüşmeler ve örnekler de verilmiştir.

Türkiye’de çizgi roman sürecinin bir derlenmesi ve değerlendirmesi olan bu tezin hazırlanmasında hiç kuşkusuz, pek çok kişinin emeği geçmiş ve bu kişilere yürekten teşekkür etmek gerekmektedir.

Tez çalışmamın her aşamasında bilgi ve önerileriyle bana destek olan, kaynak paylaşımlarıyla çalışmama katkıda bulunan ve göstermiş olduğu sabır ve hoş görüden dolayı değerli danışman hocam sayın Prof. Mehmet Reşat Başar’a en içten duygularıyla teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca tez çalışmama başlama aşamasında görüş ve önerilerini paylaşarak beni yönlendiren ve yüreklendiren değerli İrfan Ongar hocam’a, röportaj teklifimi kabul ederek arşivlerini bana açan saygı değer Suat Yalaz, Yurdağın Göker ve Bahattin Atak’a, meslektaşlarım ve arkadaşlarıma, cesaretimin azaldığı dönemlerde beni gayrete getiren ve çalışmalarım sırasında bana her konuda destek olan canım annem ve babama teşekkür ederim.

Temmuz, 2017

Didem ÖZKEFELİ

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
ŞEKİL LİSTESİ.....	xi
ÖZET.....	xv
ABSTRACT	xvii
1 GİRİŞ.....	1
2 ÇİZGİ ROMAN	5
2.1 Çizgi Roman Nedir?	5
2.2 Türleri Açısından Çizgi Roman.....	7
2.2.1 Çizgi romanın tarihsel süreci	7
2.2.2 Çizgi romanın görsel süreci	11
2.2.3 Çizgi romanın siyasal süreci	14
2.3 Konuları Açısından Çizgi Romanlar	17
2.3.1 Kahraman yaratma çizgi romanları.....	17
2.3.2 Güldürü çizgi romanları	27
2.3.3 Çizgi romanda bilim kurgu	32
2.3.4 Çizgi romanda underground.....	35
2.4 Çizgi Roman Ekolleri	39
2.4.1 Amerikan ekolü.....	41
2.4.2 İtalyan ekolü.....	43
2.4.3 Fransa-Belçika ekolü.....	44
2.4.4 Japon ekolü	45
3 TÜRKİYE'DE GAZETELERDE YAYINLANAN ÇİZGİ ROMAN TARİHİ VE ÖRNEKLERİ	47
3.1 Türkiye'de Çizgi Roman Tarihi	47
3.1.1 Türkiye'de çizgi roman'da kullanılan konular.....	47
3.1.2 Türkiye'de çizgi roman'ın ilk örnekleri	49
3.2 Türkiye'de Gazetelerde Yayınlanan Çizgi Romanlar	52
3.3 Türkiye'de Gazetelerde Yayınlanan Çizgi Roman Örnekleri.....	56
3.3.1 Ratip Tahir Burak ve Barbaros'un Son Seferi	56
3.3.2 Turhan Selçuk ve Abdülcanbaz	59
3.3.3 Suat Yalaz ve Karaoğlan.....	66
3.3.4 Ayhan Başoğlu ve Malkoçoğlu.....	71
3.3.5 Sezgin Burak ve Tarkan	73
3.3.6 Abdullah Turhan ve Kara Murat	77
3.3.7 Yurdağın Göker ve Batu	78
3.3.8 Bahattin Atak ve Battal Gazi.....	83
4 SONUÇ	85
KAYNAKLAR	87
EKLER.....	93
ÖZGEÇMİŞ.....	153

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2 1: Fransa, Dordogne'daki Lascaux Mağarası, Boğalar Salonu	7
Şekil 2 2: Albrecht Durer Kıyamet Gravürü.....	9
Şekil 2.3: The Yellow Kid in McFadden's Alley	10
Şekil 2 4: Çizgi romanda konuşma balonu kullanımı.....	13
Şekil 2 5: Çizgi romanda eski tip düşünce balonu kullanımı	13
Şekil 2 6: Dünya'da kullanılan ilk konuşma balonunun yer aldığı çizgi roman	14
Şekil 2 7: "Super Hero" isminin patenti	18
Şekil 2 8: 1938 yılı baskılı Action Comics'in ilk sayısı.....	19
Şekil 2 9: Wonder Woman	20
Şekil 2 10: 1939, Mayıs ayı Batman'ın DC'de ilk çıkışı.....	21
Şekil 2 11: Kaptan Amerika Hitlerle savaşıyor	22
Şekil 2 12: Marvel Süper Kahramanları	23
Şekil 2 13: Lucky Luke/ Red Kit.....	24
Şekil 2 14: Asterix	25
Şekil 2 15: Tommiks ve Teksas.....	27
Şekil 2 16: 1976 Basımlı Mickey Mouse	28
Şekil 2 17: Donald Amca.....	29
Şekil 2 18: Tenten.....	30
Şekil 2 19: Naruto.....	31
Şekil 2 20: Tarzan'ın 3. Sayısı.....	33
Şekil 2.21: Flash Gordon	34
Şekil 2 22: Baytekin Yeni Dünyalarda 1950 tarihli 1001 Özel sayısı.....	34
Şekil 2 23: Kurtzman'ın EC Comics'te yayınlanan "MAD" isimli çizgi romanı	36
Şekil 2 24: The book of Genesis – Robert Crumb.....	37
Şekil 2 25: The Punisher çizgi romanının kapağı.....	38
Şekil 2 26: Hayatta kalanın öyküsü (MAUS)	43
Şekil 3.1: Cemal Nadir'in çizimi Amcabey.....	48
Şekil 3.2: Kara Maske.....	49
Şekil 3.3: Yalçın Didman'ın kaleminden "Fatoş"	51
Şekil 3 4: Ramiz Gökçe'nin Tombul "Teyze ve Sıksa Dayı" çizimi	53
Şekil 3 5: Selma Emiroğlu'nun Doğan Kardeş dergisinde yayınlanan "Kara Kedi Çetesi"	54
Şekil 3 6: Oğuz Aral'ın Utanmaz Adam'ı	55
Şekil 3 7: Yıllara göre yayına katılan çizgi roman sayısı	56
Şekil 3 8: Ratip Tahir Burak'ın Hürriyet Gazetesindeki Barbaros'un Son Seferi.....	58
Şekil 3 9: Ratip Tahir Burak'ın albümleşen Barbaroslar serisi cilt kapakları.	59
Şekil 3 10: 'Abdülcanbaz başlıyor' 30 Ekim 1957.....	61
Şekil 3 11: Turan Selçuk ve Abdülcanbaz.....	62
Şekil 3 12: Abdülcanbaz'ın Meşhur Osmanlı Tokadı	63
Şekil 3 13: Abdülcanbaz ve arkadaşları.....	64
Şekil 3 14: Abdülcanbaz'ın Posta Pulu Olarak Kullanımı	65

Şekil 3 15: Akşam gazetesinde ilk Kaan çizgi romanı “Cengizhan’ın Hazineleleri”nin duyuru afişi.....	67
Şekil 3 16: Milliyet Gazetesi Karaoğlan’ın duyuru afişi	69
Şekil 3 17: Karaoğlan Kapak	70
Şekil 3 18: Ayhan Başoğlu’nun kaleminden “Malkoçoğlu Dehşet Kalesi” kapak çizimi	71
Şekil 3 19: Malkoçoğlu’nun 1974 yılında yayınlanan haftalık serisinin ilk sayı kapağı	72
Şekil 3 20: Sezgin Burak’ın Tarkan okuyucuları için hazırladığı Hüdaverdi çizimi. 74	
Şekil 3 21: Sezgin Burak’ın ilk Tarkan Eskizleri	75
Şekil 3 22: Tarkan’ın ilk film afişi.....	76
Şekil 3 23: Tarkan’ın yarım kalan son macerası “Milanoya Giden Yol”un anonsu 76	
Şekil 3 24: 29 Ekim 1973 tarihinde Günaydın Gazetesinde yayınlanan Fatih’in Fedaisi Kara Murat bandı	77
Şekil 3 25: Kara Murat film serisinden bir afiş	78
Şekil 3 26: Yurdağün Göker’in Nasa’ya hazırladığı çizgi film ile ilgili Alman basınında yer alan gazete haber küpürü	80
Şekil 3 27: Yurdağün Göker’in yazısız karikatürlerinden örnekler.....	80
Şekil 3 28: Yurdağün Göker’in karikatürlerinde konuşma balonu kullanımına bir örnek	81
Şekil 3 29: Batu’nun Maceraları	82
Şekil 3 30: Bahattin Atak’ın Arşivinden Battal Gazi’nin Orijinal Çizimleri	83
Şekil 3 31: Yüzbaşı Volkan çizgi romanı kapağı	84
Şekil b.1: Ratip Tahir’in kaleminden Barbaros’un Son Seferi 4. serüven	102
Şekil b.2: Ratip Tahir’in kaleminden Barbaros’un Son Seferi 5. serüven	103
Şekil b.3: Ratip Tahir’in kaleminden Barbaros’un Son Seferi 10. serüven	104
Şekil b.4: Ratip Tahir’in kaleminden Barbaros’un Son Seferi 11. serüven	105
Şekil b.5: Ratip Tahir’in kaleminden Barbaros’un Son Seferi 12. serüven	106
Şekil b.6: Ratip Tahir’in kaleminden Barbaros’un Son Seferi 13. serüven	107
Şekil b.7: Ratip Tahir’in kaleminden Barbaros’un Son Seferi 14. Serüven.....	108
Şekil b.8: Ratip Tahir’in kaleminden Barbaros’un Son Seferi 16. serüven	109
Şekil b.9: Turhan Selçuk’un Abdülcanbaz karakteri.....	110
Şekil b.10: Abdülcanbaz’dan kareler.....	110
Şekil b.11: Abdülcanbaz albümünden seçmeler.....	111
Şekil b.12: Abdülcanbaz, “Top Yuvarlaktır”	112
Şekil b.13: Abdülcanbaz, “Ramona-Karetecinin Aşkı”	112
Şekil b.14: Abdülcanbaz, “Sahra Kaplanı”	113
Şekil b.15: Turhan Selçuk’un modern çizgileri.....	113
Şekil b.16: Turhan Selçuk’un Abdülcanbaz serisinden denizkızı çizimi	114
Şekil b.17: Turhan Selçuk’un kaleminden Abdülcanbaz karakterleri.....	114
Şekil b.18: “Cihan Yandı Saliha”dan bir kare	114
Şekil b.19: “Ramona/Karatecinin Aşkı”, “Kara Ejderha”, “Gelen Gideni Aratır”dan kolaj	115
Şekil b.20: Turhan Selçuk çizgileriyle “Kara Ejderha”.....	115
Şekil b.21: Haslet Soyöz’ün kaleminden Turhan Selçuk yorumu.....	116
Şekil b.22: Karaoğlan’ın 1964 yılı dergi kapağı.....	116
Şekil b.23: Karaoğlan’ın 1965 yılı dergi kapağı.....	117
Şekil b.24: Karaoğlan’ın 1966 yılı dergi kapağı.....	117
Şekil b.25: Fransa’da yayınlanan Karaoğlan (Kebir)	118
Şekil b.26: Siyah-beyaz Karaoğlan maceralarından kareler.....	119

Şekil b.27: Suat Yalaz'ın kaleminden Karaoğlan.....	120
Şekil b.28: Karaoğlan maceralarından kareler	121
Şekil b.29: Karaoğlan'ın siyah-beyaz yayınlanan gazete bantları.....	122
Şekil b.30: Karaoğlan'ın renkli gazete bant yayını	122
Şekil b.31: Karaoğlan meşhur nidası “Yeaah!..”	123
Şekil b.32: Karaoğlan'ın dövüş kareleri.....	123
Şekil b.33: Karaoğlan'ın renkli dergi yayınlarından örnekler.....	124
Şekil b.34: Karaoğlan'ın renkli dergi çizimleri.....	125
Şekil b.35: Malkoçoğlu “Cem Sultan” serüveni dergi kapağı.....	126
Şekil b.36: Malkoçoğlu “Cem Sultan” serüveninden kareler.....	127
Şekil b.37: Malkoçoğlu “Cem Sultan” dergi çizimleri.....	128
Şekil b.38: Malkoçoğlu “Tuna Casusu” dergi kapağı	129
Şekil b.39: Malkoçoğlu “Dehşet Kalesi” kapak	130
Şekil b.40: Ayhan Başoğlu'nun kaleminden Malkoçoğlu karakteri	131
Şekil b.41: Malkoçoğlu haftalık tarihi macera dergisi 1. Sayı kapağı.....	132
Şekil b.42: Sezgin Burak'ın Bulvar Magazin'e verdiği Tarkan röportajı	133
Şekil b.43: Tarkan'ın ilk roman anonsu	134
Şekil b.44: Tarkan'ın gazetede yer alan tanıtımı.....	135
Şekil b.45: Tarkan'ın hürriyet gazetesi ana sayfa anonsu	136
Şekil b.46: Sezgin Burak'ın “Tarkan/Mars'ın Kılıcı” çizimleri.....	137
Şekil b.47: Tarkan'ın “Kurt Kanı” macerasının anonsu (1973).....	138
Şekil b.48: Tarkan “Altın Madalyon” macerası Hürriyet kelebekte tam sayfa anonsu	139
Şekil b.49: Tarkan Film afişi.....	140
Şekil b.50: Tarkan “Gümüş Eyer” film afişi	141
Şekil b.51: Kara Murat “Fatih'in Fedaisi” gazete bant yayını	142
Şekil b.52: Kara Murat “Aşk ve Kan” çizgi romanından kareler.....	142
Şekil b.53: Kara Murat “İntikam Kılıcı” macerası.....	143
Şekil b.54: Kara Murat'ın haftalık dergi yayını 124. sayı.....	144
Şekil b.55: Kara Murat Fatih'in Fedaisi dergi kapağı	145
Şekil b.56: Kara Murat film afişi.....	146
Şekil b.57: Yurdağın Göker'in yazıp, çizdiği “Batu'nun Maceraları” serüveni	147
Şekil b.58: Son Havadis gazetesinde yer alan Batu'nun Maceraları.....	148
Şekil b.59: Batu'nun Maceraları'ndan kareler	149
Şekil b.60: Bahattin Atak'ın “Seyyid Battal Gazi” çizimi	150
Şekil b.61: Bahattin Atak'ın Battal Gazi bant çizimi	151

TÜRKİYE’DE GAZETELERDE YAYINLANAN ÇİZGİ ROMAN TARİHİ VE ÖRNEKLERİ

ÖZET

Çizgi roman birçok sanat dalını içerisinde barındıran, görsel bir anlatım türü olarak bilinmektedir. En çok kullandığı dil bakımından edebiyat ile görselleri kamera açısına uygun bir biçimde kareler içerisinde kullanması açısından sinema ile karşılaştıran bu sanat dalında Dünya’daki ilk örnekler gazete tirajlarını artırmak amacıyla gazetelerde başlamış, mizah dergileriyle devamlılığını sağlamış ve birçok eser sinemaya uyarlanmıştır. Türkiye’de de aynı yol izlenmiş ve ilk çizgi roman örnekleri gazetelerde filizlenmiştir.

Türkiye’de popülerleşen çizgi romanların ortak özelliği, türleri açısından tarihi, konuları bakımından kahramanlık öyküleri içermesidir. Türkiye’de gazetelerde çizgi romanın başlangıcı 1950’lere dayandırılmaktadır. Gazete çizgi romancılığı 1980’lere kadar devam etmiş, 80’den sonra dergiciliğin başlamasıyla gazetelerdeki çizgi romanlar yerini dergilere ve kitaplara bırakmıştır. Gazetelerde yayınlanan çizgi romanların en çok yaygınlaştığı dönem 1950-1975 yılları arasında olmuştur. Bu dönemde tarihi kahramanlık öyküleri ile ünlenen çizerler; Ratip Tahir Burak (Barbaros’un Son Seferi), Turhan Selçuk (Abdülcanbaz), Suat Yalaz (Karaoğlan), Ayhan Başoğlu (Malkoçoğlu), Sezgin Burak (Tarkan), Abdullah Turhan (Kara Murat), Yurdağın Göker (Batu’nun Maceraları), Bahattin Atak (Battal Gazi)’dir. Bu çalışmada saydığımız çizerlerin örnekleri üzerinden Türkiye’deki tarihi çizgi romanlar incelenmiştir.

Şimdilerde çizgi roman’a olan ilgi belli kesimler tarafından devam etse de gazetelerde çizgi roman görmek pek mümkün olmuyor. Bu tez çalışması çizgi romanın gazetelerde tekrar gündeme gelmesini amaçlamaktadır. Eski çizgi romanların unutulmaması niteliğinde değerler taşıyarak hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Çizgi roman tarihi, gazetelerde yayınlanan çizgi roman, Türkiye’de çizgi roman, Barbaros’un Son Seferi, Abdülcanbaz, Karaoğlan, Malkoçoğlu, Tarkan, Kara Murat, Batu’nun Maceraları, Battal Gazi*

COMICS' HISTORY AND SAMPLES PUBLISHED IN TURKISH NEWSPAPERS

ABSTRACT

Comics is known as a type of visual expression that accommodates many field of art. Comics is mostly compared with Literature in terms of language. It is also compared with Cinema in terms of using proper camera angles. The beginning of this field of art is aimed to increase newspaper's circulation. It continues on periodical publications and a lot of works in this field are turned into a screenplay. The same way was followed in Turkey and the first comics samples were begun to develop in newspapers.

The common feature of comics popularized in Turkey is that they include heroic stories in terms of topic and their genres are generally historical. The beginning of comics in Turkish newspapers is regarded as the 1950s. Newspaper comics continued until the 1980s, and after 80s, comics were left to magazines and books in newspapers. The period in which the comics published in newspapers became most prevalent was between 1950-1975 years. Famous artists with historical heroic stories during this period are; Ratip Tahir Burak (Barbaros'un Son Seferi), Turhan Selçuk (Abdülcanbaz), Suat Yalaz (Karaoğlan), Ayhan Başoğlu (Malkoçoğlu), Sezgin Burak (Tarkan), Abdullah Turhan (Kara Murat), Yurdagün Göker (Batu'nun Maceraları), Bahattin Atak (Battal Gazi). Historical comics in Turkey have been examined with examples of cartoonists we consider in this study.

Although interest in comics is ongoing by certain segments of society, it is not possible to see comics in newspapers. This thesis study aims that the comic book will come back to the newspapers again. This work is prepared for the oblivion of old comics

Keywords: *History of comics, comics published in newspapers, comics in Turkey, Barbaros'un Son Seferi, Abdülcanbaz, Karaoğlan, Malkoçoğlu, Tarkan, Kara Murat, Batu'nun Maceraları, Battal Gazi*

1 GİRİŞ

Çizgi roman için çeşitli kaynaklar tarafından farklı birçok tanım yapılmıştır. Bu tanımlara baktığımızda çizgi romanın en eski kullanımı olarak ilk toplumların çizdiği mağara duvarlarındaki resimlere gitmek mümkün. Art arda kareler kullanılarak bir olay örgüsü çerçevesinde ele alınan çizgi roman, mağara duvarlarındaki resimlerden sonra minyatürler, halı resimleri ve çarşı ressamlığından izler taşımıştır.

Bazı kaynaklara göre grafik sanatının bir kolu olarak değerlendirilen çizgi roman, bir fikrin, bilginin veya anlatının resimlendirilmiş kareler aracılığıyla aktarılmasıdır. Yazılı anlatım türlerinin görselleştirilmiş hali olarak nitelendirebileceğimiz çizgi romanları tarihsel, görsel ve siyasal başlıklar arasında ele almak mümkündür.

Bu çalışmanın birinci bölümünde çizgi roman iki ana temada ele alınmıştır. Bu çalışmada yer alan iki önemli başlık olarak çizgi roman türleri ve konularını gösterebiliriz. Türleri açısından çizgi romanı incelerken, öncelikle tarihi yapısını ele almak gerekmektedir.

Çizgi roman tarihi de pek çok sanat dalında olduğu gibi mağara duvarlarındaki ilkel resimlere dayandırılmaktadır. Günümüzdeki çizgi roman kavramının temelleri 1897’de “Yellow Kid” adlı çalışma ile atılmıştır.

Çizgi romanı görsel açıdan ele aldığımızda en dikkat çeken konunun konuşma balonları olduğu görülmektedir. Bunun sebebi çizgi romanı resimden ayırıcı nitelik taşımasıdır. Yellow Kid’de konuşma balonu kullanımı henüz yoktur. Onun yerine metinler çocuğun elbisesi üzerine yazılarak görselleştirilmiştir. Sonrasında konuşma balonu kullanımı yaygınlaşmış, hatta günümüzde bantlar içindeki yazılara geri dönüş başlamıştır.

Siyasi bir propaganda aracı olarak da kullanılan çizgi roman, dönemin konularını bazen iğneleyici, bazen esprili bir dille yansıtmıştır. Bu sebeple durdurulan, kapatılan, sansüre ve cezai yaptırıma maruz kalan çizerler olmuştur.

Çalışmada öne çıkan bir diğer başlık ise çizgi romanların konuları açısından sınıflandırılması olmuştur. Kahraman yaratma, güldürü, bilim kurgu ve underground olarak ayırabileceğimiz çizgi romanların yaygınlaşmasına en çok hizmet eden belki de bu alan olmuştur. Örneğin günümüzde de hala popülerliğini sürdüren Superman, vizyona henüz girmiş sinema filmiyle Wonder Woman, efsane kahraman Batman, Red Kit sayabileceğimiz en önemli çizgi roman kahramanları olarak öne çıkmaktadırlar.

Güldürü çizgi romanı olarak adlandırdığımız bölüm daha çok çocuklara yönelik eserleri ele almaktadır. Güldürü çizgi romanı, Mickey Mouse, Donald Duck, Tenten gibi karakterleri ortaya çıkarmıştır. Bu karakterlerin birçoğu çocuklara yönelik çizgi filmlere uyarlanmıştır.

Çizgi romanda kullanılan kareler her zaman bir sinemanın storyboard'u niteliğinde kadrjlara sahip çalışılmıştır. Bu özelliği ile sinema sektörü çizgi romandan çizgi romanında sinemadan çok beslendiği konular olmuştur. Bilim kurgu bu konuların başında gelmektedir. Çizgi romandaki bilim kurgu kullanımına baktığımızda doğaüstü olaylar ve karakterler görürüz. Özellikle uzay maceraları çizgi romanda bilim kurgunun en sık kullandığı konulardan birisidir.

Günümüzde dokuzuncu sanat dalı olarak kabul edilen çizgi romanın Dünya'da ilk örnekleri, gazetelerde bant yayın olarak başlamıştır. Çizgi romanı Dünya çapında bir üne kavuşturan dört önemli ekol vardır. Bunlar; Amerikan ekolü, Fransa-Belçika ekolü, İtalyan ekolü ve son dönemde Japon ekolüdür.

Türkiye'de ilk çizgi roman yayını Dünya'nın genelinde olduğu gibi gazetelerde başlamıştır. Bunun sebebi okura gazetelerde haber dışında ilgi çekici yayınlar sunarak, gazete tirajlarını artırmaktır. Ayrıca ülkemizde harf devriminden sonra alışagelmış olduğu dili yitiren insanlara görseller ile yeni alfabenin alıştırılması hedeflenmiştir. Nitekim işe de yaradığı bilinmektedir. Türkiye'ye ilk çizgi romanın girişi İtalya, Fransa-Belçika ve Amerikan ekollerinin önemli eserlerinin Türkçe'ye uyarlanması ile başlamıştır. Dünya'da bilinen birçok çizgi romanın Türk versiyonu yapılmıştır.

Bu çizgi romanları konuları bakımından ele aldığımızda, Türkiye'de bilim kurgu, güldürü ve underground çizgi roman tarzına nazaran en çok ilgiyi tarihi

izgi roman konuları grmuştur. İçerisine bir de kahramanlık hikayeleri katıldığında, Türk okur için heyecan verici, Türk çizerler için ise yeni bir alan oluşmuştur. Türkiye’de gazetelerde tarihi kahramanlık öyküleri çizen sekiz önemli çizer ve sekiz önemli karakter vardır. Bunlar; Ratip Tahir Burak (Barbaros’un Son Seferi), Abdullah Turhan (Abdülcanbaz), Suat Yalaz (Karaoğlan), Ayhan Başoğlu (Malkoçoğlu), Sezgin Burak (Tarkan), Abdullah Turhan (Kara Murat), Yurdagün Göker (Batu’nun Maceraları), Bahattin Atak (Battal Gazi)’dır. Bu karakterlerin içerisinde hayal ürünü olan destansı hikayeler olmasına karşın, gerçek kahramanlık öyküleri de çizgi romanın ilham kaynağı olmuştur.

Türkiye’de 1960-1975 yılları arasında popüler kültürü etkisi altına alan çizgi roman olgusu günümüzde gazetelerde görülmediği gibi eski değerini de yeni teknolojiler sebebiyle yitirmektedir. Günümüzde yetişmekte olan “Z kuşağı” olarak adlandırılan geler sanal ortamlarda ve algılama süresi uzun olmayan görsellere ilgi göstermektedir. Bu da çizgi romanın yerini sözsüz karikatürlere bıraktığını göstermektedir. izgi romancılığı devam ettirmek isteyen çizerler olsa da gazetelerde çizgi roman olgusu artık geçerliliğini yitirdiği için, dergi ve kitaplarla okuyucularına erişmektedirler.

2 ÇİZGİ ROMAN

2.1 Çizgi Roman Nedir?

Çizgi roman, çeşitli kaynaklarda, farklı tanımlanmıştır. Ana Britannica ansiklopedisinde çizgi roman; “Gazete, dergi, kitap gibi basılı bir ortamda çizim dizileri aracılığıyla anlatılan öykülere verilen addır. (Ana Britanica, 1968:176) Bir başka tanıma göre ise;

“Çizgi romanlar grafik sanatların bir koludur ve çoğu zaman bir fikrin, bilginin ya da anlatının sıraya dizilmiş kareler içindeki resim ve yazılarla iletilmesine verilen isimdir. Kimi zaman sözsüz de olabilir, sadece sembolizmden yararlanır ve yazı yerine konuşma balonu kullanır,”(Wigan ve Uslu, 2012:67).

Türkiye’de nadir çizgi roman araştırmacılarından olan Üstün Alsaç’a göre; “Çizgi roman kendine özgü anlatım yöntemleri olan, özgün bir yaratı alanıdır. Çizgi roman bildirisini art arda gelen sahneler yoluyla iletir,”(Alsaç1994:13).

Tüm bu tanımlara ek olarak Nilüfer Tuncer gazetelerde yayınlanan çizgi bantlar ve çizgi romanların ortak özelliği olan bir sıralama ile çizgi romanı tanımlamıştır.

- 1- Birbirini izleyen resimlerle anlatılan bir öykü;
- 2- Karakterlerin bir maceradan diğerine süregelen özellikleri;
- 3- Konuşma veya metnin resim içinde yer alması;
- 4- Resim ile metin bir bütün oluştururken resmin ağır basması;
- 5- Düzenli aralıklarla çıkması,”(Tuncer, 1993:29).

Bu tanımlamalardan yola çıkarak çizgi romanın içinde barındırdığı resim, edebiyat, fotoğraf, sinema gibi birçok sanat dalına bağlılığından bahsetmemiz mümkün. Bunların yanı sıra karikatüre yakınlığı ile dikkat çeken bu alan aslında bağımsızlığını ilan etmiş zamanla yükseliş ve iniş dönemleri yaşamış ve bir çok

kaynağa göre sekizinci sanat dalı olarak kabul görmüş bir görsel anlatım türüdür.

“Çizgi roman sanat mıdır? Hiç kuşkusuz evet. Sinemadan sonra sekizinci sanat olarak kabul edilmiştir, çünkü çizgi roman günümüz masal anlatım tarzıdır ve masal bir sanat dalıdır. Her ikisinde de kahramanlar yaşlanmaz, ölmez; hayvanlar, bitkiler insan gibi konuşup davranır. Olağan dışı olaylar geçer, olağanüstü güçler kahramanların yardımına yetişir. Bu özellikleriyle çizgi roman masal gibi biraz eğlendirir, biraz ders verir. Çizgi roman önceleri önemsenmemiş ama daha sonra en az sinema kadar etkili bir anlatım türü olduğu anlaşılmıştır. Gerek çizim gerek öykü konusunda küçümsenmeyecek düzeyde sanatçılar yetiştirmiş olması, çizgi romanın bağımsız bir yaratı alanı olarak görülmesini sağlamıştır,”(Rolan 2000:2).

Burhan Rolan’ın yukarıdaki çizgi roman tartışmasına ek olarak, çizgi romanın başlarda filmlerden etkilendiği de söylenmektedir. Zaten popüler kültür alanlarından televizyonun dahi olmadığı bir dönemde ortaya çıkan çizgi roman sinema sektörü ve edebiyat alanına özgü bir görsel kategori oluşturmuştur. Kahramanlar çoğu zaman filmlerdeki kahramanlarla kıyaslanmış, zaman ile tam tersi bir biçim alıp çizgi roman kahramanları beyaz perdeye uyarlanmıştır. Bunu yanı sıra zaman zaman benzerlik gösterdiği edebi türlerle de kıyaslanmıştır. “Çizgi roman hem biçimi ve yapısı, hem de işlevi açısından en çok masala benzer. Her ikisinde de -kahramanlar yaşlanmaz, ölmez; hayvanlar, bitkiler insan gibi konuşup davranır; olağan dışı olaylar geçer, doğa üstü güçler kahramanların yardımına yetişir,”(Ana Britannica,1986:176).

Masallardaki betimlemeler, çizgi romanda yerini çizimlere bırakmış. Bu sebepten yazılar masala göre daha kısa tutulmuş, ama olaylar konu bakımından masal ile benzerlik göstermeye devam etmiştir. “Çizgi romanın en önemli özelliği resim-yazı ilişkisi, hatta bütünlüğüdür. Bu da okunup, izlenmesine olanak sağlayan, anlaşılmasını kolaylaştıran belli biçimsel anlatım kalıplarıyla gerçekleşir,” (Alsaç, 1994:14).

Yani, kendine özgü bir tarzı vardır. Bu da yazıları konuşma balonları içerisinde kullanmak, yazılarda dikkat çekici font ve noktalama işaretlerine yer vermek,

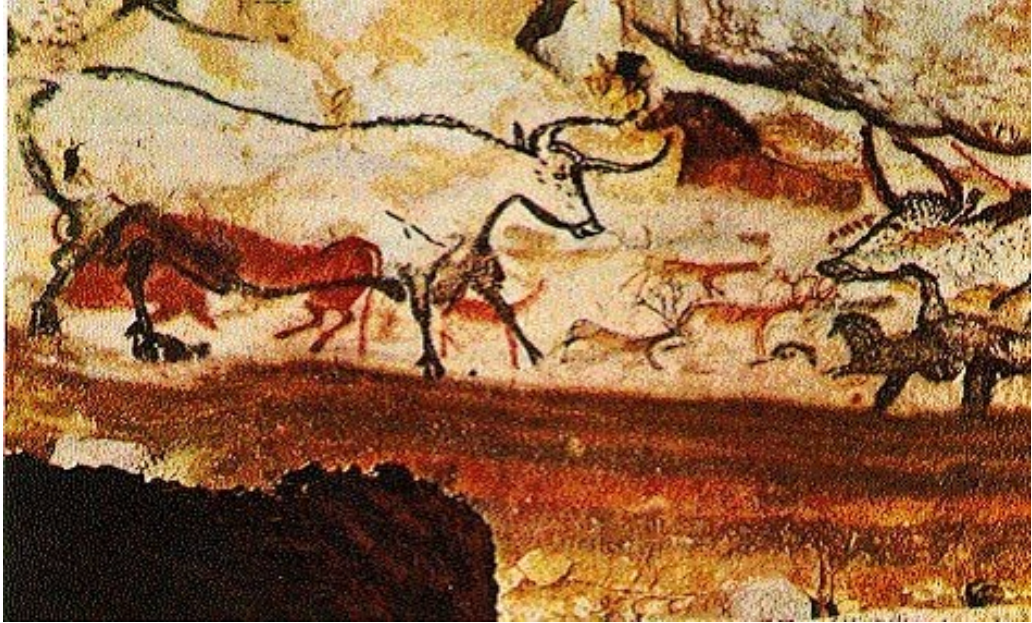
izimler yer yer renkler ile duyguyu aktarma açısından ikonografik bir dil kullanmaktadır. “izgi roman diğ er sanatlarla aynı meseleleri ele almasına rağmen, aynı meselelere b ut nl k taşıyan belli bir yorum getirerek onlardan ayrılır,” (Eğribel,1987:14)

Sonuç olarak, çizgi romanın büyük gelişmeler geçiren bir çok sanat dalını bir araya getirerek kendisine yeni bir görsel kategori oluşturduğundan söz etmek mümkün.

2.2 Türleri Açısından izgi Roman

2.2.1 izgi romanın tarihsel süreci

izgi romanın tarihsel süreci çok öncelere dayanmaktadır. Her sanat anlayışında başvurulan mağara duvarları, çizgi romanda da tarihin ilk çizim eserleri olarak kabul görülmektedir.

şekil 2 1:. Fransa, Dordogne’daki Lascaux Mağarası, Boğalar Salonu

Kaynak: <http://arkeolojigazetesi.com/?p=509>

Mağara duvarlarındaki bu resimlerde ilk insanların birbirleri arasındaki görsel iletişimi nasıl sağladığını görmekteyiz. Resim sanatının bir iletişim aracı olma işlevine dayanarak çizgi romanın da aynı işleve sahip olduğunu düşünebiliriz. Dolayısıyla ortak tarihsel süreç içerisinde değerlendirmek mümkündür. Herkes İçin Sanat adlı kitabında Sezer Tansuğ’un da belirttiği gibi; “izgi roman tarihi belli bir anlatımın kendini m kemmelleştirmesi ve yaygınlaştırması, kendi

içinde bir aşamalar dizisi olacaktır. Bu yüzden ilkel mağara resimlerine kadar uzanan bir çizgiden bahsedilecektir,” (Tansuğ 1982:45).

Tıpkı diğer görsel sanatlar gibi çizgi romanda bu tarihe dayandırılabilir; Çünkü bu mağara resimlerinin birçoğu av sahnelerini betimlemek amacıyla çizilmiştir. Tüm bunlara rağmen çizgi romanın mağara resimleri ile ilintili olduğunu düşünenler olsa da Levent Cantek’e göre;

“Çizgi roman yalnızca resim değildir. Anlatımında öncelikle çizgiyi kullanmasına rağmen, içeriğinde metin ve yazı ağırlığı da mevcuttur. Bu yüzden çizgi romanı resimle özdeş tutup, başlangıcını ilkel mağara resimlerinde aramak yanlış olur. (...) Çizgi romanda anlatım özelliklerinin yanı sıra, basılı olma şartını aramamız gerekiyor. Bu da bizi sonuç olarak matbaanın gelişmesiyle ilgili bir tarihçeye götürüyor,” (Cantek, 2014:32).

Yani her ne kadar mağara resimleri tüm görsel sanatların başlangıcı gibi görünse de çizgi romanın diğer sanatlardan farklı olarak kendine özgü bir gelişmesi olmuştur. Bu gelişmeler belirli bir sıra ile ilerlemiş zamanla duvar resimleri yerini minyatür, oyma baskı, resim gibi alanlara bırakmış ve daha sonrasında Johannes Gutenberg’in matbaayı bulmasıyla yavaş yavaş yazıya sonra da çizimlere yerini baskıya bırakmıştır. Yeni bir görsel alternatif olarak çıkan baskı resim, zaman zaman yazılı anlatımı güçlendirmek amacıyla grotesk etkileri içine alarak karikatüre dönüşmüş, ardından ifade balonlarıyla daha net bir anlatım olanağı veren çizgi roman aşamasına ulaşmıştır.

“Çizgi roman basılı bir ortamda yer alıyordu, onun için gelişmesi de baskı tekniklerinin ilerlemesine paralel oldu. Bu bakımdan en çok karikatüre benzer; bu iki sanat dalı arasındaki etkileşim günümüzde de sürmektedir. Çağdaş çizgi romanla çağdaş karikatürü aynı sanatçının, İngiliz oyma baskıcı William Hogarth’ın başlattığı kabul edilmektedir,” (Ana Britannica, 1986:176-177).

Çizgi roman ilk olarak 19. Yüzyılda ortaya çıkmış ve bu dönemin ortalarına doğru mizah ve çocuk dergilerinin yeni bir yaklaşım getirmesiyle erişilebilir bir anlatım türü haline getirmiştir. 19. Yüzyılda ortaya çıkmasının başlıca nedeni sanayi devrimi ile baskı makinelerinin gelişmesi ve kağıt üretiminin artmasıdır.

Başlangıcı gazetelere dayanan çizgi roman ilk ustalarını da 1980’lerde Avrupa’da ortaya çıkarmıştır. Avrupa’da yeşeren bu tohumlar ABD’de filiz vermiş ve en çağdaş biçimine ulaşmıştır. Amerika’da ilk olarak Joseph Pulitzer “World” isimli gazetesinde pazar ekleri yayınlamaya başlamıştır. Burada amaç gazetenin tirajını artırmaktır. Pulitzer hedefine ulaşınca rakiplerinin de dikkatini çekmiştir ve diğer gazete kuruluşları da renkli pazar ekleri yayınlamaya başlamışlardır. Yeni çizimler için oldukça önemli bir fırsat olan bu durumla birlikte, İngiltere’de Hogarth’ın bir sokak kadının yükselişi ve düşüşü hakkında çizdiği altı tabletlik sergisi büyük ilgi görünce bunu kitaplaştırmış ve bu çizimleri tanımlamak için “cartoon” kelimesini ilk kez kullanmıştır. Almanlara göre ise çizgi roman tarihi Albrecht Dürer’in kıyamet gravürüne dayandırılmıştır. Kartala verilen ses efekti ile çizgi roman benzerliği düşünülmüştür.

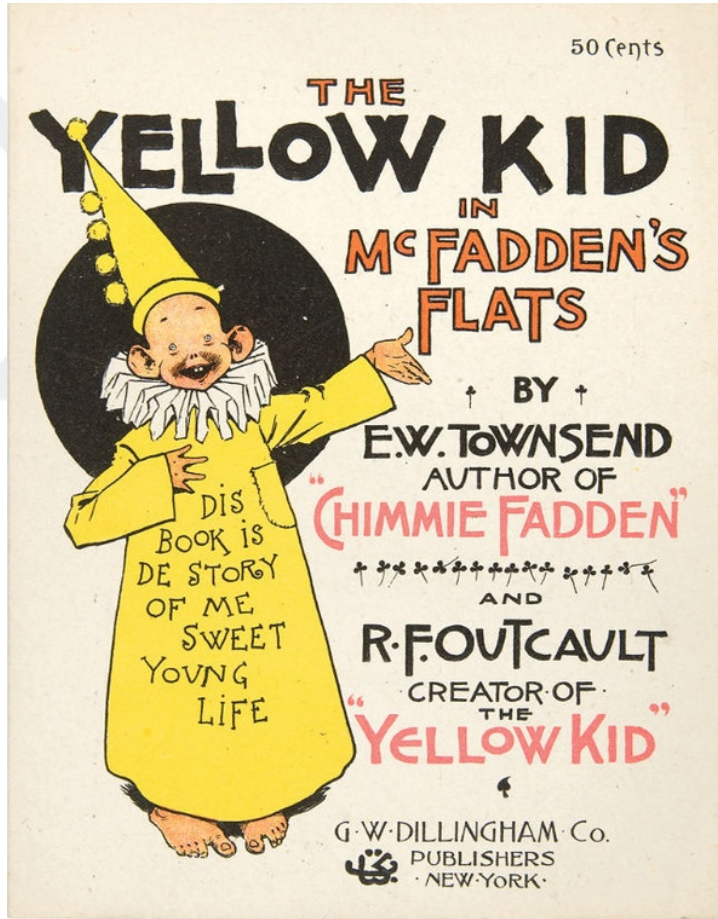

Şekil 2 2: Albrecht Dürer Kıyamet Gravürü

Kaynak:http://www.allposters.com.tr/-sp/Kiyamet-Guenue-Posterler_i1513228_.htm

“Bu dönemin ilk yıldızı R.F. Outcault’un Hogan’s Alley adlı kahramanı oldu. Outcault bu kahramanıla karikatür tarzında ilk kopyayı gerçekleştirdi. Çizgi roman ve bantların bütün temel öğeleri bu çalışmasında vardı. (...) Gazete satışını artırmak için renk kullanmaya başlayınca kahramanın elbisesi sarıya boyanıp adı da Yellow Kid (Sarı Çocuk) olarak değiştirildi,”(Cantek, , 2014:33-34)

Yellow Kid çizgi roman tarihinin en önemli kahramanlarından. Tam da yayınlandığı dönemde kırsal kesimlerden şehirlere büyük bir göç yaşanmış ve bu durum içinde mizah da barındırsa popüler kültürün, özellikle de çizgi romanın etkisini gözler önüne sermektedir.

Şekil 2.3: The Yellow Kid in McFadden's Alley

Kaynak:<http://cblidf.org/2012/07/a-history-of-censorship-richard-felton-outcault-and-the-yellow-kid/>

“İlk çağdaş çizgi roman 1897’de çıkmaya başlayan “The Katzenjammer Kids” , yaratıcısı da Rudolph Dirks’tür.” (Ana Britannica,1986:177) Kendisinden önce

yayınlanan çizgi romanlardan ziyade daha önce Rönesans döneminde Alman oyma baskısında ve İngiliz karikatüründe kullanılan konuşma balonlarını ilk kez çizgi romanda kullanmaya başlamıştır. Yellow Kid’de metinler konuşma balonlarına değil, başkahramanın elbisesine yazılıyordu. Dirks’in unutulmuş bu konuşma balonu yöntemini kullanması anlatımı daha etkili hale getirmiştir. İlk çizgi romanlar karikatürler gibi çocuk ve mizah dergilerinde, pazar eklerinde ortaya çıksa da, 1907’de günlük gazete sayfalarında da kullanıma girmiştir. “Çağdaş çizgi roman bir film şeridi gibi akıcı biçimde birbirini izleyen karelerin getirdiği hareketlilik ile düş gücü ürünü anlatımlara sağladığı kolaylık, kısa sürede çizgi romanın sınırlarının gelişmesine yol açtı,” (Ana Britannica,1986:177).

Çizgi roman başlangıcını her ne kadar süreli yayınlara borçlu olsa da gazete ve dergilerden uzaklaşarak, zaman içerisinde yerini yalnızca bu iş için basılan kitapçıklara bırakmıştır.

2.2.2 Çizgi romanın görsel süreci

Görsel sanatlar, en yaygın tanımıyla göze hitap eden sanatsal işler olarak bilinir. Bu durumda çizgi romanında bir görsel sanat olduğundan bahsetmemiz yanlış olmaz. Hatta çizgi romanın kendi içinde diğer görsel sanatlar ile yapı bakımından bir uyumluluk barındırdığından söz etmek mümkündür. Aklımıza ilk gelen resim, heykel, sinema gibi birçok görsel sanat dalı ile çizgi roman arasında bir köprü kurabiliriz. “Çizgi roman diğer tüm sanatlarla iç içe olduğu kadar, bekli de daha fazla grafik tasarımıyla ilgilidir. Tıpkı grafik tasarım gibi yazılı, görsel sanatları kendi sentaksı içinde birleştiren apayrı bir dile sahiptir,” (Uçmak, 2010:23).

Çizgi romanın farklı birçok sanat dalıyla benzerlik gösterdiği öne sürülmektedir. Bunlardan en çok dikkat çeken edebiyat ve grafik tasarım olmuştur. Hem biçimselliği hem de şiirselliği içinde barındırmasıyla bu iki dala benzetilmektedir. Yine de en çok dikkat çeken özelliği ve onu diğer edebi türlerden ayıran en önemli özelliği görsel unsurlarıdır. Grafik sanatlarda olduğu gibi iletmek istediği mesajı görselleştirerek hayal dünyasında yeni ufuklar açmaktadır.

“Çizgi romanlar grafik sanatların bir koludur ve çoğu zaman bir fikrin, bilginin ya da anlatının sıraya dizilmiş kareler içindeki resim ve yazılarla iletilmesine verilen isimdir. Kimi zaman sözsüz de olabilir, sadece sembolizmden yararlanır ve yazı yerine konuşma balonu kullanılır.” (Wigan ve Uslu, 2012,:67)

Bu tanımlamadan da anlaşılacağı gibi çizgi romanın kendine has bir grafik yapısı vardır. Zaman zaman afişlerle veya diğer grafik işlerle benzerlik gösterse de kendi üslubunda farklı kriterleri vardır. Bunlar; tipografi, ses efektleri, konuşma balonlarıdır. Tipografiden başlayacak olursak çizgi romanda kullanılacak yazı tipini, yani fontunu seçmek önemli unsurlardan biridir.

“ ‘Forma uygun yazmak’ anlamına gelen tipografi sayesinde yazı fikirlere görsel biçim verir. Seçilen font, bu fontun büyüklüğü, satır uzunluğu, satır arası boşluk ve benzeri unsurların kombinasyonları ile yapılır.” (Öztopuz ve Alaca, 2015:31)

Çizgi romanda ses efektleri de yazı ile vurgulanır. “Şangırrrr!” Yazısını gördüğümüzde bir şeylerin kırıldığını, “Boom!” ifadesini gördüğümüzde yumruk atıldığını anlayabiliyoruz.

“ Hikayedeki sesleri ifade etmek için sayfa içine yerleştirilen görsel araçlara ses efekti diyoruz. Çizgi roman yazarının isteğine ve çizgi roman türüne bağlı olarak, panellerde ses efektleri kullanılabilir. Bu okuru hikayenin içine çekerek, öykünün atmosferinin ve kahramanların eylemlerinin okurda daha derin bir etki bırakmasını sağlar.” (Öztopuz ve Alaca, 2015:32)

Konuşma balonu ise; “Konuşma, düşünme metinlerini panel üzerinde yerleştirmek için kullanılan görsel araç.” (https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87izgi_roman) olarak tanımlanabilir.

Şekil 2 4: Çizgi romanda konuşma balonu kullanımı

Kaynak:<http://kahramangiller.com/cizgi-roman/adim-adim-cizgi-roman-7-yazilar-balonlar-fontlar/>

Bunların dışında çizgi romanda düşünce balonlarının kullanımı da vardır. Fakat düşünce balonu kullanımı günümüzde eskimeye yüz tutan bir yöntem olmaktadır.

Şekil 2 5. Çizgi romanda eski tip düşünce balonu kullanımı

Kaynak:<http://publicdomainvectors.org/tr/bedava-vektor/B%C3%BCy%C3%BCk-komik-konu%C5%9Fma-balonu-vekt%C3%B6r-g%C3%B6r%C3%BCnt%C3%BC/6820.html>

Yurdagün Göker'in çizgi romanda ilk konuşma balonu kullanımına ait olduğunu belirttiği aşağıdaki çalışmada görüldüğü gibi günümüzde alışık olmadığımız bir kullanım söz konusudur. Konuşma balonu kullanımı zaman içerisinde değişimlere uğrayarak günümüzdeki şeklini almıştır.

Şekil 2 6. Dünya’da kullanılan ilk konuşma balonunun yer aldığı çizgi roman

Kaynak: Yurdağın Göker’in arşivinden

Bu tarz düşünce balonu kullanımı günümüzde kalmasa da dönemin çizerleri karakterleri bu şekilde seslendirmeyi hayal etmişlerdir.

“Düşünce balonu yıllardır kullanılmıyor. Onun yerine karakterin düşüncelerini kutucuklara yazıyorlar. Peki iki farklı karakter aynı sahnede düşüncekse ne yapmalı? Bunun için kutucukları farklı renkte verme yoluna gidebilirsiniz.” (<http://kahramangiller.com/cizgi-roman/adim-adim-cizgi-roman-7-yazilar-balonlar-fontlar/>)

Bu açıdan bakıldığında çizgi romanda düşünce balonu kullanımı yerini, bant karikatürlerdeki gibi kutulara yazılan metinlere bırakmıştır.

2.2.3 Çizgi romanın siyasal süreci

Popüler kültür, 20. yüzyılda etkisini göstermeye başlayan ve toplumsal modernleşmenin yan etkileri arasında sayılabilecek bir kavram. TDK’ya göre

popüler kültür, “Belli bir dönem için geçerli olan, hızlı üretilen ve hızlı tüketilen kültürel öğelerin bütünü” (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gtsvearama=gtsveguid=TDK.GT.S.5787c4ec61c847.74169106) olarak tanımlanmaktadır. Aslında popüler kültür bu tanımlamayı içinde barındırırken bir yandan da pop kültürünün bize sunduğu ikonları doğurmuştur. İkonun birden çok anlamı olmasına karşın burada sözü edilen ikon, “Bir kişi, düşünce, akım veya herhangi bir şeyi tek başına simgeleyen ve anlatan şekil veya resim.” olarak ifade edilebilir. ([http://canbruce.com/sozluk-nasil-yazilmali-4/.](http://canbruce.com/sozluk-nasil-yazilmali-4/))

Sanatın her alanında hatta sosyal yaşamda dahi kendini gösteren bu akım git gide yaygınlaşmıştır. Günümüzde hızla büyüyen bir sermaye ve global bir yapı haline gelmiştir. Bu yapı 20. yüzyıldan da önce aslında 19. yüzyıl ortalarında işçi sınıfı ile yönetici sınıfı arasındaki farktan doğmuştur. Hala kullanımı olan ve insanları ayırtıran bu sınıf farkının temelleri sanayi devrimiyle iyice netleşmiştir. Sanayi devriminden sonra köylüler ile yöneticiler tamamen ayrılmış. İşçi kesimi, kendisini yönetenlere bağlı hissetmiş ve yönetilmeye mahkum olduğuna inandırılmıştır. Okuyan ve okumayan kesim farkı da bu sayede ortaya çıkmıştır. Dini ayin dilleri dahi halkın günlük konuşma dilinden ayrılmış ve insanlar arasındaki kültürel fark iyice netleştirilmiştir. Bu sayede yönetilenlerin söylediklerini öğüt olarak kabul edip, onların bilgilerine hiç düşünmeden inanmışlardır. Tüm bu ayrımlar popüler kültürü doğurmuş ve üst sınıflar zamanla halkı kontrol etmek için bu popüler kültür araçlarını da kullanmaya başlamışlardır. Aslında popüler kültür dediğimiz sistem, halkı kapsamadığı gibi üst düzey eğitim almış kişileri kapsamamaktadır. Aslında ikisinin de ortasında bir sınıfa hitap etmektedir. TDK’nın bahsettiği açıklama burada devreye girmektedir. Yani popüler kültür, hızlı üretilip, hızlı tüketilen kültürel öğelerden oluşmaktadır.

Popüler kültür zaman içerisinde yöneten kesimin işçi sınıfına karşı kullandığı öğeler dışında muhalif kesimin de kullanımına girmiştir. Radikal değişimlerden geçmiş ve sansüre, baskıya rağmen protesto etmeye devam etmişlerdir. Çünkü sınıf ayrımından beslenen bu düzen muhalif mesajlar vermek için en uygun ortam olmaya başlamıştır. Bu mesaj içerikli eylemleri de en çok sanattan faydalananarak gerçekleştirmişlerdir.

“Politik olarak popüler kültür ‘Baskı dönemlerinde’ geniş kitlelere ulaşabilme kolaylığı, modernliği ve gerçekçi potansiyeliyle halkın gözünde giderek yayılan ve genleşen – hatta yasaklanan- bir karşıt cennete yataklık eder.”(Cantek, 2014,:20)

Aslına bakarsak bu söylemde politikanın da popüler kültür ile dolaylı değil doğrudan bağlantılı olduğunu görüyoruz. Yönetenlerin her zaman yaptığı çok satan, çok izlenen, çok okunan popüler kültür öğelerini (kitap, müzik, sinema filmi vb.) kendi yönlerine çekebilmek ve çekemedikleri süreçlerde baskı ve sansür ile susturmaya çalışmaktır. Yönetenler bu tutumlarıyla popüler kültüre bir yandan yardım eder bir yandan da karşı dururlar. Sadece yönetenler değil yönetilenler içerisinde de bu kültürel biçimlerde farklılık görenler kendinden olmayı her zaman taşlamış ve yuhalamıştır. Popüler kültür medyasının doğuşunda liderlik eden bu iki sınıfın karşıtlığı ve bundan beslenmeleridir.

Popüler kültür zamanla kendine belirli alanlar seçmiştir. Bunlardan bir tanesi de medya olmuştur. Popüler kültür medyası olarak adlandırdığımız bu mecralardan biri de gazetelerdir. Gazeteler, ilk olarak insanlara haber kaynağı olmak amacıyla siyasi ve toplumsal olayları halkın belirli kesimlerine (okuyan kesim) aktarmak için basılmaya başlanmıştır.

Gazeteler zaman içinde, yalnızca haber kaynağı olmak yerine kendi içerisinde bir eğlence kaynağı doğurmuştur. Bu eğlence kaynağı ilk olarak Amerika’da gazetelerin Pazar ekleri dağıtmaya başlamasıyla ortaya çıkmıştır.

“Pazar eklerinin ortaya çıkmasında üç önemli sebep vardır: Basım ve dağıtımın makineleşmesi, nüfusun şehir merkezlerinde yoğunlaşması ve yeni grafik ifadelerin halk arasında kabul görmeye başlaması.”
(<http://www.futuristika.org/cizgi-roman-i-tarihi-ve-imgelerin-gelisimi/>)

Pazar eklerinin gördüğü rağbet sonucunda çizgi roman adını tam anlamıyla duyurabilmiş. Kendi tarihsel süreci içerisinde yükselme dönemine geçiş yapmıştır.

2.3 Konuları Açısından Çizgi Romanlar

Çizgi romanda konu seçimi ilk iş olduğu için en büyük paylardan biri de yazardadır. Hem birçok kesim tarafından anlaşılır bir dilde olmalı, hem de dikkat çekiciliği sağlamalıdır. Dikkat çekiciliği sağlamakta büyük pay ise çizere düşmektedir.

Nilüfer Tuncer bu konuyu şu şekilde desteklemektedir; “Büyük kitlelere seslenen çizgi romanların temalarının, her düzeyden kişinin kavrayabileceği kadar basit, fakat ilgi çekecek kadar da değişik olması gerekmektedir.” (Tuncer, 1993:31)

Çizgi roman konularına örnek vermek gerekirse; Western olarak bilinen kovboy hayatlarını anlatan çizgi romanlar, aileyi konu alan çizgi romanlar, ırkçılık, kültür çatışmaları gibi sosyal ve hatta siyasal olaylar çizgi romanın konuları içinde yer almaktadır. Bu konular her kültüre göre şekillenmiştir. Üretildiği her dönemde, dönemin popüler olaylarını ele alarak o günlere ayna tutmuş bir sanat dalıdır. Mizahi eserlerde de, siyasi eserlerde de konu bakımından aynı yolu izlemiştir.

2.3.1 Kahraman yaratma çizgi romanları

Çizgi romanların vazgeçilmezlerinden olan süper kahramanlar yaygın olarak şu şekilde tanımlanır;

“Süper Kahramanın sözlük tanımı şu şekildedir; Süper kahraman, normal insanların yapamadığı şeyleri yapma güçlerine sahip olan ve bu güçlerini toplumun iyiliği için kullanan bir kişiye verilen genel isimdir. Süper Kahraman’ın İngilizce karşılığı “Super Hero” dur ve bu kelimenin telif hakkı Amerika’nın en büyük iki çizgi roman (kısaca ÇR) firması olan Marvel ve DC tarafından ortaklaşa alınmıştır. Bu yüzden diğer Amerikan çizgi romanlarındaki kahramanlar asla “Super Hero” olarak adlandırılmazlar, onun yerine “Ultra”, “Meta-Human” gibi değişik tabirler kullanırlar.” (Pekmen, 2010:2)

Int. Cl.: 16

Prior U.S. Cls.: 5, 22, 37 and 38

United States Patent and Trademark Office

Reg. No. 1,179,067

Registered Nov. 24, 1981

TRADEMARK
Principal Register

SUPER HEROES

Cadence Industries Corporation (Del. corporation),
a.k.a. Marvel Comics Group and DC Comics Inc.
575 Madison Ave.
New York, N.Y. 10022

For: PUBLICATIONS, PARTICULARLY
COMIC BOOKS AND MAGAZINES AND
STORIES IN ILLUSTRATED FORM; CARD-
BOARD STAND-UP FIGURES; PLAYING
CARDS; PAPER IRON-ON TRANSFERS; ERAS-
ERS; PENCIL SHARPENERS; PENCILS; GLUE
FOR OFFICE AND HOME USE, SUCH AS IS
SOLD AS STATIONERY SUPPLY; NOTEBOOKS
AND STAMP ALBUMS, in CLASS 16 (U.S. Cls. 5,
22, 37 and 38).

First use Oct. 1966; in commerce Oct. 1966.

Ser. No. 222,079, filed Jul. 3, 1979.

HENRY S. ZAK, Primary Examiner

Şekil 2 7. "Super Hero" isminin patenti

Kaynak: <http://www.kayipdunya.com/tunc-pekmen/super-kahraman-nedir-bir-giris-yazisi>

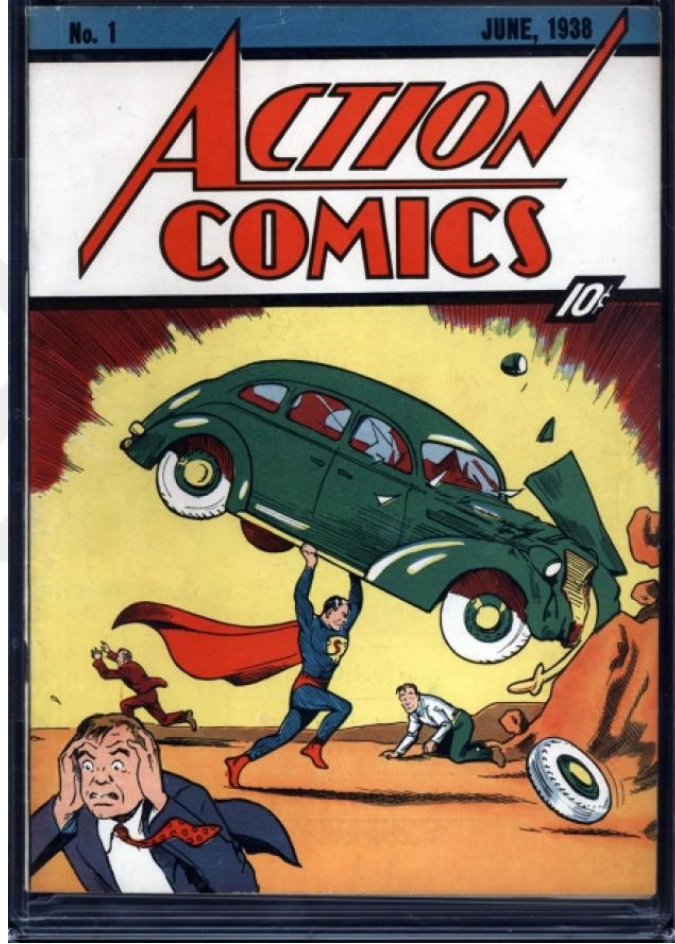
Çizgi roman konuları arasında en çok dikkat çeken şüphesiz kahramanlık öyküleridir. Bu konuda da en büyük pay Amerika'dadır. Özellikle süper kahraman yaratımında geçmişte ve günümüzde en önde gelen piyasanın Amerika çizgi roman piyasası olduğu bilinmektedir.

“Çizgi roman kendi doğal gelişimi içinde, üretimiyle ilgili olarak iki önemli biçem oluşturdu. İlki “Kahraman çizgi romanları” oldu. Popüler kültürün üzerinde durduğu bu tür çizgi romanlardır. Yaratıcısının önemi yoktur. Bir anlatıyı çizgi romana has kod ve kanallarla iletmekten başka bir şey yapılmaz,” (Cantek,2014:27).

Kahramanı olan çizgi romanlar genel geçer görülmüş iyi kötü çatışmasını yansıtan eserlerdir. Bu nedenle çizgi romanlarda bir kahraman varken bir de düşman cephesi olması genel olarak sık kullanılmıştır. Levent Cantek'e göre; “Tarihte ilk çizgi roman süper kahramanı Superman ve ondan sonra yaratılmış diğer süper kahramanlar, kötülüğe karşı mücadele ettikleri için popüler

olmuşlardır.” (Öztopuz ve Alaca, 2015:37) Superman’ın ilk süper kahraman olduğu yadsınamaz. 1938 yılında yayınlanmaya başlayan “Superman” en çok bilinen, hatta ikon haline gelmiş bir süper kahramandır...

Superman çizgi romanı versiyonundan sonra sinema filmlerine de konu olan çizgi romanlardandır. Bu şekilde uyarlanan pek çok çizgi roman olmasına karşın sinema filmi ile de en tanınan süper kahraman Superman’dir, öyle ki seri filmleri günümüzde hala yayınlanmaktadır.

Şekil 2 8: 1938 yılı baskılı Action Comics'in ilk sayısı

Kaynak: <http://cizgiromanokurlariplatformu.blogspot.com.tr/2013/05/evin-duvarndan-supermanin-ilk-says-ckms.html>

“Uçan Adam diye bilinen Superman, 1935 yılında ABD’nin Cleveland kentinde yaşayan zayıf ve çelimsiz olmalarından dolayı yaşlılarının oluşturduğu grupların arasına pek giremeyen iki arkadaşın yarattığı bir karakterdir. ” (Alpin, 2006:554-555)

Superman'ın öncülüğünde 40'lı yıllarda kadın kahramanlarda çıkmaya başlamıştır. Bunlardan en bilineninin Wonder Woman olduğunu söylemek mümkündür.

Şekil 2 9: Wonder Woman

Kaynak:<http://www.people.com/article/wonder-woman-creator-william-moulton-marston-history-life>

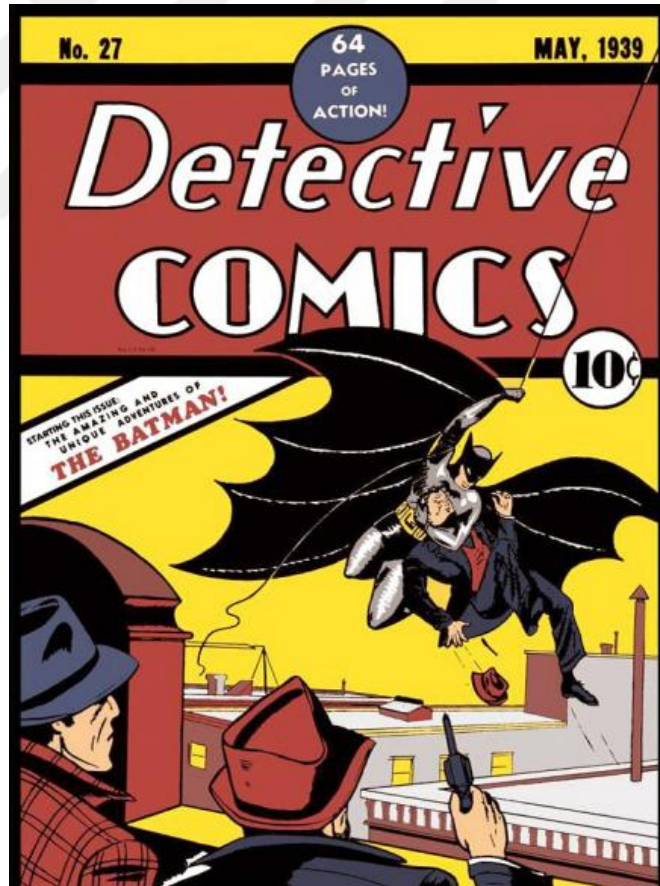
Hakan Alpin'in de çizgi roman asiklopedisi adlı kitabında Wonder Woman hakkında şu şekilde bahsetmektedir;

“William Moulton Marston tarafından yaratılmış bir çizgi roman kahramanıdır ve ilk macerası National-sonradan DC Comics – Comics'in Ağustos 1941'de yayınlanan All Star dergisinin 8. sayısında H. G. Peter tarafından çizilmiştir. (...) Kadın erkek ilişkilerine kadınsal açılardan yaptığı yaklaşımlar ve sunumlar onu,

feminizm adıyla bilinen kadın hareketinin erken bir manifestosu olarak tanıtmış, betimlemiştir,” (Alpin, 2006:655).

Bunun dışında en bilindik DC süper kahramanı ve Superman’in satış rakibi Batman’dır.

“Batman, 1939 yılının mayıs ayında bir çizgi romandan doğan Gotham City, bir New York ya da Chicago kadar ünlü bir kent olmuştur. Bu kent her ne kadar ABD haritalarında göröl(e)mese de dünyaca tanınan bir çizgi roman kahramanının doğumuna sahne olmuştur. Kahraman, ‘The Case of the Chemical Syndicate’ adlı altı sayfalık bu ilk macerasını Detective Comics adlı dergisinin 27. Sayısında yaşamıştır... Batman bunu izleyen yıllarda önce kendi adını taşıyan bağımsız çizgi roman dergisine kavuşmuştur,” (Alpin, 2006:74).

Şekil 2 10: 1939, Mayıs ayı Batman’in DC’de ilk çıkışı

Kaynak: <http://ofpof.com/film/gecmisten-gunumuze-batman-in-evrimi>

II. Dünya Savaşının çıkmasıyla, kötü karakterler hırsızlardan ziyade Nazilere yönelmiştir ve Amerikanlık propagandası yapan süper kahramanlar ortaya çıkmıştır. Bu propaganda konusunda en yeteneklilerden olan “Kaptan Amerika” adıyla bilinen çizgi roman kahramanıdır.

Şekil 2 11: Kaptan Amerika Hitlerle savaşıyor

Kaynak: <http://www.kayipdunya.com/tunc-pekmen/super-kahraman-nedir-bir-giris-yazisi>

Saydıklarımız süper kahramanlar dışında ABD’de Marvel bünyesinde Spiderman, Hulk, Ironman, X-men gibi çokça tanınan kahramanlar da vardır.

Şekil 2 12: Marvel Süper Kahramanları

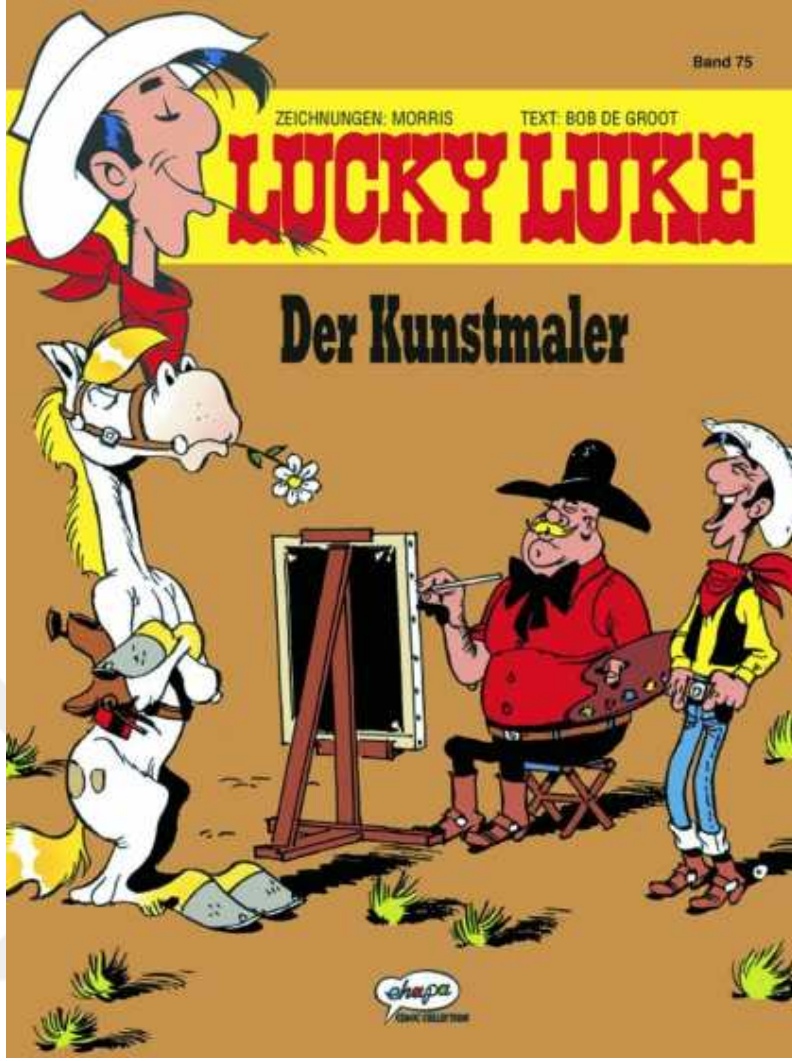
Kaynak: <http://www.stylinonline.com/marvel.html>

Çizgi romanda ortaya çıkan süper kahraman etkisi Avrupada da kendini göstermiştir. “1947 yılında, Belçika’da yayınlanan Spirou Dergisinde genç çizer Morris, yıllar boyu büyük yayın başarılarına imza atacak olan bir western parodisi çizgi romanını ortaya koymuştur: Lucky Luke/ Red Kit.” (Alpin:502)

Lucky Luke karakterinin Türkiye’de Red Kit olarak bilinmesi çizgi roman ve karikatürlerin balon ve kaligrafi yazarı Ferdi Sayışman tarafından olmuştur. Bir röportajında bu konuyu şu şekilde özetlemektedir;

“O zaman Lucky Luke’un maceraları Fransız Spirou dergisinde çıkıyordu. Burada da yayınlamaya karar verince, Türkçe ne isim koyalım, diye düşünmeye başladık. Bir arkadaşın çıkarmak istediği Red Rider (Kızıl Sürücü) diye bir dergi vardı. Ben de Bil Kit diye başka bir derginin kopyasını yapıyordum. Red kısmını Red Rider’dan Kit kısmını da Bil Kit’ten aldık, Red Kit oldu,” (Hürriyet Arşiv, 2005).

Red Kit daha sonra bir çok çizgi roman gibi çizgi filme de uyarlanmıştır ve tüm karakterleriyle çocuklar tarafından büyük ilgi görmüştür. Uzun yıllar çizgi roman hayatı da çizgi film hayatı da devam eden eserlerden olmuştur.

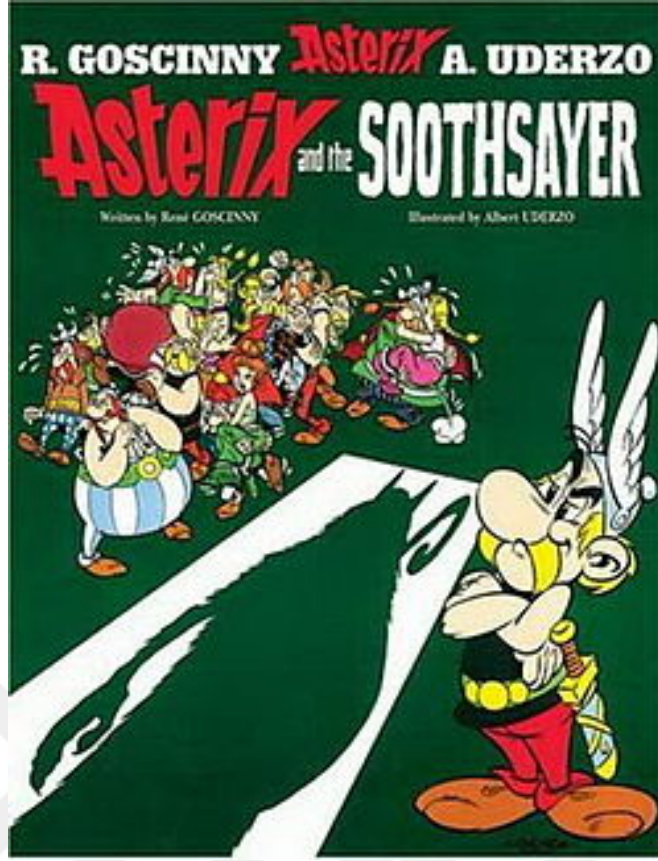

Şekil 2 13: Lucky Luke/ Red Kit.

Kaynak: <http://teksastommiks2.tr.gg/REDK%26%23304%3BT--Oe-ZEL.htm>

Belçika dışında Fransa da süper kahraman olgusunu ele almış ve kendi süper kahramanı Asterix'i yaratmıştır.

“1961 yılında Asteriks’in ilk albümü yayınlandı ve çok tutuldu. 1965’te artık bir Asteriks salgını yaşanıyor. Goscinny: “Etrafta ‘Bu Romalılar deli’ diyen insanlar dolaşıyordu, kendi kendime bir şeyler oluyor diye düşündüm” diyor,” (Platin,1997:160).

Şekil 2 14: Asterix

Kaynak:<http://geekyapar.com/konular/cizgi-roman/cocuklugumuzun-kahramani-asteriksin-en-esasli-10-macerasi/>

Hakan Alpin ‘Çizgi Roman Ansiklopedisi’ kitabında Asteriks hakkında şu önemli bilgileri okurlarıyla paylaşmıştır:

“Fransa’nın en önemli çizgi roman magazini olan Pilote sayfalarında başlayan karikatürize bir çizgi roman, ortalığı kasıp kavuracağını ve şöhretini tüm dünyaya duyuracağını müjdeliyordu sanki. Avrupalı kokan tarzıyla hazırlanmış olan Asterix’i Rene Goscinnny senaryolaştırırken, usta ressam Albert Uderzo’da çiziyordu,” (Alpin,2006:54-55)

Çizgi romanda süper kahramanlar her ülkede belli bir dönem rağbet görmüş ve birer popüler kültür ikonu haline gelmişlerdir. Ülkemizde de bu konuda çalışmalar yapmış üstatlar vardır. Bu ustaların başında Bülent Arabacıoğlu gelmektedir. Tunç Pekmen de bu konuya şu şekilde değinmiştir;

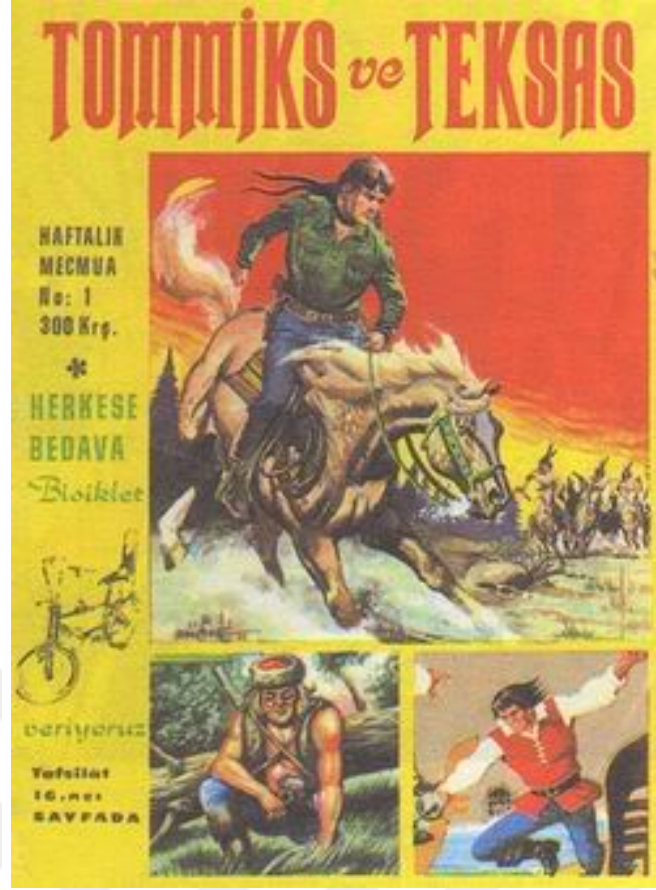
“Ülkemizden örnek verecek olursak bir ara Türkiye’de büyük usta Bülent Arabacıoğlu’nun yazıp çizdiği ve süper kahramanları “tı”ye alan En kahraman Rıdvan da aslında kendi çapında bir süper kahramandı. Şu anda Amerika’da “**Image**” dergisine çizen Yıldırım Çınar ve Mahmud Asrar, çömezlik zamanlarında çıkardıkları “**Çapa Çizgi Roman**” adlı dergide, hep Amerikanvari çizimler ve Amerikan kahramanlarından esinlendiği belli olan süper kahramanlar kullanmışlardır,” (Pekmen, 2010:3).

Tabi ki sadece özel güçlere sahip karakterler kahramanlık çizgi romanlarının bir parçası değildir. Kovboy, savaşçılar gibi çizgi romanda bir çok karakter içerisinde bulunduğu hikayeyi kahraman çizgi romanı haline büründürmüştür.

“Kahraman çizgi romanı için en güzel örnek, ülkemizde adı çizgi romanla özdeşleşmiş olan Tommiks olacaktır,” (Cantek, 2014,:27) Tommiks, “1835-1840 yıllarının Amerika’sında yaşayan ve henüz on beş yaşında katıldığı “Rancer” teşkilatı içinde başarılı görev yapan biridir,” (Alpin,2006,:610).

Ülkemizde uzunca yıllar çizgi romanlar Tommiks ve Teksas adı ile anılmış. Bu İtalya’da ortaya çıkmış Amerikalı kahramanlar Türkiye’de büyük rağbet görmüş olsalar da Türkiye’de zaman içinde Karaoğlan, Tarkan gibi kendi kahramanlarını yaratmıştır.

“Teksas, İtalya’da 1954 yılında esseGesse logosuyla ilk kez okur karşısına çıkan Il Grande Blek isimli çizgi roman karakteri kısa sürede hem yayınlandığı bu ülkede, hem de yakaladığı bu yayın başarısıyla yayınlanacağı diğer Avrupa ülkelerinde beklenmedik ölçüde popüler olmuştur,” (Alpin, 2006:583)

Şekil 2 15: Tommiks ve Teksas

Kaynak: <http://www.zurna.net/forum/cizgi-roman-tanitimi/134712-tommiks-cizgi-romani.html>

İkinci Dünya savaşında artan bu süper kahraman öyküleri, savaştan sonra yerini “Güldürü çizgi romanlarına” bırakmıştır. Bu sefer çocuklar tarafından sevilen çizgi karakterler popülerlik göstermeye başlamıştır.

2.3.2 Güldürü çizgi romanları

Komedi sanatın birçok alanında kullanılmıştır. Çizgi roman sanatının da çıkış aşamasını “komik” kelimesi oluşturmaktadır. Başlangıçta güldürmek üzerine kurulan bu sektör zamanla çeşitli dallara ayrılmıştır. Buna karşın hala mizahı içerisinde barındıran çizgi romanlar popülerliğini devam ettirmektedir. Genel olarak mizahın çizgi romandaki kullanımı önce çocuklara yönelik çizgi romanlarda başlamış, daha sonra karikatürü içerisinde barındıran bir üslupla yetişkinlere yönelik komik çizgi romanlar peşi sıra yaygınlaşmıştır.

“İçeriklerine göre çizgi romanları kategorilere ayırmak mümkündür.

Bir yazar “Güldürü, macera, seks, politik çizgi romanlar” diye

ayırırken, bir kütüphaneci de “macera, güldürü ve klasikler” olarak çizgi romanları sınıflandırmaktadır... Kagelmann ise, içeriğine göre kategorilemenin (dedektif, kovboy, kurgu-bilim, vb.) sınırsız olabileceğini, bunun yerine ruhsal etkileri açısından iki ana gruba ayırmanın daha doğru olacağını söylemektedir: a) Gerilim yaratan “macera” çizgi romanları, b) Neş’e veren “güldürü” çizgi romanları,” (Tuncer, 1993,:30).

Kagelman’n gibi düşünürsek “macera çizgi romanları” olarak adlandırılan çizgi romanlara örnek olarak “süper kahraman çizgi romanları” verilebilir. Burada adı geçen süper kahraman fantastik olabileceği gibi dedektif ve kovboyda olabilir. Sonuçta aynı amaca yönelik karakterlerdir. “Güldürü çizgi romanları” ise genelde çocukların dikkatini çekmiştir. Yetişkinlerde de karikatür benzeri etkiler yapan neşe veren çizgi romanlar vardır.

Edebiyattaki fabl türüyle benzerlik gösteren güldürü çizgi romanlarında hayvanlar insanlar gibi davranır ve konuşurlar. Bunlardan en bilineni “Mickey Mouse”dur. Amerika’da bir çizgi roman ve çizgi film kahramanı olarak doğan sevimli karakter, popüler kültürün de önemli bir parçası olmuştur.

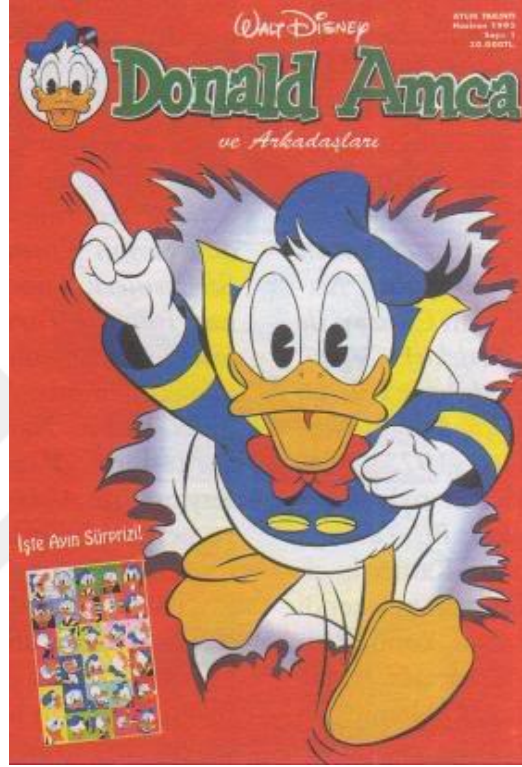

Şekil 2 16: 1976 Basımlı Mickey Mouse

Kaynak:<http://urun.gittigidiyor.com/kitap-dergi/micky-maus-ciltli-kapak-218831789>

“Tüm dünyada büyük yankılar uyandıran Mickey Mouse / Miki Fare, 1930 yılında ‘Le Petit Parisien/Küçük Parisli’ macerasıyla Fransa’ya uyarlanmıştır... Zaten bu ülkede yakaladığı başarıdan dolayı ABD dışındaki ikinci Disneyland Fransa’da açılmıştır,” (Alpin, 2006,:431).

Mickey Mouse dışında Walt Disney’in parçası haline gelmiş arkadaşı Donald Duck’ın da tanınması çizgi romanlarla başlamıştır.

Şekil 2 17: Donald Amca

Kaynak:<http://www.zurna.net/forum/cizgi-roman-tanitimi/134714-donald-duck-vak-vak-kardes-cizgi-romani.html>

“30 Ağustos 1936’dan başlayarak Al Taliaferro tarafından, diğeri de 1943 Nisan ayından başlayarak Carl Barks tarafından çizilen iki dev bant serisiyle ortaya çıkmış ve ‘yıldız’ haline gelmiştir,” (Alpin, 2006,:194)

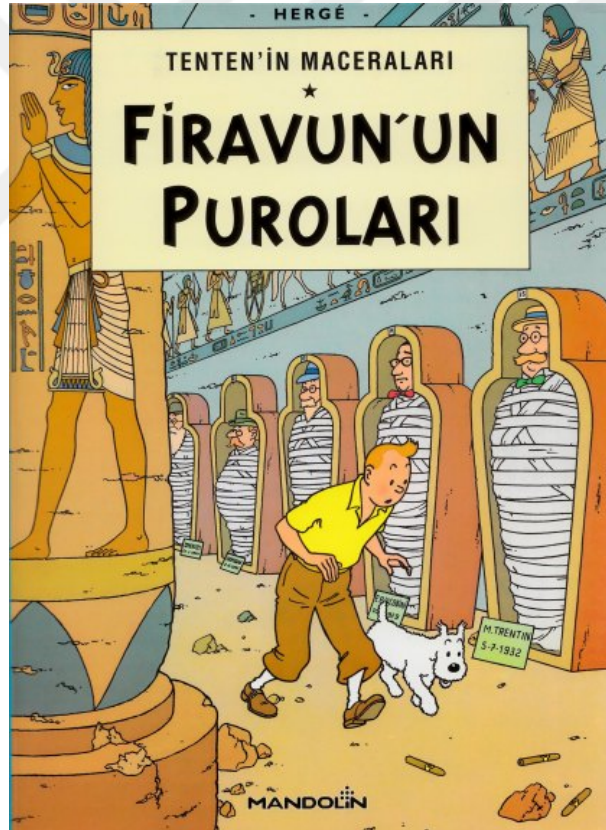
Yine çocukların dikkatini çeken bu tarz hayvan karakterlerine örnek olarak: Bugs Bunny, Tom ve Jerry sayılabilir. Amerika’da durum böyleyken Belçika’da da çocuklar üzerindeki en etkili karakter Tenten olmuştur.

“Belçika çizgi roman ekolünün en kaliteli ve uzun ömürlü örneklerinden biri olan Tintin/Tenten, yaratıcısı Herge tarafından ilk

kez günlük olarak yayınlanan Le Vingtieme Siecle/Yirminci Yüzyıl gazetesinin haftasonu eki Le Petit Vingtieme/Küçük Yirminci'nin 1928 yılında basılan ilk sayısını yayına hazırlamasıyla gündeme gelmiş bir karakterdir,” (Alpin, 2006,:589)

Avrupa'da yayınlandıktan kısa bir süre sonra önemli bir okuyucu kitlesi oluşturan TenTen'in Türkiye'deki uyarlamaları birçok dergide yer almıştır.

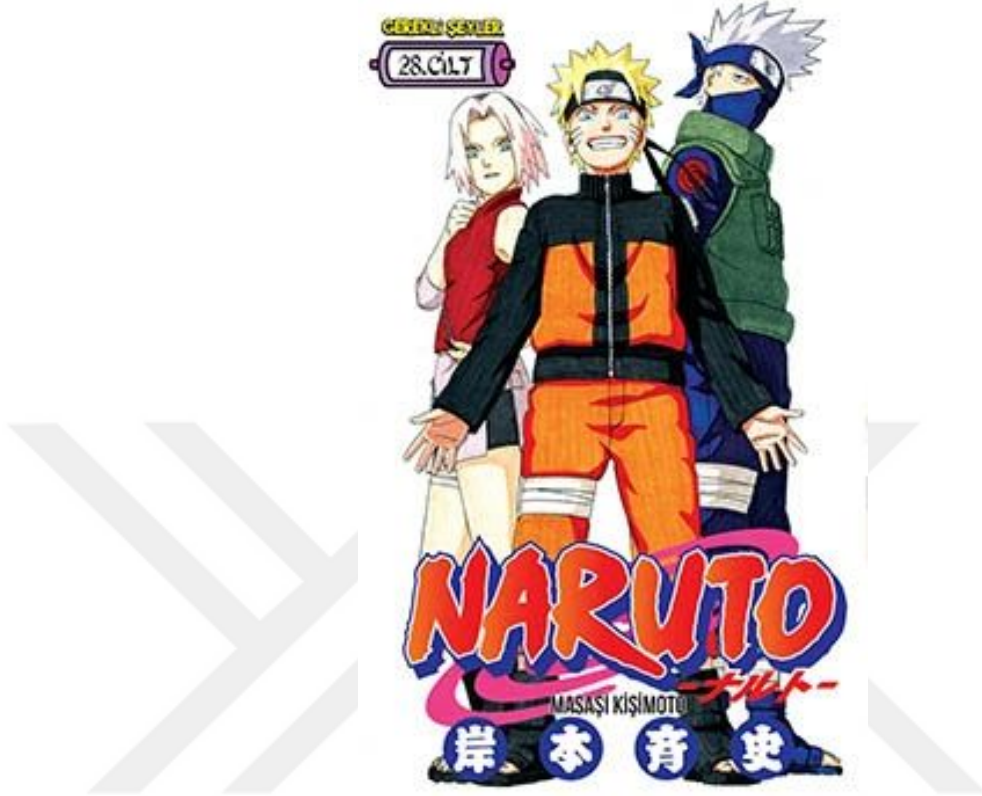
“Bugünkü Ligne-Clair (temiz çizgi) ekolünün ilk ve en önemli başat çalışması olan Tanten'in ülkemizdeki serüvenleri daha öncede belirtildiği gibi ilk kez ocuk dergisinde gözüktü. 1950'de Armağan ve Doğan Kardeş'te 1958'de Resimlerle Hikayeler dergisinde yayınlandı,” (Cantek, 2014:149).

şekil 2 18: Tanten

Kaynak: <https://hintcevizi.wordpress.com/2013/01/23/tentenin-maceralari-firavunun-purolari/>

Son olarak Manga'dan da birkaç örnek verecek olursak: One Piece, Naruto, Deathnote, Lone Wolf and Cub, Hellsing en bilinen Japon çizgi romanlarındandır.

Şekil 2 19: Naruto

Kaynak: <http://www.bunlardanistiyorum.com/Naruto-28-Cilt-Gunu-Turkce-Cizgi-Roman>

“Naruto Uzumaki, Masaşi Kişimoto tarafından çizilen “Naruto”adlı manga ve anime serisinin başkahramanıdır. Naruto, doğumundan önce ailesinin köyüne saldıran vahşi tilki şeytanın ruhunu taşıyan geni bir ninjadır. Kendisi gibi ninja olma yolunda ilerleyen Sakura adlı genç kıza sırlıslıklam aşıktır ve Sasuke adında genç ve yetenekli bir öğrenciyi kıskanmaktadır. Bu üçlü bir ekiptir ve üst seviye Ninja olabilmek için verdikleri mücadelede öğretmenleri Kakashi onları sıkı testlerden geçirir,” (Öztopuz ve Alaca, 2015:44).

Kendilerine has çizgiler ile bezenen karakterler görür görmez Japon çizgi roman kahramanı olduklarını vurgular niteliktedir. Konusu bakımından da ninja kullanımı yaygın olarak görülmektedir.

Kahramanlık hikayeleri ister süper kahraman olsun, isterse de tarihi kahraman her dönemde dikkat çekmeyi başarmış ve okuyucunun kendini kahramanın yerine koymasına imkan sağlamıştır. Bu sayede okur ile çizgi roman karakteri arasında bir bağ oluşturmuştur. Bu bağ sayesinde okur kahramanın bir sonraki sayıda başına neler geleceği merakıyla yayını almaya devam etmiştir. Bu durumun da çizgi romanın sürdürülebilirliği arttırdığı bilinmektedir.

2.3.3 Çizgi romanda bilim kurgu

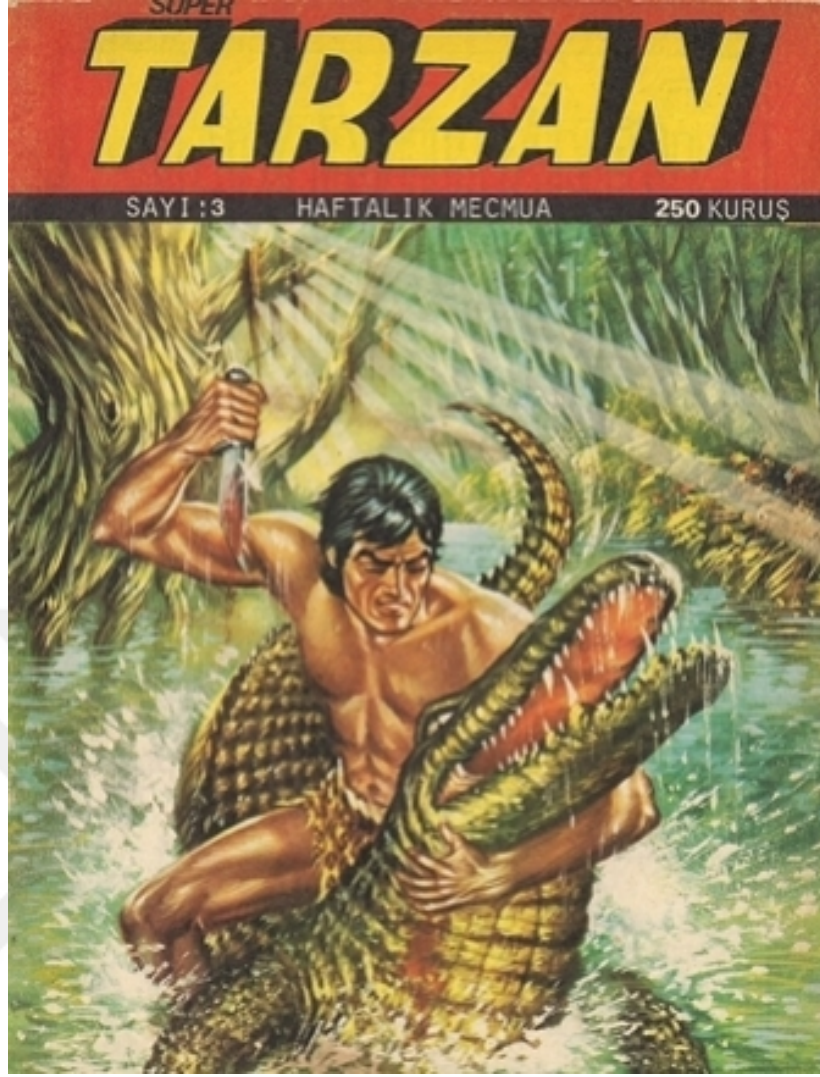
Çizgi romanlarda en çok işlenen konulardan biri de bilim kurgu olmuştur. Merih Zıllıoğlu bir makalesinde bilim kurguyu şu şekilde tanımlamıştır; “Bilim-kurgu: Açık ya da örtülü şekilde gelecekte olabilecek, bulunabilecek, yaşanabilecek olanın simgesel iletisidir,” (Merih, 1986,:2).

Bu tanımdan yola çıkarak şunları söyleyebiliriz: Bilim kurgunun geleceğe yönelik verdiği hayal gücünün bir ürünü olan simgeler merak uyandırmıştır. Bu merak çizgi roman yazar ve çizerleri tarafından da ilgi görmüştür.

“Temelleri belki de milattan sonraki II. yüzyılda Eski Yunan yazarı Lukianos’un bir öyküsüyle atılmıştı. Ay özleminin yönlendirdiği hayali bir ay yolculuğuydu anlatılan, ancak karakteristik özelliklerinin belirginleşmeye başlaması 18. yüzyıldan itibaren hızlı bir ivme kazanan bilim ve teknoloji desteğiyle olmuştu,” (Çoruk, 2002:1).

Teknolojik gelişmeler hayal gücünün de sınırlarını zorlamış ve ortaya yaratıcı eserler çıkmıştır. Bunlardan en dikkat çekenlerden biri günümüzde hala sinema filmleri, çizgi filmler ile etkisi devam eden Tarzan olmuştur.

“Edgar Rice Burroughs’un roman karakteri Tarzan, 1929 yılında çizgi romana uyarlandığında, yayınlandığı yıla kadar benzeri bir tema olmadığı halde olağanüstü bir yayın başarısı elde etmiştir. 1912 yılından itibaren E. R. Burroughs’un çeşitli maceralarını kaleme aldığı romanları kısa zamanda aşırı popülerleşerek herkesçe bilinir olmuştur,” (Alpin, 2006:572).

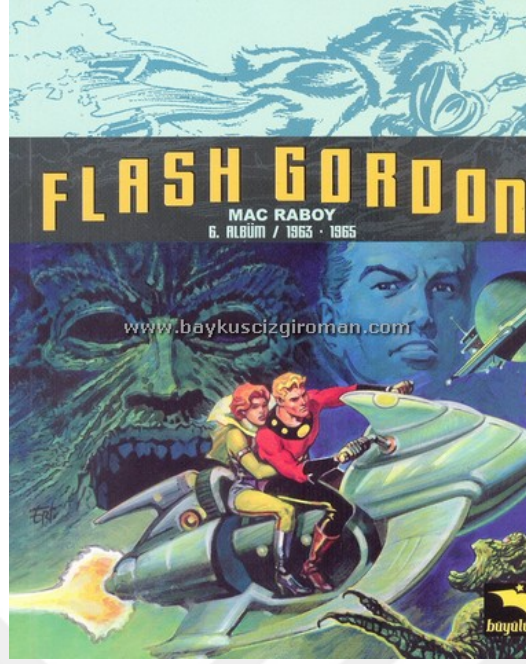

Şekil 2 20: Tarzan'ın 3. Sayısı

Kaynak: <http://buyuluruzgar2.tr.gg/,-.-.htm>

Tarzan'ın doğaüstü karakteri ve yaşadığı ortam çokça beğeni toplamış ve bir çok dile çevrilerek yayınlanmıştır. Tarzan dışında yine büyük ilgi gören ve akıllarda yer eden bir diğer bilim kurgu karakteri ise Flash Gordon'dur.

“7 Ocak 1934'deki New York World'ün pazar ilavesinde ilk kez okura sunulan Flash Gordon aslında Philippe Willie ve Edwin Balmer isimli gazetecilerin When Worlds Collide' başlıklı haber nitelikli bir yazısından esinlenerek ortaya çıkarılmış ve geliştirilmiştir... 'Geleceğin Pilotu' olarak da lanse edilen Gordon, hem kendisinden sonraki pek çok çizgi roman için esin kaynağı olmuş, hem de dönemin çizgi romanla iç içe olan sanat kolu sinemaya da bol bol malzeme olmuş ve popülaritesini arttırmıştır,” (Alpin, 2006:236-237).

Şekil 2.21: Flash Gordon

Kaynak: <http://www.baykuscizgiroman.com/urunler/cizgi-roman-set/flash-gordon-buyulu-cizgi-roman-yayinlari-cizgi-roman-seti>

Şekil 2 22: Baytekin Yeni Dünyalarda 1950 tarihli 1001 Özel sayısı

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/520658406896232572/>

Flash Gordon ülkemizde “Baytekin” olarak ta bilinmektedir. Hakan Alpin Flash Baytekin’in Türkiye’de ilk kez olarak yayınlanmasından şu şekilde bahsetmektedir; “Ülkemizde ilk kez yayına girdiği 13 Mayıs 1935 tarihli Çocuk Sesi Dergisinin 281. sayısından itibaren Türkçe konuşmaya başlayan Flash Gordon, Baytekin başlığı altında yayınlanmıştır,(Alpin, 2006:238).

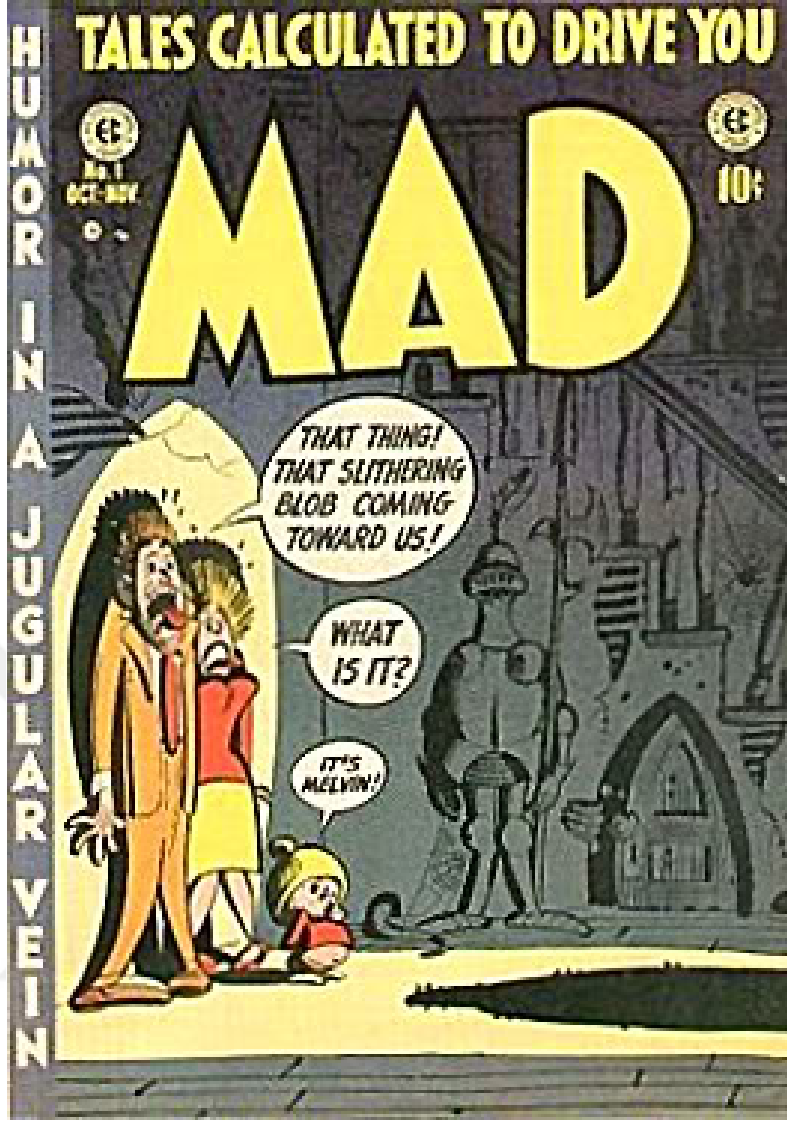
Çizgi romanda bilim kurgu örneklerini çoğaltmak mümkündür. İtalya yapımı Brendon, Martin Mystere ve ABD’de yayınlanan Nathan Never bilim kurgu konusunun kullanıldığı çizgi romanlardandır.

2.3.4 Çizgi romanda underground

Underground kelime anlamı olarak “yer altı” manasına gelmektedir, sanatta da “yeni akım” olarak ta bilinmektedir.

“Yeraltı sanatı, sanat dünyasındaki geleneksel normların dışında çalışan herhangi bir sanat biçimine atıfta bulunan bir terimdir. Buna sanat dünyasında popüler olmayan, vizyoner sanat ve sokak sanatı dahil olmak üzere her türde sanat da dahildir. Yeraltı sanatının hem yasal hem de yasadışı, organize veya yetkisiz olarak oluşturulması mümkündür.” (https://en.wikipedia.org/wiki/Underground_art)

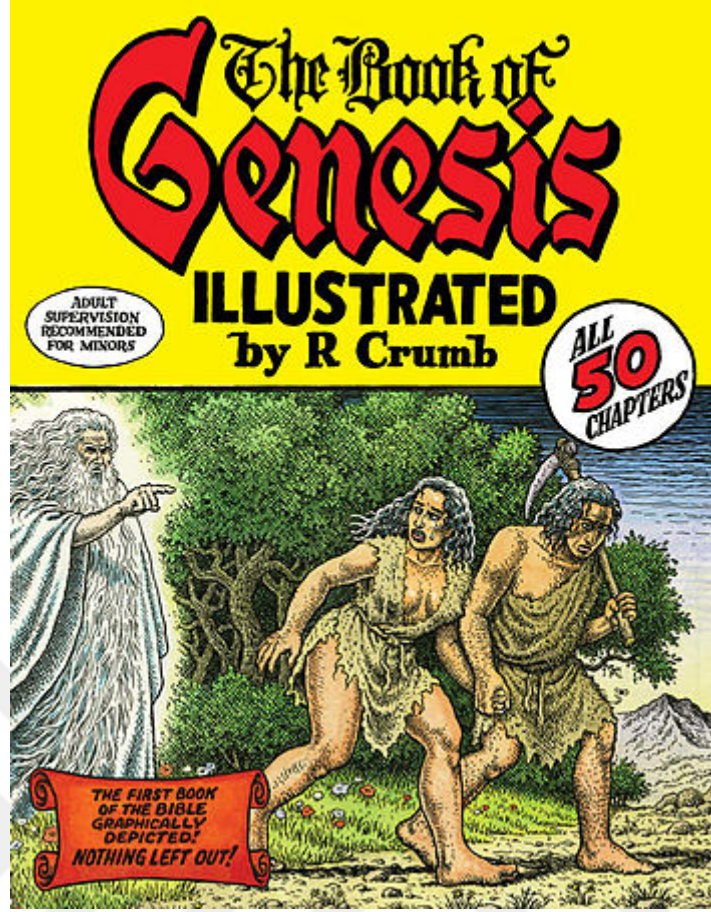
Bu yeni akım sanat anlayışı, çizgi romanda 60’lı yıllarda etkisini göstermeye başlamıştır. Gary G. Groth “Çizgi Romanların Gelişimi ve Underground Tarzı” başlıklı makalesinde “Çizgi romanların gelişimindeki en anlamlı adım 60’ların sonuna doğru; çeşitli olaylara eleştirel bir yaklaşımla başkaldıran çizimlerin (“underground”) yapılmasıyla atıldı ki Kurtzman, haklı olarak bu hareketin babası sayılır.” (Alpin, 2006:236-237), diyerek underground tarzında çizimler yapan çizgi romancıların Kurtzman’dan etkilendiğinden bahsetmiştir.

Şekil 2 23: Kurtzman'ın EC Comics'te yayınlanan "MAD" isimli çizgi romanı

Kaynak: <http://www.harveykurtzman.com/>

Underground tarzı çizerlerin genel kaygısı sıradan çizimlerden uzaklaşıp kendilerini daha özgür hissettikleri bir yol izlemek olmuştur. Underground çizgi romanlar savaş, korku, şiddet ve seks gibi konuları işlemektedir. Bu konuların anlatımı da çizimlere karanlık renkler kan ve korku veren kareler olarak yansımıştır. Amerika'da underground tarzda dikkat çeken ve akımın öncüleri olarak görülen isimler Robert Crumb, Jack Jackson ve Gilbert Shelton'dır. Bu isimlerden Crumb'ın underground tarzı çizgi romanda kullanımı bazen tartışmalara da yol açmıştır. İncili resmederek anlattığı "Genesis" isimli çizgi romanı ile tepki çekmiştir.

Şekil 2 24: The book of Genesis – Robert Crumb

Kaynak:

[https://en.wikipedia.org/wiki/The_Book_of_Genesis_\(comics\)#/media/File:CrumbGenesisCover.jpeg](https://en.wikipedia.org/wiki/The_Book_of_Genesis_(comics)#/media/File:CrumbGenesisCover.jpeg)

“Robert Crumb’ın çizdiği Genesis (Yaradılış) çizgi romanı şimdiye kadar bu sayfada anlatılan birçok çizgi romandan biraz farklı. Çünkü Tevrat’ın Yaradılış Bölümü’nün çizgiye aktarılmasından oluşuyor. Haliyle Adem’i, Havva’yı, Nuh’u... daha birçok peygamberi ve yaşadıklarını aktarırken Tanrı’yı da betimliyor. Crumb, Tevrat’taki metinlere sadık kaldığı gibi, kimi zaman çizgiye aktarmada kimi eski efsane ve dini anlatıları hattâ akademik incelemeleri de göz önünde bulundurmuş. Crumb’ın Tanrı görüntüsü için Michelangelo veya diğer Rönesans ustalarından esinlendiği ve fazla çatık kaşlı olmasını bir kenara bırakırsak, birçok filme ve Batı klasiğine temel oluşturan Kitab-ı Mukaddes’in çizimli anlatımı hayli ilginç. Kutsal kitaplarda anlatılan kıssaların başarılı bir çizgi roman uyarlamasını yapan

Crumb, geçtiğimiz sene Amerika’da muhafazakârların biraz tepkisini çekmişti.” (<http://kitap.radikal.com.tr/kitap/cizgi-roman/genesis-313490>)

Amerika ile sınırlı kalmayan underground çizgi romanlar İngiliz çizerler tarafından da büyük ilgi görmüştü. Hatta gelmiş geçmiş en kanlı çizgi roman olarak anılan “Punisher” underground tarzın en vurucu örneklerinden biri olarak İngiliz çizer Steve Dillon’a aittir.

Şekil 2 25: The Punisher çizgi romanının kapağı

Kaynak: <http://marvelhaberleri.com/2016/12/14/gelmis-gecmis-kanli-cizgi-roman-punisher-1-marvel/>

Kapak görseliyle dahi insana içerisindeki korku dünyasını yansıtan Punisher, başkahramanı Frank Castle’ın yaşadığı macera dolu hayatta başından geçenleri konu alıyor. Punisher Marvel’den çıkan ve bir çok çizerin elinden geçen bir çizgi roman olmasına rağmen en çok yakın dönemde hayatını kaybeden Dillon ile anılmaktaydı.

“Çoğu İngiliz çizir gibi underground bir çizgi roman kültürüyle yetişen Dillon bir de ruh ikizi Garth Ennis ile çalışmaya başlayınca Jesse Custer’ın Tanrı ile girdiği destansı savaş muhteşem bir şekilde hayat bulmuş oldu.(...) Ennis ve Dillon birlikteliği o kadar hoş bir kimyaya sahipti ki bu vahşi kara komedinin tek bir seride sınırlı kalması beklenemezdi. 2000’lerde ikili doksanların başında unutulmaya yüz tutmuş Punisher serisini küllerinden doğurmayı başardılar. İrili ufaklı Punisher serilerinin ardından serinin devamlılığı Ennis’in sorumluluğunda kaldı, bugün tanıdığımız karanlık Frank Castle’ın inşası bu sorumluluk altında gelişti. Ne var ki işin görselliğine geldiğimizde Punisher bir dolu çizirin elinde hayat bulmasına rağmen gene de en çok Dillon’ın tasviriyle akıllarda kaldı. Zaten bu sebeple Marvel’ın (an itibariyle devam eden dahil) pek çok Punisher serisinde Dillon hep öncelikli tercih edilen çizir olmuştu.” (<http://geekyapar.com/konular/cizgi-roman/cizgi-roman-tarihi-en-efsane-cizerlerinden-birini-kaybetti-steve-dillon/>)

Çizgi romanda işlenen konulara döneminde yeni bir soluk getiren underground tarzı kara mizah ülkemizde de çizirleri etkisi altına almış ve okurlara da farklı tarzlar sunarak seçim yapabilme olanağı sağlamıştır. Türk çizirlerden underground akıma uygun çizgi romanlar; Devrim Kunter tarafından çizilen “Seyfettin Efendi”, “Yabani”, Hakan Tacal ve Yıldırım Çınar tarafından çizilen “Karabasan” Kenan Yazar’ın çizdiği “Hilal”’dir.

2.4 Çizgi Roman Ekolleri

Çizgi roman da diğer sanat dalları gibi ait olduğu ülkenin sosyo-kültürel yapısından etkilenmektedir. Dünya’nın belirli yerlerinde büyük kitlelere ulaşabilen bir sanat dalı olarak, dönemin siyasal ekonomik ve sosyal alanlarında toplumun kendisine ayna tutması konusunda katkı sağlamıştır. Bu sebepten ülkeler bazında incelemek uygundur.

Çizgi roman, yirminci yüzyılda Richard Fenton Outcault’in "The Yellow Kid (Sarı Çocuk)" çizgi romanının gazetelerde yayınlanmasıyla ortaya çıkmıştır. Sonrasında ise Amerika’da gazeteler arasındaki rekabetin önemli bir simgesi

haline gelmiştir. Bu durum da çizgi romanın katlanarak tanınmasına vesile olan ilk hareket olmuştur.

O dönem de iki gazetenin tiraj savaşı arasında kalan Yellow Kid benzer karakterde iki gazetede de yayınlanmıştır.

“Outcault cazip bir ücretle Hearst’ün gazetesine transfer olunca, Pulitzer Yellow Kid’e benzer başka bir tip çizmeye başladı. Böylece çizgi roman tarihinde ilk kez aynı tipte bir kahraman iki ayrı sanatçı tarafından çiziliyordu,” (Cantek, 2014:34).

Bu iki gazete ve çizer arasındaki savaş bize çizgi romanın bu tiraj kaygısından beslendiğini tam anlamıyla gösteriyor. Araştırmalar ışığında görülüyor ki o dönemin en önemli çizgi romancıları ve günümüz çizgi romanına da yön veren isimler Oultcault, Swinnerton, Dirks ve Oppen olmuştur.

Yine bu dönemi takiben Bud Fisher “Mutt and Jeff” adıyla çıkardığı ilk günlük gazete bant kahramanını yaratmıştır. Levent Cantek’e göre,

“Mutt and Jeff (1907) gerçekte gazete sayfalarında yer almış ilk bant değildi, ama ilk başarılı olan, bu geleneği ilk başlatandı. Gazete yönetimleri masraflı olduğu için günlük bantlara karşı çıkıyorlardı. Çünkü bu, çizerlere verilecek ücretin artması demekti. Günlük bantların gelişimi bu yüzden gecikti,” (Cantek, 2014:35).

Tüm bunlara rağmen birçok gazete günlük çizgi bant yayınlamaya başladı. Sonuç olarak Amerika’da pazar ekleri dışında bir çizgi roman alanı daha gelişmiş oldu. Yine de çizgi roman için bu gelişmeler yavaş ilerliyordu. Karikatürle kıyaslanması bakımından bir türlü yeni bir sanat dalı olamıyordu. Kanada ve Amerika dışında kendini gösteremiyordu ta ki, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra sendikalaşıp yayılana kadar. Levent Cantek’e göre; “Savaş sonrasında tüm dünya Amerikan çizgi romanıyla dolacaktı. Çizgi roman artık dünya çapında bir fenomen olmuştu,” (Cantek, 2014:36).

Amerika’da çizgi romanın ulaştığı nokta hat safhadayken, batıda çizgi roman konusunda İtalya, Fransa, Belçika gibi çizgi roman ekolleri dikkat çekmektedir. Son dönemlerde ise Japon ekolü çizgi roman konusunda öne çıkmaya başlamıştır.

2.4.1 Amerikan ekolü

Amerikan ekolünün dünyayı etkilemiş ve en bilinen çizgi romanların çıkmasına olanak sağlamış bir ekol olduğundan söz etmek mümkün. Kosta Ceran Amerikan çizgi romanı bugünkü varlığını gazete stiplerine borçlu olduğundan söz etmektedir.

“30’lu-40’lı yıllardaki polisiye serüvenler, macera dizileri çoktan yaşam serüvenlerini tamamlayarak tarihin tozlu sayfalarında kaldı. Günümüze dek yaşayabilen yıpranmış bazı örnekler haricinde gazetelerde hayatını sürdürebilen tek strip türü mizahi olanıdır ve yeterli olmamakla birlikte hala Garfield, Snoopy, Hagar The Horrible gibi çok başarılı örnekler vermektedir.

Bu tür striplere ilk örnek Richard F. Qutcault’ın ‘Yellow Kid’ adlı çalışmasıdır. Bu eser çizgi romanın dünyada tanınmasında önemli bir rol oynamaktadır.

“Yıllardır filmleri çekilen Örümcek Adam, Kaptan Amerika, Wolverine, Conan, X men gibi klasiklerin yanı sıra, 1980’li yıllardan sonra Alan Moore, Frank Miller ve Neil Gaiman gibi çizgi romancılar da “Resimli Roman” (İngilizce adıyla “Graphic Novel”) olarak bilinen eserler ortaya koymuşlardır,”(Ceran, 1997:17-18).

Graphic Novellar genel olarak yetişkinlere yönelik, pembe dizi formatında hikayelerden oluşmaktadır.

“Türkiye’ye de Ergün Gündüz tarafından Joker ve Resimli Roman dergileri vasıtasıyla getirilme amacı güdülmüşse de ne bu türün ne de ‘graphic novel’in karşılığı olarak teklif edilen resimli roman teriminin Türkiye’de pek tutunduğu söylenemez.”
(https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87izgi_roman)

Resimli romanı çizgi romandan ayıran en önemli fark edebi dili kullanma biçimidir. Konu bakımından edebiyatla bilhassa romanla örtüşen resimli romanlar akıcı bir dil kullanımı ve farklı bir çok alana (siyaset,toplum,sanat) hitap etmemeleri ile dikkat çekmişlerdir. Bunlara örnek olarak Şenol Bezci makalesinde şu şekilde bahsetmektedir;

“Alan Moore ve Frank Miller ticari çizgi romanla grafik romanı harmanlarken, Sin City ve The Dark Night Returns gibi popüler olmayı başaran grafik roman klasikleri yaratmışlardır. Joe Sacco (Palestine ve Safe Area Goradze: The War

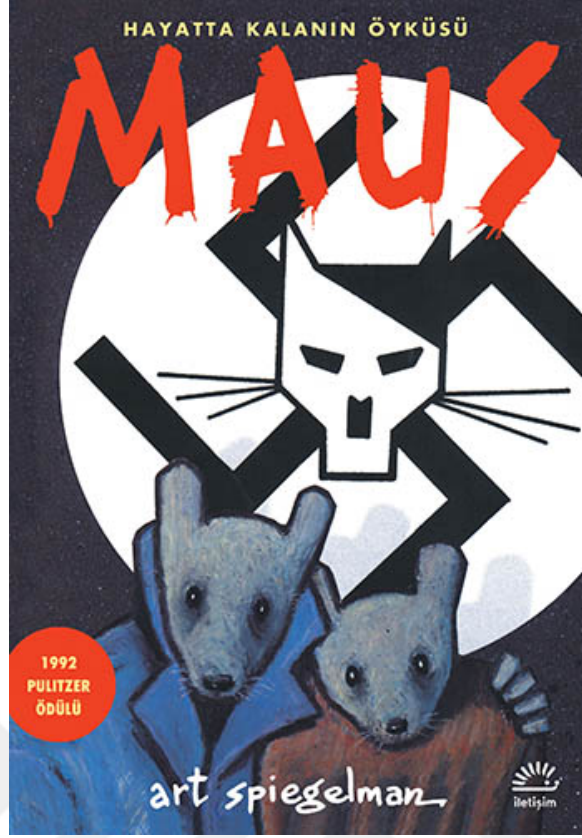
in Eastern Bosnia, 1992-1995), Guy Delisle (Burma Chronicles) ve Joe Kubert (Fax from Sarajevo) gibi çizerler politik bilinci ve toplumsal sorumluluğu ön plana çıkarırken, Alison Bechdel ve Marjane Satrapi gibi çizerler otobiyografiye yönelip kişisel yaşamlarını okurla paylaşmışlardır. Grafik romanın edebiyatla kurduğu en sağlam ilişki ise Art Spiegelman'ın yazıp çizdiği Maus anlatılarında görülür," (Bezci, 2015:257-258).

Maus resimli roman alanında çok ilgi çeken bir eserdir. Bu ilginin sebebi bir soykırım ve İkinci Dünya Savaşı hikayesi olmasıdır. Bunun yanı sıra Art Spiegelman'ın babası ile ilişkilendirerek anlattığı hikaye iki kitaptan oluşmaktadır. Genel hatlarıyla soykırımı anlatsa da içerisinde bir baba-oğul ilişkisini okura sunmaktadır.

Bir başka kaynağa göre Spiegelman'ın Maus'u oluşturması uzun yıllar sürmüş ve büyük bir emek sonucu ortaya çıkmıştır.

"Spiegelman, bir roman uzunluğundaki Maus'ta babası Vladek Spiegelman'ın Polonya'da soykırımdan önce ve soykırım sonrasındaki hayatını kendine göre yeniden şekillendirerek anlatıyor. Analiz yeteneğini, politik görüşleriyle derin insancıl duygularını ortaya koyduğu ve yüz elli sayfa süren Maus'un ilk yarısını yaratmak Spiegelman'ın altı yılını almış,"
(<http://www.kulturmafyasi.com/cizgideki-trajedi-maus/>).

Underground tarzda çizimler barındıran Maus gerçek yaşam hikayesi olmasıyla da ilgi görmüştür. Eser, korku ve şiddet öğeleri barındırması sebebiyle tepki görmüş olsa da bir bölümünde Nazilerin Yahudi çocukları katlettiği sahnedeki kanlı çizimler konuşma baloncuğu ile kapatılmıştır. Maus, olay örgüsü ve çizimlerin yazı ile pekiştirilerek kullanımı açısından anlık etki yaratarak insanların vicdanlarına hitap eden bir çizgi roman olmayı başarmıştır.

Şekil 2 26: Hayatta kalanın öyküsü (MAUS)

Kaynak: <http://www.iletisim.com.tr/kitap/maus/8667#.WGkDulOLSM8>

Amerikan çizgi roman sektörüne dönecek olursak, dünyada çizgi romanın tanınmasında büyük rol oynadığından bahsedebiliriz. İlk yıllardan günümüze kadar çizgi roman alanında istikrarını sürdüren Amerikan çizgi roman sektörü, dünyadan birçok çizeri içerisinde barındırmaktadır. Ülkemizdeki çizerlerden de Yıldıray Çınar Amerikan çizgi roman sektörünün öncülerinden Image Comics, DC Comics ve Marvel da çizimler yapmaktadır.

2.4.2 İtalyan ekolü

İtalyan ekolü bir diğer adı ile “Fumetti”, Amerika ile hemen hemen aynı dönemde yayınlanmaya başlamıştır. İlk olarak çocukların ilgisini çekmek amacıyla başlayan İtalyan çizgi romanlar, sonrasında kahramanlık öyküleri ile adını Dünya’da duyuran eserler yayınlamıştır.

“İtalya başlangıcından beri çizgi roman sanatına yakınlığı ve yatkınlığı olan belli başlı ülkelerden biri konumundadır. Yellow Kid’in ilk çıkışından dokuz sene sonra, 11 Şubat 1904’de Il Novellino adlı dergide yayınlanmasının ardından; 27 Aralık 1908 tarihinde

Corriere della Serra adıyla çıkmaya başlayan haftalık çocuk dergisi, bir süre sonra Corriere dei Piccoli adını alacak ve yer verdiği bol miktarda çizgi romanla İtalyan çocuklarının ilgisini çekecektir,” (Alpin, 2006 :307).

İtalya da Amerika gibi bu işe çocuk dergilerinde başlamışsa da, daha sonrasında kendine ait bir alan bulmuştur. İtalya’da en çok dikkat çeken çizgi roman türü western olmuştur.

“Uzun yıllardır yayınlanan Tex Willer, İtalyanlar’ın westerni Amerikalılardan daha iyi kotardıklarının sağlam bir kanıtıdır. Parasız pulsuz bir pilot olan ve Amerikalı turistleri Amerika’da gezdirerek hayatını kazanan Mister No, Türkiye’de de çok tutulan bir tip olmuştur,” (Ceran, 1997:13).

İtalya çizgi romanı western türünde birçok örnek ortaya koymuştur. Rino Albertarelli tarafından çizilen Kit Carson bu türün ilk örneklerindendir. Daha sonra ülkemizde de çok bilinen, Teks, Zagor, Kaptan Swing... gibi çizgi romanlar da İtalyan ekolünün bir parçasıdır.

İtalya çizgi roman sektörü western dışında yalnızca yetişkinlere hitabeden yayınlarda ortaya koymuşlardır. Genellikle şiddet, seks gibi konuları ele alan bu yayınlar, Amerika da dahil olmak üzere çoğu ülkelerde sansüre maruz kalırken, İtalya’da daha serbest bir yayın hayatı sürdürebilmektedir.

2.4.3 Fransa-Belçika ekolü

Bir diğer adıyla “Frankofon” olarak bilinen, Fransa ve Belçika çizgi roman dünyasında bir diğer ün yapmış ekoldür. İtalya çizgi roman sektöründeki yetişkinlere yönelik yayın tutumu kısmen Fransa ve Belçika’da da vardır.

“Özellikle Avrupa’nın kültür merkezi sayılan Fransa ve komşusu Belçika’da ‘mature’ (yetişkinlere yönelik, “olgun”) yayınlar underground olmak zorunda kalmadan geniş bir pazar oluşturabiliyor. Bu pazar, 60’lardaki hippy devriminden sonra (ki Fransız çizgi romanına katkısı çok büyük ve olumlu olmuştur) 70’li yıllarda Metal Hurlant öncülüğünde oluştu,” (Ceran, :8).

Fransa ve Belçika ekolünü bu tür konularla sınırlandırmak elbette ki yetersiz kalacaktır. Bu türdeki yayınlar kadar çocuk dergileri ve mizahi dergilerde de dünyaca tanınmış eserler ortaya koymuşlardır. “Avrupa çizgi romanları denildiğinde ilk akla gelen kahramanlardan biri Ten Ten’dir. Ten ten’in maceraları (Fransızca adıyla, “Les Aventures de Tintin”), Belçikalı çizer Herge tarafından 1929 yılında yaratılmış olan çizgi roman dizisidir,” (Öztopuz ve Alaca, 2015:44).

Başta Belçikalı çocukların ilgisini çekerek başlayan bu kahraman kıtaları aşarak, tüm dünyada ün yapan çizgi romanlar arasına girmiştir. Şirinler, Red Kit gibi çizgi filme aktarılan ünlü çizgi romanlar da Belçika’lı çizerlere aittir. Yine Fransa’nın çıkardığı çok bilinen çizgi romanlar da; Asteriks, Spirou ve Fantasio... gibi eserlerdir.

Fransa Avrupa’da çizgi romanın gelişmesinde büyük rol oynamıştır. Özellikle modern çizgiler ve konular içermesi bakımından günümüze kadar büyük ilgi gören çizgi romanın bir sanat olarak kendini ispatlamasına olanak sağlamıştır.

“Günümüz Fransız çizgi romanı genel olarak üç ayrı akıma dayalı olarak gelişme göstermiştir. Bunlardan birincisi Schultz’dan Feiffer’a dek dünya çapında yaygınlaşarak birçok ülkeyi etkilemiş olan Amerikan entelektüel çizgi romanıdır. İkincisi gene Amerikan kaynaklı olmakla beraber bütün dünyada yaygınlaşan Mad dergisi, üçüncüsü de 60’ların sonunda ABD’de patlayıveren ‘underground’ akımı olmuştur,” (Ceran, 1997:5-6).

Bu üç akım sayesinde yıllar içerisinde konu bakımından çeşitliliği bol olan Fransa çizgi roman sektörü, genel olarak genç ve dinamik çizerleri barındırmasından dolayı taze fikirler ile gelişen bir sanat olarak devamlılığını sürdürmektedir.

2.4.4 Japon ekolü

Amerika, İtalya, Fransa ve Belçika’dan sonra çizgi roman dünyamıza son katılan tür, Japon ekolü ya da “Manga” olarak bildiğimiz çizgi romanlardır. “Yirminci yüzyılın son döneminde dünya çapında popüler olan Japon çizgi romanı Manga, “Anime” adı verilen Japon çizgi filmlerinin de

desteğiyle çizgi roman piyasasını hareketlendiren unsurlardan biri haline gelmiştir,” (Öztopuz ve Alaca,:201549).

Japon izgi romancılığında kullanılan senaryolar batıya göre biraz farklılık göstermektedir. Genel anlamda aşk hikayeleri konu alınmaktadır. Batı da ise bu durum genel olarak kahramanlık öyküleri üzerinde geçmektedir. Hakan Alpin’e göre Japon Mangasının ilk ve basılı örneği; “Katsuhika Hokusai’nin (1760-1849) Hokusai Manga adlı çizimlerinde görülecektir,” (Alpin, 2006:3011).

izgi roman konusunda günümüzde en etkin piyasa kullanımını gösteren Manga sektörü olmuştur. Genel hatlarıyla çizgi filmlerde de kullandıkları karakterlerle aynı karikatür formu görülür. İri gözlü ve ince belli karakterler en belirgin şekilsel özellikleridir. Konu bakımından ise Japon izgi romanları çocuklardan çok genç ve yetişkinleri hedef almaktadır.

3 TÜRKİYE'DE GAZETELERDE YAYINLANAN ÇİZGİ ROMAN TARİHİ VE ÖRNEKLERİ

3.1 Türkiye'de Çizgi Roman Tarihi

Çizgi roman Türkiye'ye batıdan gelmiş ve yine batıdaki amaçla eş değer bir amaca hizmet etmiştir. Gazetelerde başlayan çizgi roman maceralarının ilk dönemlerdeki amacı, gazete tirajlarındaki artış beklentisi olmuştur. Bu beklenti kısa sürede karşılanmış ve gazete satışları artmaya başlamıştır. Daha sonra devamlılığını çocuk ve mizah dergileri ile sağlamıştır. Bu geçiş süreci Ana Britannica Ansiklopedisinde şu şekilde özetlenmektedir;

“Minyatürcülük, çarşı ressamlığı gibi geleneksel uğraşlar bulunmasına karşın, Türklerde resimli anlatım türleri yaygınlaşmamıştır. Çizgi roman batıdan gelen sanatlar arasındadır, gelişmesi de oradaki gibi baskı tekniklerine bağlı kalmıştır. Türkiye’de de bu konuya resimleyici ya da karikatürcüler öncülük etmiş, en önemli yayıncıları çocuk ve mizah dergileri olmuştur, ” (Ana Britannica,1986:178).

Başlangıçta çizgi romanlar çocuk ve mizah dergilerinde yayınlanmış olsa da gazetelerdeki konu bakımından yalnızca çocukları hedef alan yayınlar giderek yerini büyüklerin de ilgisini çekecek konulara bırakmıştır. Türkiye’de en dikkat çeken çizgi roman konusu tarihten izler taşıyan efsaneler olmuştur.

3.1.1 Türkiye'de çizgi roman'da kullanılan konular

Batıda olduğu gibi Türkiye’de de benzer konular işlenmeye başlamış. Özellikle güldürü ve kahramanlık hikayeleri dikkat çekmiştir.

“Çizgi roman türü anlatımlar Cumhuriyetin ilanından sonra yaygınlaştı. 1928’deki Harf Devrimi’ni izleyen yıllarda okuryazar sayısının çoğalması, gazete ve dergilerin satışını yükseltmiş, bu da yeni bir karikatürcü kuşağının yetişmesine yol açmıştı. Bu kuşağın en önemli temsilcisi olan Cemal Nadir (*) Türkiye’de çizgi romanında

öncülerindendi. Yarattığı dizilerin en başarılısı “Amcabey”di, ” (Ana Britannica,1986:178).

Şekil 3.1: Cemal Nadir’in çizimi Amcabey

Kaynak: <http://eczacilik tarihi.blogspot.com.tr/2011/11/cemal-nadir-karikaturlerinde-eczacik.html>

Cemal Nadir’in “Amcabey” adlı çizgi romanı popülerliğini Amerikan tarzı çizimler kullanılmasına karşın bize has dil uslubuna borçludur. Çizimleri ile öncü olmuş dönemin en önemli eserlerindendir. Cantek’in de Türkiye’de Çizgi Roman kitabında bahsettiği gibi;

“Amcabey, Cemal Nadir’in Amerikan tarzı kıvrak çizgilerini ve yerelliği başarıyla yakalayan mizahıyla türünün gerçek anlamda ilk öncüsü, hatta ülke içinde bant-karikatürün gelişimini sağlayacak anlatım yollarını belirleyen okulu oldu, ” (Cantek, 2014:55).

Cemal Nadir Türkiye’de gazetede yayınlanan çizgi romanın öncüsü olsa da çizgi romanın dergi safhasına geçişi çok uzun sürmemiş ve ilk batı tarzı çizgi romanlar Çocuk Sesi Dergisinde yayınlanmaya başlamıştır.

“Türk çizgi roman tarihinin ilk kilometre taşı 1928’de yayına başlayan Çocuk Sesi Dergisiydi. Öğretmen Mehmet Faruk Görtunca’nın (1904-1982) hazırladığı dergi bol resim ve alt yazılı çizgi romanlardan oluşuyordu... Dönemin ünlü çizerlerinden Münif Fehim (1900-1983) dergide çalışmaya başladı. Kapak ve iç resimler güzelleşti. Ancak dergi en büyük başarısına Flash Gordon’u yayınlayarak ulaştı,” (Cantek, 2014:59).

1950'lere kadar da çocuk dergilerinde çizgi roman yayınları devam etti. Tabii böyle olmasının da doğal gerekçeleri vardı. "Sinemanın yaygınlaşmadığı radyonun hiç olmadığı bir ortamda çocuklara yönelik çizgi yayınlar kolayca popüler oldu." (Cantek, 2014:53).

Cantek'in de dediği gibi o dönem çocukların ilgisini çekecek yayınlar yapılmıştı. Çocukların beğenisi kazanıldıktan sonra ebeveynlerin de ilgisini çeken konular yayınlanmaya başlamıştır. Önce batıdan alınan örneklerin çevirileri yapılarak yayınlanmış, zamanla kendi çizerlerimizin kendilerine özgü kahramanları ortaya çıkmıştır.

3.1.2 Türkiye'de çizgi roman'ın ilk örnekleri

Başka bir kaynağa göre ise, ilk çizgi roman örneğinin çocuk dünyası dergisinde yayınlanmaya başladığı bilinmektedir.

"Türkiye Bibliyografyası'na göre, ilk çizgi roman türü yayın, Çocuk Dünyası adlı derginin eki olarak yayınlanan Kara Maske'dir. 10 Nisan 1940'tan 17 Kasım 1943'e kadar her hafta yayınlanan Kara Maske'nin ilk sayıları, bugünkü anlamıyla çizgi roman olmakla birlikte, 1942'den sonraki sayıları bu niteliğini değiştirmiş ve yalnızca metin içeren bir yayın olarak çıkmıştır. Bunda II. Dünya Savaşı'nın etkisi olduğundan kuşku duymak mümkündür; çünkü Kara Maske bir çeviridir," (Tuncer, 1993:23).

Şekil 3.2: Kara Maske

Kaynak: <http://www.cizgidiyari.com/forum/kara-maske/22296-kara-maske-western-genclik-mecmuasi-cilt-03-alamo-bozgunu.html>

Karamaske'nin gördüğü ilgi ile beraber yayınlanan çizgi roman çevirileri artmaya başlamıştır. Başlarda batıdan gelen eserlerin Türkçe çevirileri yayınlanmıştır. Çizgi romanın halk tarafından içselleştirilmesi bu şekilde gerçekleşmiştir.

“Türkiye’deki çizgi roman çalışmaları batı çizgi romanları ile benzerlik göstermektedir. Batı çıkar ve çözümüne bağlı olarak belli bir bilincin yaygınlaşmasında görev alan çizgi romanın Türkiye’de rolü Batı değerlerinin tercümesi ile sınırlanmıştır. İlk yerli çizgi roman çalışmaları olan, Çocuk Haftası ve Amcabey’de yayınlanan çizgi romanlarda batıya ait öğretici, kısa ve özet bilgiler verilecektir. Bu yüzden öncelikle Türkiye’de yayımlanan ilk yerli çizgi romanlarda bize belli bir yaşam tarzı ve değerleri hap gibi verilecektir,” (Eğribel,2012:38).

Türkiye’de batı tarzı çizgi romanlarla yavaş yavaş alışılan bu sanat anlayışı sonraları ise kendine özgü karakterler ortaya koymuştur. Fakat bu karakterler bizim özümüzü yansıttığı kadar batı esintileri de barındırmıştır.

“1948’de Swing’le başlayan çizgi roman akımı, 1950’de 1001 özel, 1951’de Pekos Bill, 1953’te Koca Teks, Tarzan gibi haftalık dergilerle giderek artmaya başladı. 32 formadan oluşan Resimli Fatoş Ailesi (1953) ise albüm halinde yayınlanan ilk çizgi roman olmaktadır,” (Tuncer,1993 :24).

Çizgi roman hızla evrimine devam etmekte ve gazetelerden, dergilerden sonra tek başına bir kitap olarak çıkmaya başlamıştır. “Fatoş” bu alanda öncülük eden çizgi romandır.

“Blondie, King Features Syndicate için 15 Eylül 1930’da Murat (Chic) Young tarafından yaratılmıştır. Blondie Boopadoop ya da ülkemizdeki yayın başlığıyla Fatoş, günlük bantın başlangıcında oldukça yeteneksiz bir playboy, demiryolu zengininin oğlu olan Dagwood Bunstead’ın (yani Basri) peşinde olduğu kuş beyinli, son moda giyinen bir kızdır,” (Alpin, 2006:227).

Şekil 3.3: Yalçın Didman'ın kaleminden “Fatoş”

Kaynak: <http://www.birdolapkitap.com/2013/11/14/cizgi-roman-iyidir-zihin-acar/>

Fatoş gibi yabancı kökten gelen çizgi roman örnekleri çoğaltılabilir. Daha öncede bahsettiğimiz birçok çizgi roman bu çeviri türlerine örnek sayılabilir. Teksas, Tommiks, Asteriks, Superman, Batman, Mickey Mouse gibi bir çok çizgi roman yabancı kaynaklı olup ülkemizde de Türkçeye çevrilerek yayınlanmıştır.

“1959-1976 dönemi içinde, yerli yapıtların da çoğaldığı gözlenmektedir. Karaoğlu (1963); Timur (1964 ve 1968); Kahramanlar (1964); Akbulut Kaan (1964); Ogan (1966); Kızıltuğ (1967); Akbulut (1967); Alptekin (1968); Tarkan (1970); Tolga (1971); Bahadır (1972); Baytekin (1973); Kaan (1974); Malkoçoğlu (1974); Kara Murat (1974); Arhan (1975) adlarından da anlaşılacağı üzere, tarihimizden ve folklorumuzdan seçilmiş kahramanlar üzerine yazılmış çizgi romanlardır,” (Tuncer, 1993:25).

Genel hatlarıyla kahramanlık öykülerinin anlatıldığı ve kahramanları efsanevi olsa da tarihimizden ve kültürümüzden izler taşıyan çizgi romanlar ortaya konulmuştur. Bu eserlerin popüler olmasında en büyük etken kültürümüzle benzerlik göstermeleridir.

3.2 Türkiye’de Gazetelerde Yayınlanan Çizgi Romanlar

Çizgi romancılık adına Türkiye’de de Amerika’da olduğu gibi bir yol izlenmiştir. Önceleri gazetelerde başlayan çizgi roman maceraları hızla popülerite kazanmıştır.

“Gazetelerde iki tür çizgi roman vardır: Haftalık ve günlük roman. Çizgi romanlar ilk olarak Amerikan gazetelerinin pazar eklerinde, tam bir sayfayı dolduracak şekilde çıktığından haftalık ismini almıştır. 1903 yılında Chicago American gazetesinin spor sayfasında ilk günlük çizgi roman yayınlanmıştır. 1912 yılında ilk resimli roman dizisi çıkarılmıştır. Gazetelerin günlük romanları, yerden tasarruf sağlamak amacıyla kısadır ve en fazla 3-4 kareden oluşurlar.” (<http://www.pentelarts.com.tr/kreatif-koese/karikatuer-ve-mizah/cizgi-roman-tuerleri/>)

Bant şeklinde uygulanan gazete çizgi romanlarının amacı genel olarak gazetelerin maddi kaygısıyla başlamıştır. Gördüğü ilgi ile amacından taşarak bir sanat akımına dönüşmüştür.

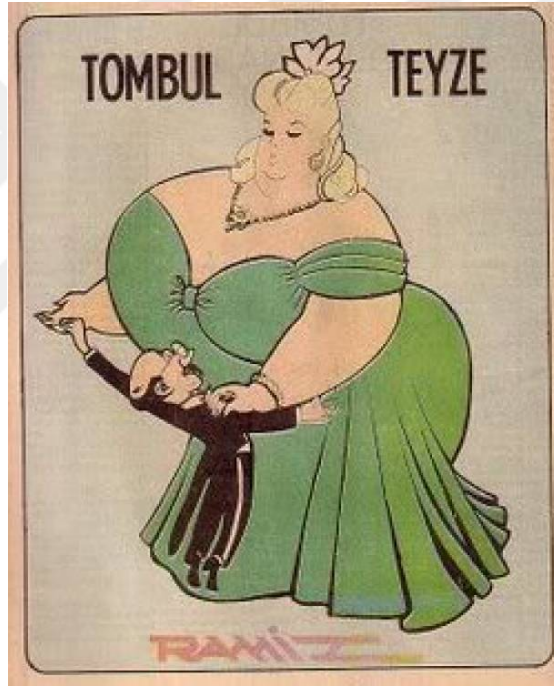
“1928 yılında yapılan harf devrimi ile Türkiye’de Arap harfleri yerine Latin alfabesi kullanılmaya başladı. Basın dört ay içinde bu büyük değişime uyarlandı. Çoğu aynı zamanda milletvekili olan gazete sahipleri böyle bir değişime öncü olmakta tereddüt etmediler. Okuma yazma oranı yüzde beşi ancak bulan toplumda bu devrim fazla yankı yaratmadıysa da basının tirajlarında büyük düşüş oldu. Bu durum hükümeti basına yönelik maddi yardımı arttırmaya itti,” (Koloğlu, 1992:65).

Yazılı kaynaklarda görsel kullanımı harf devrimi ile birlikte artış göstermiş bu artıştan gazeteler de payına düşeni almıştır. Basında görsel kullanım ile beraber gazeteler de gazete ressamlığı ve çizer sayısı artmıştır.

Harf devriminin ardından batıda tutarlılık sağlamış çizgi romanlar Türkçe çevirileri ile gazetelerde yer almıştır. Bu dönemde yayınlanan çizgi romanlar görsel algısıyla okuma yazma bilmeyen insanları dahi gazete almaya teşvik etmeye başlarken, metinden ziyade görüntünün ön planda olduğu çizgi romanlar sayesinde gazeteler yeniden ele alınmaya başlamıştır.

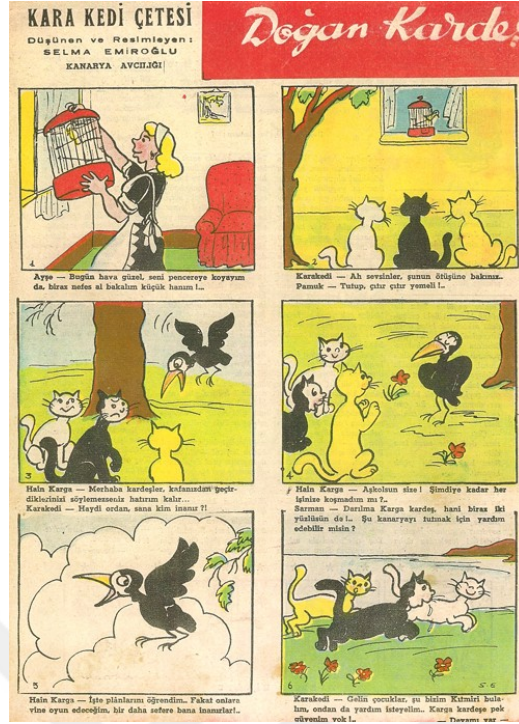
Ayrıca bu dönemde okur-yazarlık oranının artmasında çizgi romanların etkisi oldukça büyük olmuştur. Bu etki beraberinde gazeteler sadece çeviri çizgi romanları yayınlamakla yetinmemiş ve kendini tanııtma fırsatı bulan farklı çizgi roman karakterleri de doğmaya başlamıştır.

“II. Dünya Savaş’ını izleyen yıllarda siyasal ve ekonomik alandaki görece serbestleşme, basının çeşitlenmesine ve dış dünyaya açılmasına neden olmuş, bu da çizgi romanların gazete ve dergilerin değişmez bir parçası haline gelmesini sağlamıştı. Türk sanatçıların yaratılarına daha çok mizah dergilerinde rastlanmaktaydı. Ramiz Gökçe’nin “Tombul Teyze ile Sıska Dayı” gibi tek karelik dizileri ile Selma Emiroğlu’nun “Karakedi Çetesi” bunlar arasındadır.” (Ana Britannica,1986:178)

Şekil 3 4: Ramiz Gökçe’nin Tombul “Teyze ve Sıska Dayı” çizimi

Kaynak:http://www.haber10.com/fotogaleri/kultur_medya/karikaturist_ramiz_gokce_nin_eserleri-616420#image-7

Şekil 3 5: Selma Emiroğlu’nun Doğan Kardeş dergisinde yayınlanan “Kara Kedi Çetesi”

Kaynak:https://medium.com/@_tanricabastet_/kadın-hikayeleri-selma-emiroğlu-aykan-7a82b1b3a95c

Gazetelerde çizgi romanlar ilgi gördükçe çizer sayısında da doğru orantılı olarak bir artış gözlenmiş ve böylece yeni karakterlerin hayatımıza girmesi sağlanmıştır. Türkiye’de en çok kahraman karakterler sevilmiş ve kahramanlık hikayeleri resmedilerek çizgi romana uyarlanmıştır. Bu kahramanlara örnek verecek olursak; Ratip Tahir Burak “Barbaros’un Son Seferi”, Turhan Selçuk “Abdülcanbaz”, Suat Yalaz “Karaoğlan”, Sezgin Burak “Tarkan”, Ali Recan “Yüzbaşı Volkan”, Ayha0nbaşoğlu “Malkoçoğlu” gibi kahramanları ve yaratıcı çizerlerini sayabiliriz.

Gazeteler kahramanlık hikayelerine büyük önem verirken bir taraftan da romantik hikayeler çizgi romanın konuları arasına girmiştir. Bu romantik çizgi roman anlayışı bir bakıma gazetelerdeki çizgi roman köşelerine kadın okurları da çekmek amacıyla başlamıştır. Faruk Geç dönemin en önemli aşk öyküleri çizerlerindendir. Hürriyet gazetesinde “Gerçek Hayat Hikayeleri” adlı köşesinde çizdiği aşk ve macera romanları ile gazete tirajının artmasında etkili rol oynamıştır.

Gazete ekleri ile devam eden çizgi roman yolculuğu, bu dönemde daha çok kahramanlık öyküleri ve genellikle tarihsel konuları ele almıştır. “1950’ler karikatürcülerin yoğun bir biçimde bu alana yöneldiği yıllar oldu. Bunlar arasında ilk öykülerini A.Nesin’in yazdığı Turan Selçuk’un “Abdülcanbaz”ı, bir de Oğuz Aral’ın “ Utanmaz Adam”ı okurlar arasında kazandıkları sevgiyle öne çıktılar,” (Ana Britannica,1986:178).

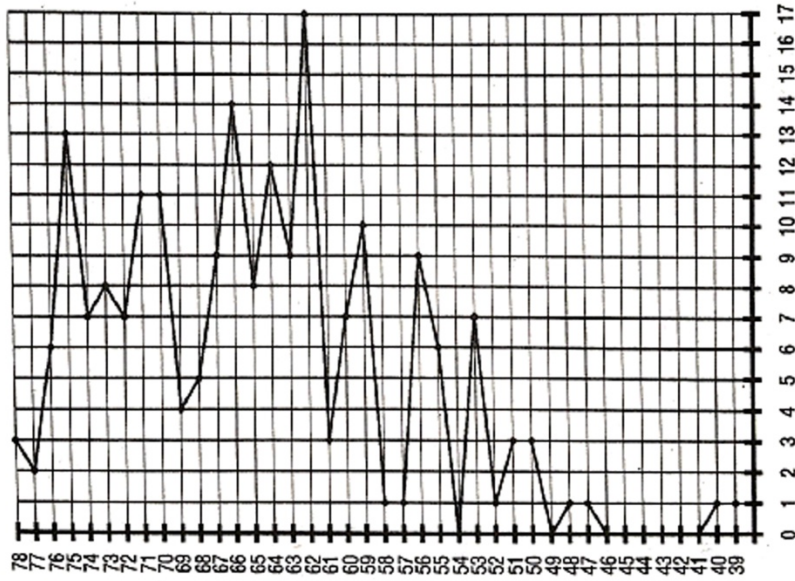

Şekil 3 6: Oğuz Aral’ın Utanmaz Adam’ı

Kaynak: <https://onedio.com/haber/girgir-359011>

“1959 yılında Türk çizgi roman dergi okuru ilk kez mizahi bir çizgi roman kahramanı ve onun kendi başlığını taşıyan bağımsız dergisiyle karşılaşmıştır.” (Alpin, 2006:632) Bu ilk mizah dergisi Oğuz Aral’ın “Utanmaz Adam” karakterini resmettiği mizahi çizgi roman dergisidir.

40’lı ve 70’li yıllar arasında yayınlanan çizgi roman sayısı bir grafik ile gösterilmiş ve 60’ların başında büyük ölçüde bir çıkış gözlenmiştir. 60’lardaki bu artışla beraber gazetelerde başlayan maceralar zamanla dergilere taşınmış ve kendi yönünü belirleyen çizgi roman mecralarını oluşturmaya başlamıştır.

Şekil 3 7: Yıllara göre yayına katılan çizgi roman sayısı

Kaynak: Tuncer, Nilüfer. *Çizgi roman ve çocuk*. Çocuk Vakfı Yayınları, 1993.

Tarihi çizgi romanlara baktığımızda; konusu bakımından belirli bir dönemi ele alan ve öyküsünde kullandığı karakterler açısından döneme ışık tutan, özellikle kahramanlık öyküleri içeren çizgi romanlardır. Cantek'e göre; "Tarihi çizgi romanlar, bugünkü politik ve kültürel algılanma biçimlerinin dışında, dört ayrı çizerin çalışmalarına, dört önemli ve canlı üsluba dayanmaktadır." (Cantek, 2014:33) Bu dört çizer Ratip Tahir Burak, Suat Yalaz, Ayhan Başoğlu ve Sezgin Burak'tır.

3.3 Türkiye'de Gazetelerde Yayımlanan Çizgi Roman Örnekleri

3.3.1 Ratip Tahir Burak ve Barbaros'un Son Seferi

50'li yılların en önemli çizerlerinden ve çizgi roman alanında kendine özgü eserler veren ilk çizer Ratip Tahir Burak olmuştur.

Ratip Tahir Burak;

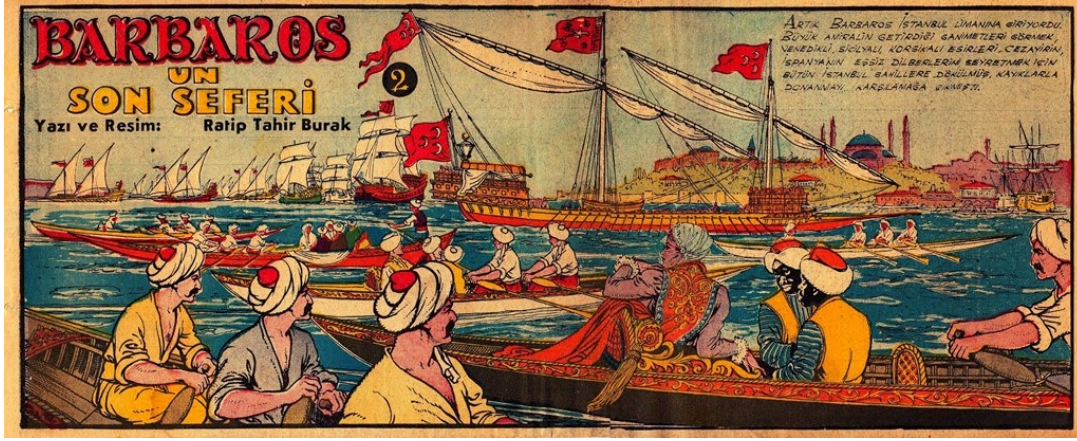
"1921 yılında Heybeliada'daki Yüksek Denizcilik okulunu bitirdi.1922 yılında ilk karikatürlerini Aydede Dergisinde yayımladı. 1926 - 1928 arasında İsmet İnönü'nün desteğiyle Paris'te resim eğitimi gördü. Türkiye'ye döndükten sonra Resim öğretmenliği ve çeşitli Basın organlarında çizerlik yaptı. 1936

yılında Ankara'ya yerleşen sanatçı, Bazı resmi kuruluşlarda ressam olarak çalışmasının yanında Ulus Gazetesinde karikatür çizdi. 1950 yılında İstanbul'a dönerek Hürriyet Gazetesinde çalışmaya başladı. Halk adında bir gazete çıkarma girişimi kısa ömürlü oldu. Ulus Gazetesinde çizdiği siyasi içerikli bir eleştiri karikatürü nedeniyle 1956 yılında 18 ay hapis cezası aldı. Cezaevinden çıktıktan sonra 1961 yılında Kurucu Meclise CHP Üyesi olarak girdi. 1961 - 1965 yılları arasında CHP Milletvekilliği yapan Burak Akşam ve Yeni İstanbul gazetelerine çizgi roman serileri üretti. Bazı yapıtları da kitaplaştırıldı.” (<http://ozet-rayman.blogspot.com.tr/2013/08/ratip-tahir-burak-1904-1976.html>)

Ratip Tahir Burak birçok dergi ve gazetede çizgi romanlar yayınlamıştır. Kendisi de dergi ve gazeteler çıkartmış fakat bu yayınların hayatı uzun soluklu olmamıştır.

“Aydede, Zümrüdüanka, Karagöz, Akbaba, Vatan, ikdam, Milliyet, Politika, Akşam, Köroğlu, Zeybek, Kartal, Tavuk, Ulus, Hürriyet, Yeni Sabah ve Halk gibi gazete ve dergilerde karikatürler, resimli tarihi romanlar çizdi; roman, makale ve fıkralar yazdı, öğretmenlik yaptı. Kartal (1929), Tavuk (1929), Zeybek (1934), Her gün (1934) ve Halk (1956) gibi gazete ve dergiler çıkardı.” (<http://hakkindabilgial.com/ratip-tahir-burak-kimdir/>)

Resim eğitimi almasının etkisiyle, çizgi romanlarında doğal görüntüye yakın çizimler kullanmış ve portre karikatürüne ağırlık vermiştir. Bunun yanı sıra bir diğer eğitimini aldığı denizciliği, konu olarak çizgi romanlarında kullanmıştır. Türk denizcilik tarihinin Barbaros gibi ünlü kaptanlarının maceralarını konu alan çizgi romanlar yapmıştır. Türkiye’de gazetelerde çizgi roman yayını Ratip Tahir Burak’ın hem yazıp, hem çizdiği Barbaros’un Son Seferi resimli roman serisi ile başlamıştır.

Şekil 3 8: Ratip Tahir Burak’ın Hürriyet Gazetesindeki Barbaros’un Son Seferi

Kaynak: <http://lcivelekoglu.blogspot.com.tr/2013/10/tarihten-bugune-dusen-notlar-28-ekim.html>

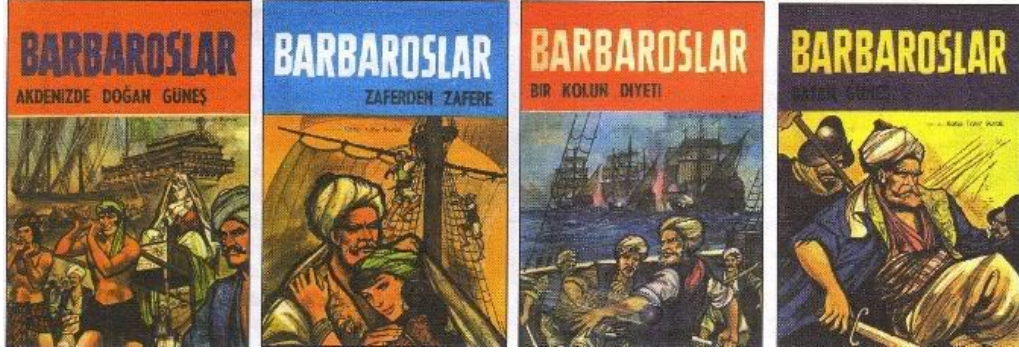
“50’li yıllarda gazeteler, batıdaki örneklerini izleyerek pazar ilaveleri vermeye başladılar. İlk atağı Hürriyet yaptı. Üç yaşına girerken, 30 Nisan 1950’de renkli bir pazar ilavesi verdi. Aynı ilavede Ratip Tahir Barbaros’un Son Seferi’ne başlarken, Şevki Çankaya İtalyan kaynaklı aşk öykülerini kopyalamayı sürdürdü,” (Cantek, 2014:99)

Hürriyet gazetesinde yayınlanmaya başlayan Barbaros’un Son Seferi Ratip Tahir Burak’ın ilk tarihi çizgi romanı olmuştur. Gerçek bir kahramandan esinlenerek ürettiği bu eser Barbaros Hayreddin Paşa’nın gerçekleştirdiği son seferi ele alan konu bakımından zengin bir içeriğe sahiptir. Burak’ın bu çalışmayı yapmadan önce, dönemin insanların yaşantılarını gerçekçi bir biçimde ele alabilmek için çokça araştırma yaptığı, kıyafetlere varıncaya kadar titizlikle çizdiği görülmektedir. Çizgilerin gerçeğe yakın olmasının dışında, metinler bilhassa konunun gerçek ve tarihi bir olay örgüsüne sahip olmasından ötürü, uzun ve hikayeye yakın bir formatta uygulanmıştır.

Ratip Tahir Burak, Hürriyet gazetesindeki çizimlerinden sonra Halk adında kendisine ait bir gazete çıkartmış fakat tutunamamıştır. Ardından Ulus gazetesinde çizdiği siyasi içerikli çizimleri nedeniyle bir süre cezaevinde de yatmıştır.

“1953’de Hürriyet Gazetesinde çizmeye başladığı Bir Yemin Uğruna başlıklı çizgi roman, Ratip Tahir Burak’ın bu yayın organıyla aralarında çıkan anlaşmazlık sonucu Şahap Ayhan tarafından

tamamlanmıştır. Burak'ın yayınlanmış onlarca çizgi roman çalışmasından sadece dört tanesi sonradan Barbaroslar adı altında albümleştirilerek Rakım Çalapala'nın sahibi olduğu Atlas Yayınevi tarafından 1963 yılında yeniden basılmıştır, ” (Alpin, 2006:114-115).

Şekil 3 9: Ratip Tahir Burak’ın albümleşen Barbaroslar serisi cilt kapakları.

Kaynak: <http://www.cizgidiyari.com/forum/p-q-r-s-s/129-ratip-tahir-burak.html>

“Ayrıca Ulus Gazetesinde çizdiği karikatürlerinden seçilerek hazırlanmış Karikatürcünün Şakaları adlı bir tek karikatür albümüyle, Hapishane Hatıraları adlı biyografik bir kitabı 1963'de yayınlanmıştır. Son çalışması olan Timur ve Yıldırım'ı 1970'de çizerek dokuzuncu sanattaki kariyerine nokta koyan Burak; 1976 yılı başından itibaren Yeni Asır Gazetesinin ilavesi konumundaki Sarmaşık adlı magazinsel bir günlük gazeteye Solak Reis başlıklı bir resimli roman yazıp çizmiştir. 1976 yılında vefat eden Burak'ın ölümünden on yıl sonra, 1986'da Günaydın Gazetesi Cem Sultan başlıklı çizgi romanını tekrar yayınlamıştır,” (Alpin, 2006:114-115)

Ratip Tahir Burak, Türkiye’de çizgi romanın popülerleşmesini sağlayan en önemli isimlerden biri olmuştur. Gazetede yayınlanan ilk uzun soluklu çizgi romanı olması sebebiyle eserleri arasında Barbaros’un Son Seferi dikkat çekmiştir. Diğer önemli eserleri; Koça Yusuf, Cem Sultan, Saray Kadınları, Bir Yemin Uğruna, Hürrem Sultan’dır.

3.3.2 Turhan Selçuk ve Abdülcanbaz

Turhan Selçuk, profesyonel çizim hayatına önce gazetelerde karikatürist olarak başlamış, daha sonra ise çizgi roman alanında önemli eserlere imza atmıştır.

Birçok gazetede çizimleri yayınlanmış ve Türk mizahının önde gelen isimlerinden biri olmuştur. Hürriyet gazetesindeki bir haberde Selçuk hakkında şunlar kaleme alınmıştır;

“ 1922'de Muğla'nın Milas ilçesinde doğdu. Türkiye'de karikatüre yön veren isimlerden Selçuk, Semih Balcıoğlu ve Ferit Öngören ile beraber Karikatürcüler Derneği'nin de kurucularındandır. İlk olarak Akbaba'da çalışmaya başladı, ondan sonra Aydede, Yön, Devrim Örneği gibi dergilerde ve Milliyet, Akşam gibi günlük gazetelerde çalıştı.” (Hürriyet Arşiv, 11 Mart 2010)

Turhan Selçuk'un çizgi roman alanında en bilinen kahramanları Abdülcanbaz ve Komiser Osman'dır. İki karakterin de benzer özellikleri kahraman olmaları ve ikisinin de hem tarihi hem de mizahi alanda eserler olmalarıdır.

Yaşar Kemal bir kültür-mizah dergisinde Turhan Selçuk hakkında yazdığı yazısında;

“ Bütün büyük ustalar çizgide olsun, renkte, dilde, sinemada olsun, öbür sanat dallarında olsun ortaya büyük kişilik koyanlardır... Turhan Selçuk da büyük kişiliklerden birisidir. Yalnız kimi Turhan Selçukları, öteki Turhan Selçuklardan ayırabilirsiniz. Kimi Turhan Selçuk çizgilerindeki şiirsellikler ağır basar. Her yapıt bir yumuşaklık, bir sevecenlik, erişilmez bir insan sıcaklığı taşır. Kimi yapıtında Turhan Selçuk bıyık altından belli belirsiz güler. Siz de ona katılırsınız. İşte büyük sanat budur. Büyük sanat, ister istemez seni içine alıp kendisiyle birlikte gülümseten ve hem de yüreğinin köküne işleyendir,” (Güldiken Mizah Kültür Dergisi 1994, Turhan Selçuk Özel, Sayı:5)

Turhan Selçuk tarihi çizgi romanın içerisine mizahi unsurlar katabilmeyi başaran yegane çizerlerdendir. Bu sebeple Abdülcanbaz dönemin tarihi çizgi romanlarından ayrışır. Bir diğer ayırım oluşturan unsur Abdülcanbaz'da kullanılan çizgilerdir. Turhan Selçuk bu modern çizgi üslubunu Türkiye'ye getiren ilk çizer olmuştur. Bu modern çizgi tarzını benimsemesinde yurtdışındaki eserleri araştırmasının büyük önem taşıdığı bilinmektedir.

TRT Türk'ün "Notlar" isimli belgesel programında Turhan Selçuk'a özel bölümde kendisi bu alanda yaptığı araştırmaları şu şekilde dile getirmiştir;

"1950'lerde Yeni İstanbul'da yüksek bir ücretle girip de mukavele ile çalışmaya başladığım zaman, dışarıdan kitaplar getirttim. Annem çok iyi Fransızca biliyor, ona çevirileri yaptırttım. İlk kez bir karikatürün tarihçesi, tanımı ve örnekleri üzerine makaleler yazdım." (<https://www.youtube.com/watch?v=IkLiPgy81g0>)

Şekil 3 10: 'Abdülcanbaz başlıyor' 30 Ekim 1957

Kaynak: <http://www.gazetebilkent.com/2015/02/21/bir-istanbul-beyefendisi-abdulcanbaz/>

Turhan Selçuk yaptığı sayısız araştırma ve incelemenin ardından kendi tarzını oturtmuş bir çizir olarak 1 Aralık 1957’de Milliyet gazetesinde Abdülcanbaz’ın ilk macerasına başlamıştır.

Turhan Selçuk kariyerinde birçok ödüle layık görülmüştür. Bordighera Altın Palmiye (1956), Gümüş Hurma (1962), İppocampo Ödülü (1970), Sanatçılar Birliği “Halkın Sanatçısı” Ödülü (1973), Vercelli Ödülü (1975), Gazeteciler Cemiyeti

“ Turhan Selçuk, maceralarına 1957 yılında başlayan Abdülcanbaz karakteri ile ilgili şunları söylemiştir;"Ben Abdülcanbaz'ı kahramanlık ötesi kaba kuvvetten güç alan, yozlaşmış bir çizgi roman türünden ayırıp arıtmak istedim. Bir roman ya da bir hikâye anlatımının sanat değerini katarak bunu grafik sanatın çizgi gücüyle de besleyerek kişiliğini bulması yolunda çalıştım." (Milliyet Sanat, 1972)

Şekil 3 11: Turan Selçuk ve Abdülcanbaz

Kaynak:<http://www.gazetebilkent.com/2015/02/21/bir-istanbul-beyefendisi-abdulcanbaz/>

Abdülcanbaz’ı görsel açıdan incelediğimizde siyah-beyaz renk kullanımının etkin bir biçimde ve belirli vurgularla ayarlandığı görülmektedir. Serhat Özer Turhan Selçuk’un çizgilerindeki siyah kullanımı ile ilgili bir makalesinde şunları söylemiştir;

“Abdülcanbaz’da siyah lekeler genellikle bir kahramanın belirli bir özelliğini öne çıkarmak için kullanılmaktadır. Bu siyah lekeleri, bıyık, sakal, sarık, elbise ve bazı objeler, bunlardaki gölgeler gibi yerlerde çeşitli türden farklılıkların ifadesinde görürüz. Özellikle Fritz Lang’ın filimlerinde sinamatografik açıdan siyah - beyaz alanların kullanımı dramatik etkiyi arttırmada önemli bir unsurdur.”
(<https://tasaryan.files.wordpress.com/2014/09/turhan-selc3a7uk02.pdf>)

Kırk beş yılı aşkın süre Turan Selçuk’un kaleminden çıkan Abdülcanbaz, bir İstanbul beyefendisi karakteridir. Osmanlı tokadıyla ünlüdür.

Şekil 3 12: Abdülcanbaz’ın Meşhur Osmanlı Tokadı

Kaynak: <http://www.gazetebilkent.com/2015/02/21/bir-istanbul-beyefendisi-abdulcanbaz/>

Abdülcanbaz ana karakteri kadar çizgi romandaki diğer karakterler de büyük bir özenle düzenlenmiştir.

Şekil 3 13: Abdülcanbaz ve arkadaşları

Kaynak: <http://www.gazetebilkent.com/2015/02/21/bir-istanbul-beyefendisi-abdulcanbaz/>

Abdülcanbaz çizgi romanı içerisinde yer alan diğer karakterler ve özelliklerinden kısaca şu şekilde bahsedebiliriz;

“Karanfil Hoca: Doğu'nun yetiştirdiği en büyük ilim adamıdır. İlmî Simya, İlmî Kimya ve keşif dünyasındaki yeri, İbn-i Sina, İbn-i Batuta gibi doğulu ilim adamlarından çok daha önemlidir. Biraz sinirli ve mütecaviz olmasına rağmen iyi kalpli, dürüst, kişilik sahibi bir adamdır. Minaretül Füze-tül Kamer, Sefine-i Hava, El Kabili Sevk-ül Karakuş, Vel Kebir-ül Köstebek gibi önemli buluşların sahibidir.”

Tarzan: Tarsus'da doğmuştur. Saf ve temiz yürekli bir Anadolu çocuğudur. Heybetli bir yapısı, ilahi bir gücü vardır. Cesareti ile ün salmıştır.

Fettah: Abdülcanbaz'ın arkadaşlarından. Hoşsohbet, muzip, kolayca gönlünü kaptıran, başından büyük işlere giren, sevimli bir adamdır.

Fayrabi: Pehlivanî gözbağcılıkta üstüne yoktur. Hatta bu marifetleri sanat haline getiren tek adamdır denilebilir. Abdülcanbaz ile İsfahan'da tanışmış, bir daha ayrılmamışlar, arkadaşlıklarını, toz kondurmadan sürdürmüşlerdir.

Gözlüklü Sami Bey: Osmanlı sarayına mensub bir mirasyedi... Şeytani bir zekaya ve süngülü bir bastona sahiptir. İşrete, kadına düşkün, düzenbaz bir adamdır. Hazırlopçudur.

Sürmegöz İhsan Bey: Gözlüklü Sami'nin dostu ve dalkavuşudur. Çıkar uğruna yapmayacağı şey yoktur,” (Selçuk, 1972:12).

Turhan Selçuk Abdülcanbaz'da seçtiği karakterler ile toplumun her düzeyinde olup biteni okurlara aktarmayı amaçlamıştır. Nitekim Abdülcanbaz, dönemin sosyal, kültürel, siyasi olaylarının aynası niteliğinde olmuştur. “Toplum genelinde geçerli olan kültürel kodların, imgelerin, simgelerin ve anlatı öğelerinin Abdülcanbaz'da etkin biçimde kullanılması, söz konusu çizgi

romanın okur tarafından algılanmasını, anlaşılmasını, en önemlisi de sevilip benimsenmesini olanaklı kılmıştır,” (Güngör, 2008:22).

Turhan Selçuk için yazısız karikatürün ustası denildiği bilinmektedir. Metinden çok çizgiye ağırlık veren Selçuk kendisiyle yapılan bir söyleşide bu tarzın üzerindeki etkisini şu sözlerle dile getirmiştir

“... Yurt dışından en çok beğendiğim karikatüristler olarak Saul Steinberg’i, Flora’yı David Levin’i ve Siné’yi gösterebilirim...Modern karikatürün babası sayılan Steinberg’in çizgiye yönelişi, büyük kentlerde yaşamakta olan insanın eşyayla olan ilintisini ve bunalımını veriş ustalığını beğeniyorum. Flori’yı ise, grafik anlatım gücüyle, David Levin’i portre karikatüründe ulaştığı etkin anlamla, Siné’yi ise, az rastlanan türde başkaldırışı ve yerleşik düzene karşı çıkış biçimiyle seviyorum,” (Güngör, 2008:22).

Ayrıca Abdülcanbaz karakterinin popülerliği o kadar artmıştır ki, 1991 yılında PTT tarafından bir posta puluna basılmıştır. Abdülcanbaz’ın popüler kültüre etkisi bununla kalmayıp, tiyatro sahnelerinde de oyun olarak sergilenmiştir.

Şekil 3 14: Abdülcanbaz’ın Posta Pulu Olarak Kullanımı

Kaynak: <https://tasaryan.files.wordpress.com/2014/09/turhan-selc3a7uk02.pdf>

“1957 yılında Milliyet gazetesinde okuyucu ile tanışan Abdülcanbaz”ın maceraları 2001 yılına kadar yayımlanmaya devam eder. Türkiye”nin ilk özgün çizgi roman kahramanı sayılan Abdülcanbaz, bütün zaman ve mekanlarda yaşanan fantastik hikayelerinde Türkiye ve çevresinin siyasal ve sosyo-kültürel tarihinin eleştirel bir tutumla parçası olur. Namussuzlara korkusuzca savaş açan bu iyi yürekli ve cesur İstanbul beyefendisi, her çağda toplumun özlemini duyduğu, ahlak timsali bir halk kahramanıdır.” (http://www.istanbulmodern.org/dosya/1309/komsular-basin-icin-sanatci-metinleri_1309_6376909.pdf)

Abdülcanbaz’ın maceraları 16 yıl önce bitmesine rağmen, günümüzde arşiv niteliği taşıyan dijital platformlara aktarılmış ve hala okurların beğeni ve ilgisini görmeye devam etmektedir.

3.3.3 Suat Yalaz ve Karaoğlan

1932 Kırşehir doğumlu olan karikatür, çizgi roman yazar ve çizeri, aynı zamanda sinema filmi senarist, yönetmen ve yapımcısı Suat Yalaz, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, Resim Bölümü mezunudur. Resim sanatına olan ilgisi üniversite yıllarından öncesine dayanan çizerin, ilk karikatürü 16 yaşında Erciyes Postası gazetesinde yayınlanmıştır. “1954 yılında Vatan gazetesinin genç çizerlere çalışma imkanı tanınması sayesinde Bedri Koraman, Çetin Özkırım gibi önemli çizerlerle tanışan Yalaz, yeteneği ile dönemin ünlü ustalarını etkilemeyi başarmıştır.” (<http://www.biyografi.info/kisi/suat-yalaz>)

Suat Yalaz adından söz ettirmeye başlayınca, çocukluk idolüm dediği Abdullah Ziya Kozanoğlu kendisini Akşam gazetesine çağırır. Yalaz ile yaptığımız röportajda bu olayı şu şekilde anlatmıştır;

“Abdullah Ziya Kozanoğlu’na, daha 12 yaşındayken çizdiğim ‘İkizler Çiftliği’ adlı bir çalışmamı göndermiştim. (Daha nasıl çizileceğini bile bilmiyordum, kurşun kalem kullanmadan direk çini mürekkebiyle çizmiştim.) Bir gün Kozanoğlu beni Akşam gazetesine çağırdı, bana dedi ki; ‘Ratip Tahir Hocamız artık yoruldu. Biz genç bir arkadaşla bir, iki ay ara bir zaman yapacağız, konuyu ben vereceğim, sen çizeceksin. Sonra Ratip Tahir Hoca dinlenince senle başka çalışmalarda buluşmak üzere vedalaşacağız.’” (Yalaz)

Karaoğlan maceralarının başlangıcını oluşturacak süreç orada başlamış ve Suat Yalaz bu teklifi kabul etmiştir. Sonrasında çizilecek konu hakkında biraz istişare etmiş ve Göktürkler'in hayatını ele alan "Kaan" çizgi roman'ını çizmek konusunda uzlaşmışlardır. Sonradan Karaoğlan adını alacak olan eserin ilk adımları atılmıştır. Kaan'ın ilk macerası Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun yazdığı "Kızıltuğ" romanından uyarlanmış "Cengizhan'ın Hazinelele" dir.

Şekil 3 15: Akşam gazetesinde ilk Kaan çizgi romanı "Cengizhan'ın Hazinelele"nin duyuru afişi

Kaynak: <http://kolibriozel.blogspot.com.tr/2013/02/cengiz-hann-hazinelele-suat-yalaz-galip.html>

1959'da başlayan Kaan macerasını çizerken Suat Yalaz Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun metinlerini açık bulduğu gerekçesiyle düzenleyerek çizmiştir. 1960'da Kozanoğlu'nun Akşam gazetesinden ayrılmasıyla, Yalaz karakterin adını Karaoğlan olarak değiştirmiştir. Suat Yalazın hem yazdığı hem de çizdiği karakter yeni ismi ile Akşam gazetesinde yayınlanmaya devam etmiştir. Suat Yalaz TRT'de yayınlanan "Çizginin Kahramanları" belgeselinde Karaoğlan'ın adı ile ilgili şunları söylemiştir;

"O zaman töremizde ad koymak diye bir gelenek var (...) Karaoğlan'ın babası kundaktayken kaçmak zorunda kaldı. Çünkü bir kan davalısı vardı zengin bir adam, o Baybora'yı yok etmek istiyordu. Karaoğlan'ı da yok etmek istiyordu. Babası kundaktayken kaybolunca öyle bir ad töreni yapılanmadı. Onu büyütenler de saçları siyah diye 'Karaoğlan' dediler ve ismi

Karaoğlan olarak kaldı.” (TRT Belgesel, Çizginin Kahramanları, 1. Bölüm)

Karaoğlan ile Kaan karakterleri arasındaki farklar bir haber sitesinde şu şekilde tanımlanmıştır;

“Yurtdışında eğitim alan, 'avangart ve ilerici' bir çizerin kahramanı gider, yerine tutucu Anadolu çocuğunun delikanlısı gelir. Güzel kadın görünce görevi unutan oğlan, kızların peşinde koştuğu biri olur. Daha dengeli, gençlere örnek olacak, bugünün üniversite öğrencisine denk gelen biri... Yalaz'ın bu dönemde etkilendiği bir kahraman var: Fransızların 1950'li yıllarda çektiği Fanfan La Tulipe filmindeki baş karakter. Deli dolu o genç, karakteri oluşturma sürecinde sık sık aklına gelir; gömleği, pantolonu, ata binme-zıplama yeteneği... İlk başlarda çok adam öldüren karakteri değiştirir, ölümleri maskeler, mecburen öldüren biri haline getirir.” (<http://www.ensonhaber.com/suat-yalaz-karaoglani-bugun-cizsem-camiye-giderdi-2012-12-16.html>)

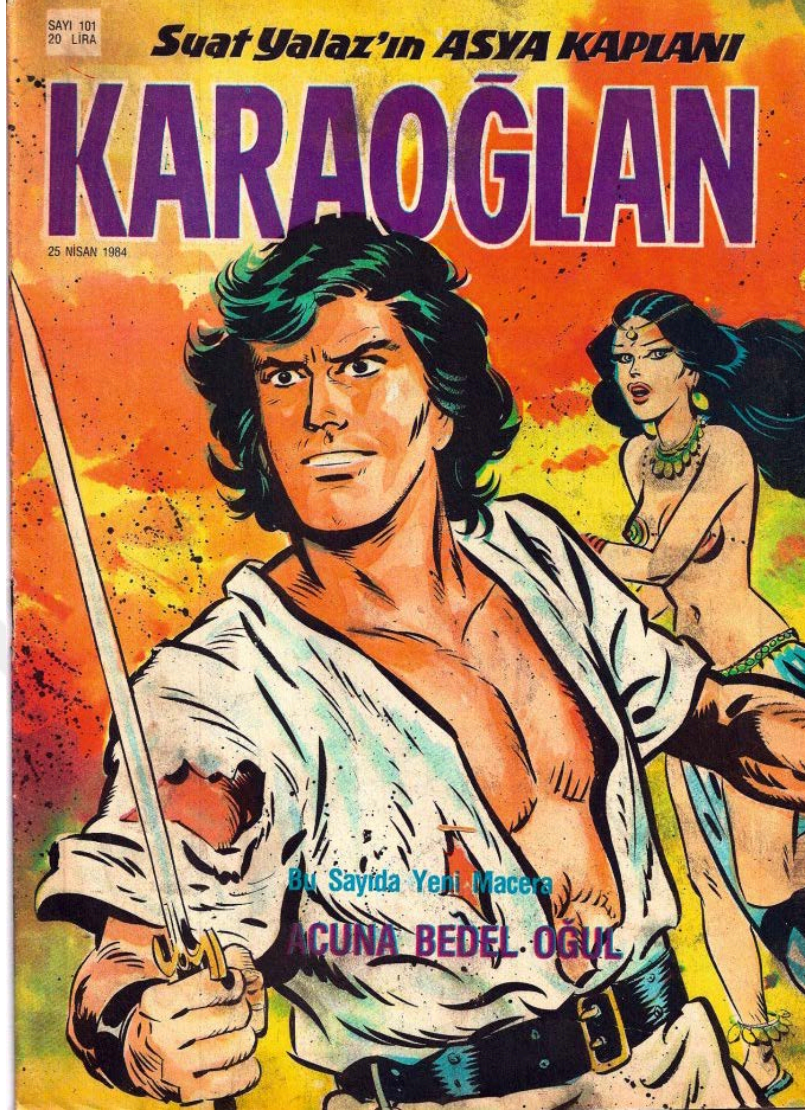
Hakan Alpin çizgi roman ansiklopedisi kitabında, Karaoğlan'ın yayınlanma sürecine şu şekilde yer vermiştir; “Dokuz adet Kaan macerasından sonra; Karaoğlan, 3 Ocak 1962 tarihinde yayınlanan Akşam gazetesinde ilk kez okurla buluşmuştur. Nisan 1963'ten itibaren ise, ilki ‘Asya Kaplanı’ olmak üzere kendi başlığını taşıyan periyodik dergileriyle bir ekol haline gelmiştir.” (Alpin, 2006:341) Karaoğlan Akşam gazetesinin ardından ayın hayatına Milliyet, Güneş ve Takvim gazetelerinde devam etmiştir.

Şekil 3 16: Milliyet Gazetesi Karaoğlan'ın duyuru afişi

Kaynak: Suat Yalaz'ın Arşivinden

Çizgi romanı büyük ilgi gördükten sonra Suat Yalaz Karaoğlan'ın dergilerini çıkartmaya başlamıştır. Kendi deyimiyle dergilerden elde ettiği maddi kazanımla birlikte kahramanının hikayesini beyaz perdeye de taşıyarak filmin senaristliğini, yönetmenliğini ve yapımcılığını üstlenmiştir.

Şekil 3 17: Karaoğlan Kapak

Kaynak: <http://konstantiniye2.blogspot.com.tr/2014/09/kadn-cizen-romanlarn-mefkuresi.html>

Ayrıca Karaoğlan Fransa’da “Kêbir” adıyla yayınlanmıştır. Bu sayede Karaoğlan Türkiye’den sonra batıda da yayınlanan ilk çizgi roman olmuştur.

Karaoğlan Türkiye’de kahramanlık çizgi romanı adına atılmış ilk adım niteliği taşımaktadır. Büyük ölçüde kültürel öğelerimizden esinlenerek yaratılmış bu karakter batının kahramanlarıyla konu bakımından benzerlik gösterse de daha bizden bir karakterdir. Cantek Karaoğlan için yazdığı kitabında “Karaoğlan’dan söz ederken ilk söylenebilecek olan, onun tarihi çizgi roman kahramanı olduğudur. Onu anlamak ve anlatabilmek için öncelikle tarihi çizgi romanlar

içerisindeki yerine bakmak gerekmektedir,” (Cantek,2014:33) sözleriyle, Karaoğlan’ın tarihi çizgi romanlar arasında önemini vurgulamıştır.

3.3.4 Ayhan Başoğlu ve Malkoçoğlu

Ayhan Başoğlu, 1928 yılında İstanbul’da doğmuştur. Başoğlu, 1948 yılında “Çocuk” dergisinde kapak illüstrasyonları yaparak sektöre ilk adımını atmıştır. İlk çalışması olarak kabul edilen “Şehzade Orhan” 1957 yılında Zafer gazetesinde yayınlanmış, Başoğlu bu çalışmanın ardından askere gitmiştir. “Türk tarihine olan ilgisi, vatani görevi dolayısıyla gittiği Kore’de savaş sonu hazırlanan Türk Mezarlığını gezerken canlanmış ve çizim konusundaki yeteneğini de devreye sokacağı tarihi bir kahramanın arayışına girerek Malkoçoğlu’nu yaratmıştır.” (<http://www.cizgidiyari.com/forum/b-c-c-d/87-ayhan-basoglu.html>) Askerden döner dönmez çalışmalarına başladığı “Malkoçoğlu” 26 Ekim 1964 tarihinde Cumhuriyet gazetesinde yayınlanmaya başlamıştır.

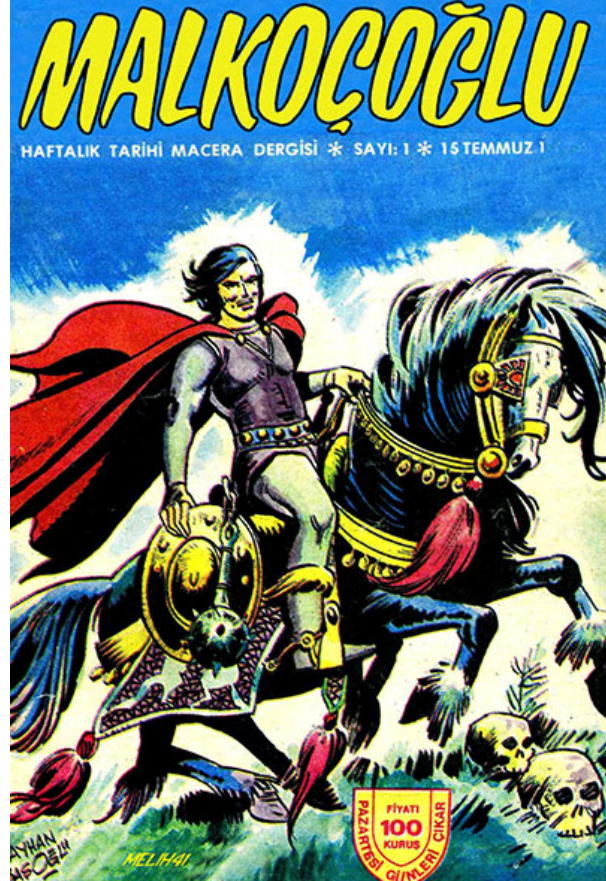
Şekil 3 18: Ayhan Başoğlu’nun kaleminden “Malkoçoğlu Dehşet Kalesi” kapak çizimi

Kaynak:<https://www.turknova.net/?p=torrentsvepid=10veaction=detailsvetid=29290>

Cantek, 2013 yılında Malkoçoğlu hakkında yapılan bir röportajda şunları dile getirmiştir:

“60’lı yıllarda üretilmiş tarihi çizgi romanlarımızdan biri. Yaşamış olduğu iddia edilen yarı mitik bir tarihi kişilikten ismini alan, yetişkinlere yönelik bir serüven anlatısıdır. Bütünüyle iç pazara yönelik milliyetçi temaların ağır bastığı, benzerlerine göre erotik unsurların daha az kullanıldığı bir gazete çizgi romanıdır.”
(<http://derinhakikatler.blogspot.com.tr/2013/07/malkocoglu.html>)

Gazetelerde kahramanlık öykülerinin yaygın olduğu dönemde hazırlanmış ve kısa sürede popülerleşmiş bir çizgi roman kahramanı olan Malkoçoğlu, yayın hayatına on yıldan fazla süre devam etmiştir. Çizgi romandaki konumu bakımından Malkoçoğlu, “Geniş bir coğrafyada hüküm süren Osmanlı İmparatorluğu’na bağlı Rumeli akıncılardan biridir, hatta bu akıncı birliklerinden birinin lideri konumundadır,” (Alpin, 2006:407).

Şekil 3 19: Malkoçoğlu’nun 1974 yılında yayınlanan haftalık serisinin ilk sayı kapağı

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/561683384766796208/>

Gazetede yayınlanan ikinci serüveni ‘Cem Sultan’ ile macera adı belirlemeye başlamıştır. Ayrıca Malkoçoğlu çizgi romanı da benzerleri gibi çok sevilince, seri dergileri ve sinema filmleriyle devamlılığını sağlamayı başarmıştır.

3.3.5 Sezgin Burak ve Tarkan

15 Mayıs 1935 tarihinde Adapazarı’nda doğan Sezgin Burak, 1952 yılında başladığı İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi’den 1957 yılında resim ve dekorasyon öğrenimini tamamlayarak mezun olmuştur. Mezun olduğu yıl Cumhuriyet gazetesinde çalışmaya başlamıştır. Aynı dönemde Fakir Baykurt’un “Yılanların Öcü” isimli eserini resimleme fırsatı yakalamıştır.

“İlk karikatürleri ilkokul çağlarında “Doğan Kardeş” dergisinde yayınlandı. Daha sonra Akbaba’da karikatürler, Aydıbir, Yirminci Asır, Bütün Dünya ve Hafta mecmualarında da resimler, kompozisyonlar çizdi. 1958 yılında Cumhuriyet gazetesinde günlük karikatürler çizmeye başladı. Çeşitli tiyatrolarda sahne dekorları hazırlayan sanatçı yine Cumhuriyet gazetesinde Ala Geyik romanını resimlendirdi. Ses ve Hayat mecmualarında roman ve hikaye resimlerinin yanı sıra roman, kitap kapakları ve sinema reklamları da hazırlamıştır.” (<http://www.biyografi.net.tr/sezgin-burak-kimdir/>)

Sezgin Burak’ın ilk dikkat çeken eserleri 1964 yılında “Bizimkiler” adıyla Hürriyet gazetesinde yayınlamaya başlayan bant karikatürüdür. Bizimkiler karikatürü çok sevilmiş ve uzun yıllar devam etmiştir. Okurlar tarafından en çok “Hüdaverdi” karakteri sevilmiştir. Hatta 1971 yılında senaryolaştırılarak filmi dahi yapılmıştır.

Şekil 3 20: Sezgin Burak’ın Tarkan okuyucuları için hazırladığı Hüdaverdi çizimi

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/561683384766796208/>

1965 yılında İtalya’ya gitti ve dönemin en ünlü sanat ajanslarından birinde çalışmaya başlamıştır.. “İtalya’da "El Cougar" kahramanını yaratmıştır. 1966’da Milano’da düzenlenen Avrupa Reklam Yarışması’nda iki birincilik almıştır.” (<https://1000kitap.com/yazar/sezgin-burak>) Milano’da kaldığı dönemde Tarkan eskizlerini oluşturmaya başlamıştır.

“Milano’da hazırladığı ilk eskizlerin ardından sıra en önemli aşamaya gelmiştir. Bu kahramana Türk adına ve şanına yakışır bir isim bulmak gerekmektedir. Yine evinde çalıştığı bir gün masasından kalkarak mutfakta bulunan eşi Türkay hanımın yanına gider. “Kahramanımın adını TARKAN koyacağım, TATAR KANI kelimelerinin kısaltılmışı olacak.” Diyerek ölümsüz çizgi kahramanının adını ilan eder,” (Burak,2009:70).

Şekil 3 21: Sezgin Burak'ın ilk Tarkan Eskizleri

Kaynak: Tarkan'ın Yaratıcısı Sezgin Burak Hayatı ve Eserleri, Turkey Burak,Taseyad Yayınları, 2009

Sezgin Burak Türkiye'ye döner dönmez Tarkan çalışmalarını yayına hazırlar. Tarkan, 14 Nisan 1967'de Hürriyet gazetesinde günlük bantlar şeklinde yayınlanmaya başlamıştır. Karakter'in en bilinen sözü "Atıl Kurt"tur. Tarkan diğer çizgi romanlar gibi seri üretilmemiş, bu sebeple Burak her macera üzerinde titiz çalışılacak vakite sahip olmuştur. Burak'ın yazar olan eşi Turkey hanım Tarkan ile ilgili şu sözleri kaleme almıştır.

"Sezgin Burak, tarihi bir çerçevede Tarkan tipini yazı ile yaratmış, tipi çizgileriyle kuvvetle yerine oturtmuştur. Bir sanatçının amacı okuyucunun hissettiklerini ama anlatamadıklarını yazıya dökmek ise Sezgin Burak yazı ile Tarkan karakterini kelimelere dökmüş, çizgileriyle de bu tipi okuyucunun taktir edeceği en üst görsel noktaya yerleştirmiştir," (Burak, 2009:51).

Tarkan 1970'den sonra dergi olarak yayınlanmıştır. İlk sayısı Günaydın gazetesi tarafından ücretsiz verilmiştir. Dergi yayınları beraberinde sinema filmlerini getirmiştir. 8 Adet Tarkan filmi çekilmiştir. Bu filmlerin beşinde Tarkan'ı Kartal Tibet canlandırmıştır.

Şekil 3 22: Tarkan'ın ilk film afişi

Kaynak: Tarkan'ın Yaratıcısı Sezgin Burak Hayatı ve Eserleri, Türkiye Burak,Taseyad Yayınları, 2009

Sezgin Burak, Tarkan maceralarıyla çok ünlü olmuş ve aranan çizerler arasına girmiştir. Yaşar Kemal'in "İnce Memed" romanını resimlemek için, romanın geçtiği Çukurovaya gitmiş ve Toros dağlarında incelemeler yapmıştır. Başladığı her işe aynı titizlik ve özenle çalıştığı bilinmektedir.

4 Ekim 1978 tarihinde geçirdiği bunalım sonucu intihar ederek aramızdan ayrılan Sezgin Burak, arkasında bir yarım kalan Tarkan macerası bırakmıştır.

Şekil 3 23: Tarkan'ın yarım kalan son macerası "Milanoya Giden Yol"'un anonsu

Kaynak: Tarkan'ın Yaratıcısı Sezgin Burak Hayatı ve Eserleri, Türkiye Burak,Taseyad Yayınları, 2009

3.3.6 Abdullah Turhan ve Kara Murat

Gazeteci yazar Rahmi Turhan ile çizgi roman ressamı Abdullah Turhan tarafından 1971 yılında Günaydın gazetesinde ilk yayınına başlayan Kara Murat, Türkiye’de tarihi izler taşıyan kahramanlık çizgi romanlarının başında gelmektedir. Maceralara ilk başladıklarında Günaydın gazetesinin sahibi her serüvende farklı karakter olması istemiş, fakat Abdullah Turhan ilk serüveni tamamladığında karakterin değiştirilmeme kararı alınmıştır. Böylece aynı karakter üzerinden uzun soluklu devam edecek olan Kara Murat maceraları başlamıştır.

Şekil 3 24: 29 Ekim 1973 tarihinde Günaydın Gazetesinde yayınlanan Fatih'in Fedaisi Kara Murat bandı

Kaynak: Çizgi Roman Ansiklopedisi, Hakan Alpin, İnkılap Yayınları

Kara Murat ele aldığı konu bakımından incelendiğinde,

“ Osmanlı İmparatoru Fatih Sultan Mehmet ve o dönemde vezirliğinde ve yanında bulunan pek çok gerçek kişi de boy göstermektedir. Fatih’in kendisi bile yanında kalsa çoktan paşa yapmaya gönüllü olduğu Kara Murat’ı, bir yerde sabitleyememiştir. Kahramanın akli fikri yeni yerler ve yeni görevlerdedir,” (Alpin, 2006:341).

Kara Murat, Günaydın gazetesinin tirajlarında ciddi artışa sebep olunca Haldun Simavi’nin sahibi olduğu yayın kuruluşu tarafından dergi formatında yayın hayatına devam etmiştir. Haftalık çizgi roman dergileri arasında en uzun soluklu olan serüven olmuştur.

“Kara Murat, 1974'den itibaren dergi formatında yayına başladıktan sonra yaratıcısı Turhan'ın dışında Yücel Koksall gibi üretken ressamlar bu haftalık yayına kapak çizmiştir. Haftalık yayının hakları 1988 yılından itibaren Veb Ofset İleri Matbaacılık A.Ş.'den satın alan Bilka Yayınevi sahibi Samet Koçyiğit'in eline geçmiş, tekrarlanan maceralardan sonra 11 Mart 1992 tarihli 946. sayısında serinin basımını noktalamıştır.”

(<http://alkislarlayasiyorum.com/icerik/343847/kara-murat-cizgi-roman-kapaklari>)

Kara Murat adına 18 ciltlik dergi yayınlanmıştır. Daha sonra bu dergilerden yedisi senaryolaştırılarak sinemaya uyarlanmıştır. Karaoğlan filmlerinde de, Malkoçoğlu'nun başkahramanı Cüneyt Arkın baş aktör olarak rol almıştır. “Kara Murat benim” sözüyle hafızalara kazınmıştır.

Şekil 3 25: Kara Murat film serisinden bir afiş

Kaynak: <http://www.sinematurk.com/film/4414-kara-murat-seyh-gaffara-karsi/>

3.3.7 Yurdagün Göker ve Batu

1935 doğumlu karikatürist ve çizgi roman sanatçısı olan Yurdagün Göker, Kabataş Lisesi'ni bitirdikten sonra, eğitimine İktisat, Arkeoloji ve Sanat Tarihi alanlarında devam etmiştir. İleride mesleği olacak resim sanatına çocukken ilgi

duymaya başlamış, kendisi ile yaptığımız röportajda da bahsettiği gibi çocuk yaşıta yaptığı çizimler o kadar dikkat çekmiş ki kendisinin yapmadığını iddia edenler olmuş.

“İlk çizimlerime daha hiç bir eğitim almamış olmama rağmen 9-10 yaşlarımda başladım. O dönemlerde Beşiktaş’ta oturuyorduk, Abbas Ağa parkında ilk sergimi açtığımda, mahallenin büyük çocukları “Bunları sen çizmiş olamasın!” diye beni dövmüşlerdi.” (Göker)

Mesleğe 1952 yılında İstanbul'da Karakedi Mizah Dergisinde karikatürcü olarak başlayan Göker'in bu alandaki kariyeri Havadis, Son Havadis, Yeni İstanbul, Tercüman, Cumhuriyet Türkiye Gazetelerinde, Tef, Gölge, Dolmuş, Taş, Akbaba, Hayat ve Ses Dergilerinde çizdiği karikatür ve çizgi romanlarla devam etmiştir.

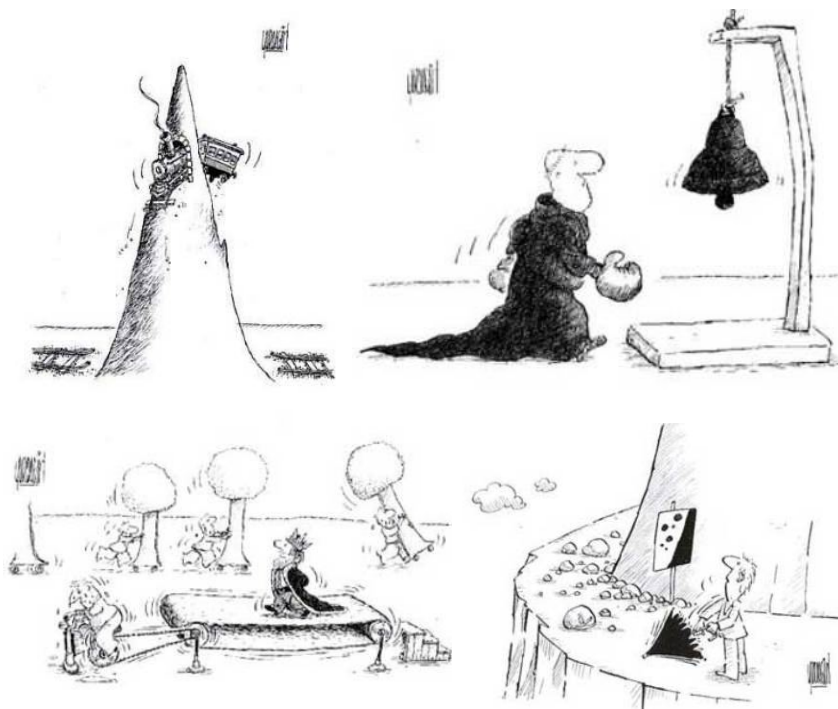
Çocukken hevesle yaptığı çizimlere şimdilerde bakıp, “Anatomiden bir habermişim.” diyor. Daha o yaşıta bir çocuk olarak hiç de küçümsenemeyecek çizgi kabiliyeti olduğu gerçeği ile sonralarda yüzleşmiş olmalıdır ki, Scaremborg karikatür yarışmalarında ve 1965'te Kanada'nın Montreal kentinde düzenlenen bir karikatür yarışmasında birinci olmuştur. Bu birincilik Göker'in Almanya'ya yerleşmesinde öncülük etmiştir. Almanya'da bir reklam şirketinden aldığı iş teklifi sonrasında, oraya yerleşmiş ve hem grafik tasarım okuyup hem de reklam ajansında çizerliğe devam etmiştir. Türkiye'yi çok sevmesine karşın yurtdışındaki çalışma ortamının kariyerini olumlu yönde etkilediğini düşünmektedir. Yurdagün Göker Almanya'da kaldığı dönem süresince karikatür, çizgi roman, çizgi film, afiş tasarım, kitap resimleme, TV spotları gibi birçok görsel sanat alanında çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bu çalışmalar ile Alman basınında adından sıkça söz ettirmiştir. Nasa (Amerikan Uzay Araştırmaları Merkezi) için hazırladığı 30 dakikalık çizgi film Almanya'da çalıştığı dönemde en çok ses getiren işlerinden birisi olmuştur.

Şekil 3 26: Yurdagün Göker'in Nasa'ya hazırladığı çizgi film ile ilgili Alman basınında yer alan gazete haber küpürü

Kaynak: Yurdagün Göker'in Arşivinden

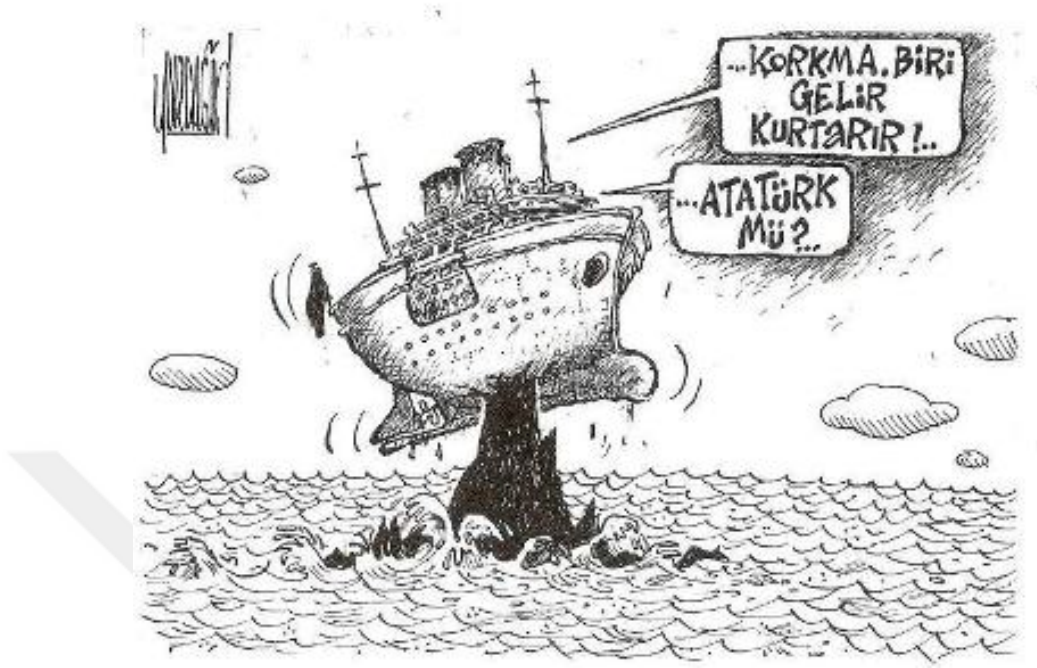
Yaptığı çalışmalardan bir diğer dikkat çekenini ise yazısız karikatürleridir. Yazısız karikatürün önemini “her dilde anlaşılır olmasına” bağlayan Göker, bu alanda yaptığı çizimlerle gerek toplumsal, gerek siyasal unsurlara eleştiride bulunmuştur.

Şekil 3 27: Yurdagün Göker'in yazısız karikatürlerinden örnekler

Kaynak: Yurdagün Göker'in Arşivinden

Bu çalışmaların yanı sıra karikatürde anlaşılabilirliği artırmak için konuşma balonunu da kullanmıştır.

Şekil 3 28: Yurdağın Göker'in karikatürlerinde konuşma balonu kullanımına bir örnek

Kaynak: <http://www.turkishculture.org/whoiswho/yurdagun-goker-1989.htm>

1975'te Türkiye'ye dönen Göker, karikatüristliğin yanı sıra yaptığı çizgi romanlarla da başarıyı yakalamış ve dönemin popüler gazetelerinde çizimleri yayınlanmıştır. Bir Orta Asya kahramanının maceralarını anlattığı "Batu'nun Maceraları" isimli çizgi romanı dönemin gazetelerde yayınlanan konu bakımından kahramanlık, tür bakımından tarihi izler taşıyan eserlerinden birisidir.

Şekil 3 29: Batu'nun Maceraları

Kaynak: <http://ismailkar.com/yurdagungoker.htm>

Batu'nun Maceraları, Yurdağün Göker'in hem yazarlığını hem de çizerliğini üstlendiği bir seri macera çizgi romanıdır. Siyah-beyaz tarzda çizilen bu eser Son Havadis gazetesinde yayınlanmıştır. Birçok çizer gibi Yurdağün Göker de yarattığı bu kahraman'ın ismini küçük oğluna vermiştir.

Türkiye'ye döndükten sonra yaptığı çalışmalar bununla kalmamıştır.

“Nasrettin Hoca ve Nasrettin Hoca'dan Keloğlan'a adlı çizgi romanları ile 13 Keloğlan albümü, 3 Bora albümü yayımlandı. 106 kitap resimledi, bazılarının yazarlığını yaptı. Nasrettin Hoca Keloğlan'a İngilizce Öğretiyor albümünü yayımladı.” (http://www.fenamizah.com/yurdagun_goker_roportaj.html)

Mizah ile başlayan yolculuğunda çizgi romanı tarihi kahramanlarla harmanlayarak çocuklara eğitici eserler bırakmıştır.

3.3.8 Bahattin Atak ve Battal Gazi

1956 Eskişehir doğumlu çizgi romancı Bahattin Atak, Türkçe bölümü mezunu olmasına rağmen öğretmenlik yapmayı değil, sanatla ilgilenmeyi seçmiştir. Çizerliğin yanı sıra Türk Halk Müziği sanatçısıdır. Çizgi roman merakı çocukluktan gelen Atak, ilk yayınlanan çizgi romanı olan “Kara Doğan” çizgi romanını daha ortaokul yıllarındayken çizmiştir.

Çizgi romanları, Doğan Kardeş ve Diyanet Çocuk dergileri ile Türkiye, Günaydın, Son Havadis ve Akşam gazetelerinde yayımlanmıştır. Kültür Bakanlığı için de çizgi romanlar hazırlamış ve başarılı çalışmalarından dolayı 1992’de Kültür Bakanlığı ressamı seçilmiştir.

Bahattin Atak, ilk çizgi romanı olan Kara Doğan’ın yayın hayatına başlangıcı ile ilgili yaptığımız röportajda şu anısını anlatmıştır;

“Hakikat gazetesinin sahibi Enver Ören’le tanıştım. Çok bilindik bir gazete değildi ama ben maceralarımın bir yerde artık çıkmasını istiyorum. Sonra bana yüksek bir ücretle çalışmamı teklif etti ve bende kabul ettim. Sonra Hakikat gazetesi Türkiye gazetesi oldu ve orada çizmeye devam ettim. Bir yandan da Akşam gazetesine ‘Baykara’, Tercuman gazetesine ‘Alperen Barak’ çizdim. Sonra yine Türkiye gazetesinde de ‘Battal Gazi’ maceralarına başladım.” (Atak)

Türkiye gazetesinde Kara Doğan kahramanını birinci serüvende yarım bırakıp, yine aynı gazetede Battal Gazi çizgi romanına başlayan Atak, 40 sene boyunca farklı gazetelerde Battal Gazi serüvenlerini sürdürmeye devam etmiştir.

Şekil 3 30: Bahattin Atak’ın Arşivinden Battal Gazi’nin Orijinal Çizimleri

Kaynak: Bahattin Atak’ın Arşivinden

Son Havadis gazetesinde Ali Recan ile tanışmış ve birlikte Tay yayınlarından çıkan haftalık mecmua olarak Yüzbaşı Volkan çizgi roman serisini hazırlamışlardır.

Şekil 3 31: Yüzbaşı Volkan çizgi romanı kapağı

Kaynak: <https://www.fullprogramlarindir.com/yuzbasi-volkan-cizgi-roman-serisi-indir-turkce.html>

Atak, çizgi romancı kimliği ile sayısız esere imza atmış ve 300’den fazla çocuk kitabı yayınlamıştır. 2007’de başladığı ve halen devam eden “Küçük Gezgin” projesi ile 90 kentten davet alarak Küçük Gezgin’in şahsında o kentin tarihini, kültürünü ve zenginliklerini çizgi roman tarzında hazırlamaktadır.

4 SONUÇ

Bu tez çalışması ile literatürlerde dokuzuncu sanat dalı olarak adlandırılan çizgi romanın, tarihi, siyasi ve görsel süreçleri ele alınarak incelenmesi yapılmıştır. Konuları, Dünyadaki öncüleri ve Türkiye’de çizgi romanın başlangıç aşamasında ele aldığı tarihi konular ve kahramanlık serüvenlerinden örnekler verilerek, çizgi romanın gelişimi hakkında araştırmalar yapılmıştır.

Yayınlanmaya başladığı ilk dönemlerde pek çok ülkede aynı amaç doğrultusunda ortaya çıkmış olan çizgi roman, hızla popülerlik kazanmıştır. Başlangıç aşamasında çizgi roman yayınlarının amacı gazetelerin tirajını artırmak olsa da, devamlılığını dergiler ve kitaplarla sağlamıştır. Çizgi roman Türkiye’de dergi yayıncılığına gelmeden önce, gazetelerde kırk yılı aşkın bir süre popüler olmuştur. Çizgi romanın en çok yükselişe geçtiği dönem olarak birçok kaynakta 1960-1975 yılları gösterilmektedir. Bu dönemde yayınlanan çizgi romanlarda dikkat çeken en önemli özellik hepsinin tarihi konuları kahramanlar üzerinden ele alarak aktarması olmuştur. Bu yöntem Türkiye’ye batıdan geçmiş, ilk örnekler batıdaki ünlü çizgi romanların Türkçe çevirileri ile başlamıştır. Bu dönemde genellikle Western konuları ele alındığından Türkiye’de Tommiks-Texas adıyla yayınlar yapılmıştır. Harf devriminden sonra gazete sahiplerinin ve siyasetçilerin desteği ile Türk hikayelere sahip çizgi romanlar gazetelere girmiş ve yeni bir alfabe ile karşı karşıya kalan halkın içerisinde resimler barındıran bu sanat ile tanışması başlamıştır.

Türkiye’de ilk Türk gazete bant çizgi romanı olarak bilinen Ratip Tahir Burak’ın “Barbaros’un Son Seferi” adlı eseridir. Barbaros Hayrettin Paşa’nın son seferinin ele alındığı hikayede çizgilerin doğal formlara yakın oluşu, Türkiye’de çizgi romanın “resimli roman” olarak ta adlandırılmasının nedenlerinden sayılabilmektedir.

Burak’tan sonra tamamı ile Türk kültürü ve efsanelerini içinde barındıran eserler peşi sıra gelmeye devam etmiştir. Turhan Selçuk’un “Abdülcanbaz” adlı çizgi roman karakteri, Ratip Tahir’in aksine gerçek öyküden esinlenilmemiş ve

gerçekçi bir yaklaşım ile resmedilmemiştir. Aksine ünlü mizah yazarı Aziz Nesin'in hayal gücü ile harmanladığı karakter, Turhan Selçuk'un kalemiyle modern çizgilerde yayınlanan ilk Türk çizgi roman olma özelliği taşımaktadır. Abdülcanbaz bu yapısı ile karikatüre benzetilmektedir.

Ratip Tahir Burak'ın yorulduğu bir dönemde imdadına Suat Yalaz yetişmiştir. Yalaz henüz genç olmasına rağmen “Cengizhan'ın Hazineleri” ve “Kaan” çizimleri ile dikkatleri üzerine çekmeyi başarmıştır. Ardından hikayesinin de kendisine ait olduğu en bilindik kahramanı olan “Karaoğlan” serisine başlamıştır. Tatar Türklerinden olan Karaoğlan ve babası Baybora'nın maceraları o kadar sevilmiş ki sinemaya dahi uyarlanmıştır.

Sinema çizgi roman ilişkisini ele aldığımızda hem Dünya'da, hem de Türkiye'de birçok çizgi romanın sinemaya uyarlandığını görmek mümkündür. Türkiye'den Karaoğlan dışında, Tarkan, Kara Murat, Malkoçoğlu gibi tarihi izler taşıyan çizgi roman kahramanları elde ettiği yayın başarısını sinemaya da taşımış olan eserlerdendir. Çizgi roman önceleri sinemadaki karakterlerden esinlenerek çizilirken, yaygınlaştığı o dönemlerde (1960-1975) çizgi roman karakterleri bizzat sinemanın storyboard'u niteliğinde görülmektedir.

Teknolojik gelişmeler ve popüler kültür değişiklikleri ile birlikte gazetelerde çizgi roman yayını giderek yok olmuştur. Sadece çizgi romanda değil edebi birçok sanatta okur kitlesinin artması hedeflenirken aksine teknolojik gelişmeler ışığında okuyucu potansiyeli her geçen gün azalmakta ve görseli hareketli görme isteği artmaktadır. Bu da çizgi romanların, kitapların sinemaya uyarlanması veya çizgi film animasyonları haline gelmesi ile eski önemini yitirmesine sebebiyet vermektedir.

Peki ne yapılmalı? Bu konuda üzerimize düşen görev, toplumda çizgi romanın daha iyi anlaşılabilmesi için bu tarz çalışmalarda daha çok yer edinmesi, tarihi, kültürel bir olgu ve dokuzuncu sanat dalı olduğunun insanlara aktarılmasıdır. Gazetelerdeki çizgi romanın günümüzdeki teknolojiye uyarlanarak, yeni platformlarda tekrar yayınlanması ve genç kitlelere ulaşması sağlanmalıdır. Bu platformlar örnek verecek olursak; Sosyal medya, elektronik kitap mecraları, mobil uygulamalar sayılabilir.

KAYNAKLAR

Ansiklopedi

Britanica, Ana. (1986) "cilt 9." *Ayrıca bakınız, Encyclopedia Internanonal* 7: 483
Alpin, Hakan. (2006) Çizgiroman Ansiklopedisi, İnkılap Yayınevi, İstanbul

Sözlük

Wigan, Mark, and Mehmet Emir Uslu. (2012), Görsel illüstrasyon sözlüğü.
Literatür Yayınları,

Kitap

Alsaç, Ü. (1994). Türkiye'de karikatür, çizgi roman ve çizgi film. İletişim Yayınları, İstanbul,
Tuncer, N. (1993) Çizgi roman ve çocuk. Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul,
Rolan, B. (2000).Çizgi Roman Sanatı. Engin Yayıncılık, İstanbul,
Tansuğ, S. (1982) Herkes için sanat. Altın Kitaplar yayınevi, İstanbul,
Cantek, L. (2014) Türkiye'de Çizgi Roman Tarihi. İletişim Yayınları, İstanbul,
Gönül Ö., Nalan A. (2015) Çizgi Romanın Görünmez Kahramanları: Yazar ve Çizer, Final Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, (2015).
Koloğlu, O. (1992) Osmanlı'dan günümüze Türkiye'de basın. Vol. 89. İletişim yayınları,.
Cantek, L. (2003) Erotik ve milliyetçi bir ikon: Karaoğlan. Oğlak,
Turhan S. (1972) Abdülcanbaz ve Arkadaşlarının Harikulade Serüvenleri. 1. kitap,
Güngör,N. (2008) Abdülcanbaz'dan İnsan Manzaraları.
Turkan B. (2009) Tarkan'ın Yaratıcısı Sezgin Burak Hayatı ve Eserleri. Taseyad Yayınları

Makaleler

Uçmak, A.(2010) Grafik anlatım diliyle farklılık gösteren grafik romanlardan Sandman ve Kabukı. Marmara Üniversitesi/Sanat-Tasarım Dergisi
Eğribel, E. (2012) Çizgi Roman Olayı ve Toplum. Sosyoloji Dergisi 3
Pekmen, T (2010) Süper Kahraman Nedir? Bir Giriş Yazısı.
Gosciny, R Platin A.(1997) Asteriks'ten "Yalnız Kovboy"luğa. Yapı Kredi Yayınları, Sanat Dünyamız Dergisi, sayı.64
Ceran, K. (1997) Dünya'da Çizgi Roman. Yapı Kredi Yayınları, Sanat Dünyamız Dergisi, sayı.64
Gary G. G (1997) Çizgi Romanların Gelişimi ve Underground Tarzı. Yapı Kredi Yayınları, Sanat Dünyamız Dergisi, sayı.64
Bezci, S. (2015) Maus: Çizgi Roman ve Edebiyat. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi,
Özel T, S, (1994) Güldiken,Mizah Kültür Dergisi
Milliyet Sanat Dergisi, (1972) Sayı7

Tezler

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, (1987) Çizgi Romanın Toplumsal Temelleri. Sosyoloji Dergisi, 3. Dizi-3. Sayı, Yüksek Lisans Tezi
Eşiğül, Esengül. (2002) Cumhuriyet dönemi mizahı üzerinde değerlendirmeli bir bibliyografya çalışması. Diss. Ege Üniversitesi

Gazeteler

Hürriyet Arşiv, 11 Mart 2010

Belgeseller

TRT Belgesel, Çizginin Kahramanları, 1. Bölüm

Çevrimiçi Kaynaklar

https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87izgi_roman
<http://kahramangiller.com/cizgi-roman/adim-adim-cizgi-roman-7-yazilar-balonlar-fontlar/>
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gtsvearama=gtsveguid=TDK.GTS.5787c4ec61c847.74169106
<http://www.futuristika.org/cizgi-roman-i-tarihi-ve-imgelerin-gelisimi/>
https://en.wikipedia.org/wiki/Underground_art
<http://kitap.radikal.com.tr/kitap/cizgi-roman/genesis-313490>
<http://geekyapar.com/konular/cizgi-roman/cizgi-roman-tarihi-en-efsane-cizerlerinden-birini-kaybetti-steve-dillon/>
https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87izgi_roman
<http://www.pentelarts.com.tr/kreatif-koese/karikatuer-ve-mizah/cizgi-roman-tuerleri/>
<http://www.kulturmufyasi.com/cizgideki-trajedi-maus/>
<http://ozler-rayman.blogspot.com.tr/2013/08/ratip-tahir-burak-1904-1976.html>
<http://hakkindabilgial.com/ratip-tahir-burak-kimdir/>
<https://tasaryan.files.wordpress.com/2014/09/turhan-selc3a7uk02.pdf>
<https://www.youtube.com/watch?v=IkLiPgy81g0>
http://www.istanbulmodern.org/dosya/1309/komsular-basin-icin-sanatci-metinleri_1309_6376909.pdf
<http://www.biyografi.info/kisi/suat-yalaz>
<http://www.ensonhaber.com/suat-yalaz-karaoglani-bugun-cizsem-camiye-giderdi-2012-12-16.html>
<http://www.cizgidiyari.com/forum/b-c-c-d/87-ayhan-basoglu.html>
<http://derinhakikatler.blogspot.com.tr/2013/07/malkocoglu.html>
<http://www.biyografi.net.tr/sezgin-burak-kimdir/>
<https://1000kitap.com/yazar/sezgin-burak>
<http://alkislarlayasiyorum.com/icerik/343847/kara-murat-cizgi-roman-kapaklari>
http://www.fenamizah.com/yurdagun_goker_roportaj.html

Şekiller

Şekil 1. <http://arkeolojigazetesi.com/?p=509>
Şekil 2. http://www.allposters.com.tr/-sp/Kiyamet-Guenue-Posterler_i1513228_.htm
Şekil 3. <http://cbldf.org/2012/07/a-history-of-censorship-richard-felton-outcalt-and-the-yellow-kid/>
Şekil 4. <http://kahramangiller.com/cizgi-roman/adim-adim-cizgi-roman-7-yazilar-balonlar-fontlar/>

- Şekil 5.** <http://publicdomainvectors.org/tr/bedava-vektor/B%C3%BCy%C3%BCk-komik-konu%C5%9Fma-balonu-vekt%C3%B6r-g%C3%B6r%C3%BCnt%C3%BC/6820.html>
- Şekil 6.** Yurdagün Göker'in arşivinden
- Şekil 7.** <http://www.kayipdunya.com/tunc-pekmen/super-kahraman-nedir-bir-giris-yazisi>
- Şekil 8.** <http://cizgiromanokurlariplatformu.blogspot.com.tr/2013/05/evin-duvarndan-supermanin-ilk-says-ckms.html>
- Şekil 9.** <http://www.people.com/article/wonder-woman-creator-william-moulton-marston-history-life>
- Şekil 10.** <http://ofpof.com/film/gecmisten-gunumuze-batman-in-evrimi>
- Şekil 11.** <http://www.kayipdunya.com/tunc-pekmen/super-kahraman-nedir-bir-giris-yazisi>
- Şekil 12.** <http://www.stylinonline.com/marvel.html>
- Şekil 13.** <http://teksastommiks2.tr.gg/REDK%26%23304%3BT--Oe-ZEL.htm>
- Şekil 14.** <http://geekyapar.com/konular/cizgi-roman/cocuklugumuzun-kahramani-asteriksin-en-esasli-10-macerasi/>
- Şekil 15.** <http://www.zurna.net/forum/cizgi-roman-tanitimleri/134712-tommiks-cizgi-romani.html>
- Şekil 16.** <http://urun.gittigidiyor.com/kitap-dergi/micky-maus-ciltli-kapak-218831789>
- Şekil 17.** <http://www.zurna.net/forum/cizgi-roman-tanitimleri/134714-donald-duck-vak-vak-kardes-cizgi-romani.html>
- Şekil 18.** <https://hintcevizi.wordpress.com/2013/01/23/tentenin-maceralari-firavunun-purolari/>
- Şekil 19.** <http://www.bunlardanistiyorum.com/Naruto-28-Cilt-Gunu-Turkce-Cizgi-Roman>
- Şekil 20.** <http://buyuluruzgar2.tr.gg/,-.-.htm>
- Şekil 21.** <http://www.baykuscizgiroman.com/urunler/cizgi-roman-set/flash-gordon-buyulu-cizgi-roman-yayinlari-cizgi-roman-seti>
- Şekil 22.** <https://tr.pinterest.com/pin/520658406896232572/>
- Şekil 23.** <http://www.harveykurtzman.com/>
- Şekil 24.** [https://en.wikipedia.org/wiki/The_Book_of_Genesis_\(comics\)#/media/File:CrumbGenesisCover.jpeg](https://en.wikipedia.org/wiki/The_Book_of_Genesis_(comics)#/media/File:CrumbGenesisCover.jpeg)
- Şekil 25.** <http://marvelhaberleri.com/2016/12/14/gelmis-gecmis-kanli-cizgi-roman-punisher-1-marvel/>
- Şekil 26.** <http://www.iletisim.com.tr/kitap/maus/8667#.WGkDulOLSM8>
- Şekil 27.** <http://eczacilik tarihi.blogspot.com.tr/2011/11/cemal-nadir-karikaturlerinde-eczack.html>
- Şekil 28.** <http://www.cizgidiyari.com/forum/kara-maske/22296-kara-maske-western-genclik-mecmuasi-cilt-03-alamo-bozgunu.html>
- Şekil 29.** <http://www.birdolapkitap.com/2013/11/14/cizgi-roman-iyidir-zihin-acar/>
- Şekil 30.** http://www.haber10.com/fotogaleri/kultur_medya/karikaturist_ramiz_gokce_nin_eserleri-616420#image-7
- Şekil 31.** https://medium.com/@_tanricabastet_/kadın-hikayeleri-selma-emiroğlu-aykan-7a82b1b3a95c
- Şekil 32.** <https://onedio.com/haber/girgir-359011>
- Şekil 33.** Tuncer, Nilüfer. *Çizgi roman ve çocuk*. Çocuk Vakfı Yayınları, 1993.

- Şekil 34.** <http://lcivelekoglu.blogspot.com.tr/2013/10/tarihten-bugune-dusen-notlar-28-ekim.html>
- Şekil 35.** <http://www.cizgidiyari.com/forum/p-q-r-s-s/129-ratip-tahir-burak.html>
- Şekil 36.** <http://www.gazetebilkent.com/2015/02/21/bir-istanbul-beyefendisi-abdulcanbaz/>
- Şekil 37.** <http://www.gazetebilkent.com/2015/02/21/bir-istanbul-beyefendisi-abdulcanbaz/>
- Şekil 38.** <http://www.gazetebilkent.com/2015/02/21/bir-istanbul-beyefendisi-abdulcanbaz/>
- Şekil 39.** <http://www.gazetebilkent.com/2015/02/21/bir-istanbul-beyefendisi-abdulcanbaz/>
- Şekil 40.** <https://tasaryan.files.wordpress.com/2014/09/turhan-selc3a7uk02.pdf>
- Şekil 41.** <http://kolibriozel.blogspot.com.tr/2013/02/cengiz-hann-hazineleri-suat-yalaz-galip.html>
- Şekil 42.** Suat Yalaz'ın Arşivinden
- Şekil 43.** <http://konstantiniye2.blogspot.com.tr/2014/09/kadn-cizen-romanlarn-mefkuresi.html>
- Şekil 44.** <https://www.turknova.net/?p=torrentsvepid=10veaction=detailsvetid=29290>
- Şekil 45.** <https://tr.pinterest.com/pin/561683384766796208/>
- Şekil 46, 47, 48, 49.** Tarkan'ın Yaratıcısı Sezgin Burak Hayatı ve Eserleri, Turkey Burak,Taseyad Yayınları, 2009
- Şekil 50.** Çizgi Roman Ansiklopedisi, Hakan Alpin, İnkılap Yayınları
- Şekil 51.** <http://www.sinematurk.com/film/4414-kara-murat-seyh-gaffara-karsi/>
- Şekil 52,55.** Yurdağın Göker'in Arşivinden
- Şekil 53.** <http://www.turkishculture.org/whoiswho/yurdagun-goker-1989.htm>
- Şekil 54.** <http://ismailkar.com/yurdagungoker.htm>
- Şekil 56.** Bahattin Atak'ın Arşivinden
- Şekil 57.** <https://www.fullprogramlarindir.com/yuzbasi-volkan-cizgi-roman-serisi-indir-turkce.html>
- Şekil 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65.** <https://tommikstexas.tr.gg/BARBAROS-SON-SEFER%26%23304%3B.htm>
- Şekil 66.** <http://abdulcanbaz.biz/blog/abdulcanbaz-hakkinda/>
- Şekil 67, 68, 69, 70, 71, 72,73, 74, 75, 76, 77.** Abdülcanbaz Dijital Yayınları
- Şekil 78.** Çizgi Roman Ansiklopedisi, Hakan Alpin, İnkılap Yayınları, s.529
- Şekil 79.** <https://tr.pinterest.com/pin/301037556328301035/>
- Şekil 80.** <https://tr.pinterest.com/pin/301037556328307262/>
- Şekil 81.** <https://tr.pinterest.com/pin/301037556328307344/>
- Şekil 82.** <http://www.bedetheque.com/BD-Kebir-Tome-70-Pour-une-goutte-d-eau-145488.html>
- Şekil 83, 84, 85.** <https://tr.pinterest.com/pin/301037556328262282/>
- Şekil 86, 87.** Suat Yalaz'ın Arşivinden
- Şekil 88.** http://vatankitap.gazetevatan.com/haber/_bir_zamanlar_cocuktular_ve_kahramanlari_vardi_/1/19468
- Şekil 89.** <https://it.pinterest.com/pin/545217098625212203/>
- Şekil 90.** <https://essegesse.tr.gg/KARAO%26%23286%3BLAN---DEM%26%23304%3BR-MASKE.htm>

Şekil 91. <http://anilar58.tr.gg/KARAOve%23286%3BLAN---Mor-Kahk.ue.ll.ue.-ve%23350%3Behzade-1.htm>

Şekil 92, 93,94. <http://xdunya.tr.gg/MALKO%C7O%26%23286%3BLU-CEM-SULTAN-1.htm>

Şekil 95. <http://www.cizgidiyari.com/forum/malkocoglu/index2.html>

Şekil 96.

<https://www.turknova.net/?p=torrentsvepid=10veaction=detailsvetid=29290>

Şekil 97. <http://derinhakikatler.blogspot.com.tr/2013/07/malkocoglu.html>

Şekil 98. <http://www.cizgidiyari.com/forum/m-n-o-o/529-malkocoglu.html>

Şekil 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107.

https://issuu.com/cemalerdogan/docs/tarkan__n_yarat__c__s__sezgin_bura

Şekil 108. <http://www.cizgidiyari.com/forum/gazete-ekleri/77082-eski-gazetelerde-cizgi-romanlar.html>

Şekil 109, 110, 111, 112. <http://alkislarlayasiyorum.com/icerik/343847/kara-murat-cizgi-roman-kapaklari>

Şekil 113. <http://www.tsa.org.tr/en/film/filmgoster/3009/fatih-in-fedaisi-kara-murat>

Şekil 114, 115, 116. Yurdağün Göker'in Arşivinden

Şekil 117. <http://kucukgezgin.com.tr/>

Şekil 118. Bahattin Atak'ın Arşivinden

EKLER

Ek A: Röportajlar

Bahattin Atak İle Türkiye’de Çizgi Roman Tarihi Üzerine Söyleşi

Çizgi roman alanında sayısız esere imza atmış Bahattin Atak ile 12 Mart 2016’da Eskişehir’de Türk çizgi romancılığı üzerine gerçekleştirdiğimiz söyleşimiz.

Çizgi Roman’ın Türkiye’ye girişi hakkında bilgi verir misiniz?

Bizim çocukluğumuzda Avrupa’dan, İtalya’dan ithal edilen Tommiks, Teksas gibi bayilerde haftalık olarak satılan çizgi roman kitapları vardı. Biz bu kitapları okuyarak büyüdük. Dolayısıyla bizim kuşakta çizgi roman okuma alışkanlığı bu şekilde başladı. Ben o kitapları okurken çok özenirdim. “Ben neden yapamayayım?” diye düşündüm. İlkokuldayken de resmim çok iyiydi. Bu şekilde ben de çizmeye başladım. Tabi sadece yurtdışından gelen eserlere hayran değildim, Türkiye’de de 60’lı yıllarda güzel gelişmeler kat edilmişti. Türkiye’de çizgi roman macerası Suat Yalaz’ın Karaoğlan çizgi romanıyla başladı. Ondan evvel Ratip Tahir de Barbaroslar’ı çizmişti ama o pek herkes tarafından bilinmiyordu. Suat Yalaz hocamızın Akşam gazetesinde yazıp çizdiği Karaoğlan bir örnek teşkil etti. Arkasından Tarkan, Malkoçoğlu, Kara Murat, Tolga geldi. Bu çizgi romanlar gazetelerin ikinci sayfasında yer alırdı, diğer haberlerden daha çok ilgi çekerlerdi. Dolayısıyla her gazetenin bir çizgi roman kahramanı vardı. Hürriyet gazetesinin Tarkan, Günaydın gazetesinin Kara Murat, Tercüman gazetesinin Malkoçoğlu, Milliyet gazetesinin Karaoğlan... Tabi bu macera gazetelerde devam ederken bir yandan haftalık mecmua olarak dergileri çıkmaya başladı.

Siz çizgi roman macerasına nasıl dahil oldunuz?

1970 yılında (o zaman daha ortaokuldayım) ‘Kara Doğan’ diye bir kahraman çizdim. Bu çizimimi elime aldım hiç bilmediğim İstanbul’a gitmek üzere yola koyuldum. Suat Yalaz, Sezgin Burak ve Abdullah Turhan’ın adreslerini

dergilerden aldım. İlk Abdullah Turhan'a gittim. "Ben Eskişehir'den geldim, çizgi romanlar çiziyorum." dedim. Abdullah Turhan bana kızabilirdi ama çok iyi karşıladı. Bana bir ilgi gösterdi ve önüme bir kurşun kalemle çizilmiş Kara Murat eskizi verdi. "Bunu çiniler misin?" dedi. Titreye titreye çizmeye başladım. Bitirince bana "Sen Eskişehir'le dön" dedi. Beğenmedi. Bende öğrenmek istiyorum hevesle sorular soruyorum. Bana nazikçe bunun öğretilecek bir şey olmadığını anlattı. "Bir defa çize bilmen için önce kamera bilgin olması lazım, perspektifi bilmen lazım, görüntü sıçraması olmaması lazım." dedi. Bende Eskişehir'e döndüm. Sonra birkaç hafta geçti tekrar İstanbul'a gittim. Bu defa Suat Yalaz ile Ayhan Başoğlu'na gittim. Bir de Faruk Geç ile tanıştım en çok o benimle ilgilendi. Sonra ben inat ettim, kendimi geliştirdim ve 'Kara Doğan' kahramanımı bir gazeteye satmak için tekrar İstanbul'a gittim. Hakikat gazetesinin sahibi Enver Ören'le tanıştım. Çok bilindik bir gazete değildi ama ben maceralarımın bir yerde artık çıkmasını istiyorum. Sonra bana yüksek bir ücretle çalışmamı teklif etti ve bende kabul ettim. Sonra Hakikat gazetesi Türkiye gazetesi oldu ve orada çizmeye devam ettim. Bir yandan da Akşam gazetesine 'Baykara', Tercüman gazetesine 'Alperen Barak' çizdim. Sonra yine Türkiye gazetesinde de 'Battal Gazi' maceralarına başladım.

Yüzbaşı Volkan serisine girişiniz nasıl oldu?

Son Havadis gazetesinde yine Eskişehirli bir çizer olan Ali Recan o dönemde 'Yüzbaşı Volkan' karakterini çiziyordu. Yüzbaşı Volkan birinci hava üssündeki komutanların hayatını anlatan çizgi romandır. Sonra ben Ali Recan ile tanıştım Eskişehirli olmamdan dolayı sevmiştii beni ve ona yardım etmeye başladım. Ali ağabey, o zaman çizilen Tommiks-Teksas gibi bir yayın çıkartmak istiyordu. Tay yayınları ile anlaşmıştı. Birlikte çizimlere başladık ben o dönem Eskişehir'de öğrenciyim hafta sonları İstanbul'a gelip ona yardımcı oluyorum. 10 sayıyı hazırladıktan sonra ilk yayına başladık. Sonrasında bu iş benim kendi işlerimi aksatmaya başlamıştı. Çünkü diğer gazetelerde çiziyorum, bir yanda Türk Halk Müziği sanatçısı olarak sahne alıyorum. Artık zorlanmaya başlamıştım ve Yüzbaşı Volkan'ı bıraktım. Türkiye gazetesinde çizimlerime devam ettim.

Bu olaydan sonra Battal Gazi çizgi romanına mı başladınız?

Evet. Aslında ben zaten Türkiye gazetesinde Kara Doğan'ı çiziyordum. Bir gün Enver ağabey (Türkiye gazetesinin sahibi) bana dedi ki “Her gazetenin bir kahramanı var bizimde bir kahramanımız olsun, sen Eskişehirliisin Battal Gazi sizin topraklarınızda yetişmiş. Hem filmi de çekiliyor, Cüneyt Arkın oynuyor. Gel biz bu kahramanı çizelim.” Dedi ve ben Battal Gazi'ye başladım. Sonrasında Türkiye gazetesinde başladığım Battal Gazi maceralarını, değişik gazetelerde 40 sene boyunca devam ettirdim. Benden sonra da çizenler oldu Battal Gazi'yi ama devam ettiremediler.

1992 yılında Kültür Bakanlığı ‘Çizgi Roman Serisi’ yapma kararı aldı. Türkiye’deki tüm çizgi roman ressamalarını İstanbul’a davet ettiler. 15, 20 çizgi roman ressamından 5 ressam seçildi. Suat Yalaz ve Karaoğlan, Sezgin Burak ve Tarkan, Ayhan Başoğlu ve Malkoçoğlu, Abdullah Turhan ve Kara Murat, birde Battal Gazi ile ben bu kurulda seçilen çizerler olduk. Senaryolarda aynı kurul tarafından seçildi. Bir nevi bize çizgi roman siparişi verildi ve Kültür Bakanlığı için çizdik. Kültür Bakanlığından aldığım bu paye ile Kültür Bakanlığı Sanatçılığından emekli oldum.

Son dönemdeki çizgi romanlar hakkında ne düşünüyorsunuz?

Türkiye’de gazetede yayınlanan çizgi romanlar son 10 yıla kadar devam etti diyebiliriz. Şuan gazetelerde çizgi roman göremiyoruz. Hatta haftalık mecmua olarak dahi göremiyoruz. Eskiden beri yerli çizgi roman kahramanları ile yabancı çizgi roman kahramanlarının bayide bir savaşı var. Bir tarafta Süpermen, bir tarafta kılıçlı bir kahraman var. Bu savaşı bir nevi yerli çizgi romanlar yendi. Bizim satışlarımız daha çok oluyordu. Bu durum yıllarca devam etti. Bize gördüğümüzü direk resmetme tarzında çizimler yapmamızdan dolayı gazete illüstrasyon çizeri deniyordu. Sonra karikatüristler çıktı. Oğuz Arallar’ın dönemi başladı. Onun talebeleriyle devam etti. Yani gazetelerden çizgi romanın kalkması biraz da karikatür dergilerinin artışıyla oldu. Teknolojik gelişmelerde eklenince, cep telefonları günümüzde karikatür dergilerinin de sonunu getirmeye hazırlanıyor.

Yurdagün Göker İle Karikatür Ve Çizgi Roman Tarihi Hakkında Söyleşi

Karikatür, çizgi roman, çizgi film, kitap resimlemeleri, afişler, TV spotları gibi birçok görsel sanat alanında başarılarıyla adından hem Türkiye’de hem de Dünya’nın birçok yerinde söz ettirmiş; Yurdagün Göker ile 6 Mayıs 2017’de Çamlıca’daki evinde karikatür ve çizgi roman sanatının Dünya’daki ve Türkiye’deki yeri, değeri ve önemi üzerine keyifli bir söyleşi gerçekleştirdik.

Resimli anlatım türü nasıl ortaya çıkmıştır?

Resimli anlatım dediğimiz anlayış mağara duvarlarından başlar. İnsanlık o dönemde kendi aralarında bir dil oluşturmuş olsa da görsel olarak yaşadıklarını anlatmanın bir yolunu bulmuş ve resimli anlatım türünü kullanarak, gerek avcılıkta bir öküzü nasıl avladıklarını resmetmiş, gerekse birbirlerini eğitmişlerdir. Daha sonra uygarlığın gelişmesi ile birlikte anlatım türü de değişmiş, kahvelerde anlatılan hikayeler başlamıştır. Sonra insanlarda dinlediğini gözünde canlandırmak yetersiz olmuş ve ilk çağlardaki gibi görsel olarak görme arzusu doğmuştur. Bu sebeple resimli anlatım türü meslek durumuna geldiğinde İtalya’da Gacy, İngiltere’de Janes, Hogart, Ronaltson bu türü ilk kullanan sanatçılar olmuşlardır.

Çizgi roman tarihinden bahsedecek olursak, resimli anlatım türünün çizgi romana uyarlanması nasıl olmuştur?

“Comics” kelimesinin (Amerika’da zenginlerin benimsediği bir kelime) ilk çıkışı, çizgi romanın da ilk adımlarıdır. Türkçeye “gülmek” olarak çevrilen bu kelime özünde “aptallığa gülmek” anlamı içermektedir. Yani “Normalde olanın tersi olması” durumu gülmenin bir sebebi olarak görülür. Bir insan yolda yürürken gülmeyiz ama ayağı takılıp sendelerse bu “komik” olur ve güleriz. Karikatürde, çizgi romanda ve hatta tüm mizah anlayışlarında bu durum geçerlidir. Karikatür ve çizgi roman devamlılık arz eden, arka arkaya gelen karelerle anlatım türüdür. Bu bağlamda çizgi roman; resimli anlatımın toparlanmış ve ard arda kareler içerisine dizilmiş ve konuşma balonlarıyla zenginleştirilmiş bir halidir. Bu alanda dünyada ilk kabul görülen Yellow Kid olmuştur. Sonrasında süper kahramanlara geçiş dönemi başlamıştır.

Çizgi roman kullanım şekli açısından toplumları ne yönde etkilemiştir?

Çizgi roman rejimin propagandasını yapar. Bir bakıma milliyetçilik akımlarının sunuş şeklidir. Süper kahramanlar döneminin başlamasıyla insanlar kendilerini o kahramanlar yerine koymuş ve bu iyi- kötü çatışması arasında kendi yönlerini belirlemişlerdir. Sonrasında romantik hikayelerde yine kendilerinden bir parça aramışlardır. Yahut yaşayamadıkları aşk hikayelerini görüp imrenmişlerdir. (Bu durum televizyon dizilerini izlerken hissedilen duygu gibi tanımlanabilir.) Çizgi roman konu bakımından, her zaman toplumun her kesimini etkisi altına almayı başarmıştır.

Türkiye’de çizgi romana geçiş süreci nasıl başlamıştır?

Karikatürde de, çizgi romanda da aynı geçiş kuralları vardır. Bunlar önce kopya dönemi dediğimiz dönem ile başlar. Yurtdışındaki eserler Türkiye’de taklit edilerek çizilir. Benzer konular, benzer kahramanlar üzerinden anlatılır ve resmedilir. İlk süreç gazetelerde başlar. Yurtdışında meşhur olan kahramanlık hikayeleri, burada da devam eder. İlk eserlerde kahramanlık hikayeleri kullanılır. (Bir çoğu alıntı olan hikayeler) Sonrasında toplumun meraklarına göre yeni fikirler üretilmeye başlanır. Faruk Geç, Remzi Türemen gazetelerde romantik hikayeler çizmeye başlar. Bu modern hikayeler ile romantiğin eve girmesini sağlayan annelerin sempatisini kazanmasıdır. Bir eve gazete girdiğinde baba kahramanlık hikayelerini çocuklar çocuk karikatürleri ve yine kahramanlık hikayelerini okurken, anneler bu çizgi romanlara az ilgi göstermiştir. Bu sebeple kadınların hala da ilgisini çeken en önemli konu olan romantizmin çizgi romanlardaki kullanımı da yine aynı süreçte kadınların ilgisini çekmek için ortaya çıkmıştır. Çocuklar için baktığımızda gazetelerde çok bir kullanım alanı olmamıştır. Çocuklara “Çocuğun çözemeyeceği ve sırrı sende olan bilmeceler yazılmalı.” Bu şekilde çocukların dikkati çekilir ve sorma becerisi gelişir. Bunun için Tüm aileye hitap edecek bilimsel, toplumsal işaretlerin bulunacağı yazılar ve resimli hikayeler yapılmalıdır.

Siz ilk çizimlerinize ne zaman başladınız?

İlk çizimlerime daha hiç bir eğitim almamış olmama rağmen 9-10 yaşlarımda başladım. O dönemlerde Beşiktaş’ta oturuyorduk, Abbas Ağa parkında ilk sergimi açtığımda, mahallenin büyük çocukları “Bunları sen çizmiş olamasın!”

diye beni dövmüşlerdi. Sonrasında çizmeye küsmedim tam tersi daha çok çizdim. Bu tutkuyla gelen bir şeydir, disiplin gerektirir.

Sizce çizgi romanda çizgi mi, hikaye mi önemlidir?

Çizgi daha ön planda tutulmalıdır elbet ama hikaye konuyu anlama bakımından çizginin tamamlayıcısıdır. Evrensel mizah anlayışında karikatür yazısızdır. Her ülkede, her dilde, herkese aynı şeyi söyler. Yerel mizah da ise yazı çizgiyi destekleyen bir unsur olarak kullanılır. Konuşma balonlarının içi çok fazla laflarla doldurulmamalıdır. Kullanım bakımından ülkemizde yazı resmin önüne geçecek derecede çizgi romanlara dahil edilmiştir.

Günümüz çizerlerine gereken imkan ve önem verildiğini düşünüyor musunuz?

Bugünün dergileri satıyorsa, müşterileri varsa bu onların başarılı olduklarını gösterir. Ama bana soracak olursanız iyi değiller. Eski dergiler de pek iyi değillerdi. Çünkü Türkiye’de mizahla uğraşan dergi, kitap çıkaran herkes olaya kendi penceresinden bakıp, görmek istedikleri şeyleri, görmek istedikleri gibi yazıp, çizmişlerdir. Sorunuza dönecek olursak gereken imkan ve önem hiçbir zaman sağlanmamıştır. İmkanlar yurtdışında gördüklerimizle sınırlı kalmış kendi hikayelerini yaratmayı belki de onlar ve öncelerindeki örnekler için kısıtlamıştır. Önem konusuna gelince bu işin gazetelere dönmesi, daha çok okura ulaşması bakımından yerinde bir karar olacaktır. Fakat gelişen teknoloji ile beraber gazetelerinde eski değerini yitirdiği bilinmektedir. Bu çizgi roman için üzücü sonuçlar doğurmakta ve yok olmaya yüz tuttuğunu ortaya koymaktadır.

Suat Yalaz İle Çizgi Roman Ve Karaoğlan Karakteri Üzerine Söyleşi

Türkiye’de çizgi roman dünyasının yaşayan efsanevi çizeri Suat Yalaz ile 6 Mayıs 2017 tarihinde Suadiye’de efsane karakteri Karaoğlan hakkında gerçekleştirdiğimiz söyleşimiz.

Karaoğlan’a ilk olarak Akşam gazetesinde Ratip Tahir Burak’a yardımcı olma amacıyla girdiğinizde başladığınız biliniyor. Bu süreç nasıl gerçekleşti?

Çocukluğumdaki idolüm Abdullah Ziya Kozanoğlu’na, daha 12 yaşındayken çizdiğim “İkizler Çiftliği” adlı bir çalışmamı göndermiştim. (Daha nasıl çizileceğini bile bilmiyordum, kurşun kalem kullanmadan direk çini

mürekkebiyle çizmiştim.) Bir gün Kozanoğlu beni Akşam gazetesine çağırdı, bana dedi ki; “Ratip Tahir Hocamız artık yoruldu. Biz genç bir arkadaşla bir, iki ay ara bir zaman yapacağız, konuyu ben vereceğim, sen çizeceksin. Sonra Ratip Tahir Hoca dinlenince senle başka çalışmalarda buluşmak üzere vedalaşacağız.” Harika da bir para teklif etti. 700-800TL kazanan o dönemde iyi kazanıyordu. Bana net 2000TL dediler. “Bana teklif ettiğiniz para için teşekkür ederim. Ama ben ne çizeceğim?” dedim. Abdullah Kozanoğlu iri yarı gür sesli bir adam “Viyana Muhasara’sını çizeceksin” dedi. “Ben onu çizmem” dedim. Malik Yolaç da o dönem Akşam Gazetesi’nin sahibi onun odasında, ikisi birden şaşırdılar. “Neden?” Dediler. Açıklamam şu şekilde oldu; “Osmanlı Devletinin güçlü olduğu bir dönem ve emperyalizm var. O dönemde de 6. Filo Dolmabahçe Saray’ının önüne gelmiş. Sosyalist gençler “Go Home” diye sloganlar atıyorlar. Milliyetçi gençler de sosyalist gençlere Taksim Meydan’ında sloganlar atıyorlar. Ortalık karışmış ve ben kalkıp nasıl da Viyana’yı kuşattık bunu anlatacağım. Bize yakışmaz üstadım.” dedim. Bendeki cürete bak. Tabi hemen kabul etmediler, bütün planlar alt üst oldu. Ama Malik Yolaç müdahale etti ve “Abdullah bey, bir de kendisine soralım bu gönül meselesi kendisi ne çizmek istiyor?” dedi. Bunun üzerine bana sordular. “İyi Türkler, Göktürkleri çizmek istiyorum.” dedim. O zaman bana dediler; “Biz sana Türklerin en şaşalı dönemini vaad ediyoruz. Sen en yoksul dönemi çizmek istediğini söylüyorsun.” Şimdi idealist bir Suat Yalaz var içimde; “Üstadım, fakir, yoksul ama soylu Türkler” diyorum. Malik Yolaç tekrar araya girdi “Bırakın çocuk ne istiyorsa çizsin, vaktimiz yok.” dedi. Bunun üzerine Kozanoğlu’nu da bu dönemi çizmeye ikna ettik. Tabi çok az bilinen bir dönem bu, çok araştırmalar yaptık, tarihi bağlamda olsun, dönemin kılık kıyafetlerine varıncaya kadar. Kozanoğlu’nun yazdığı “Cengizhan’ın Hazineleri” vardı. O metin üzerinden ilerlemeye başladık. İlk olarak Akşam gazetesinde, o zaman daha “Karaoğlan” olarak değil de “Kaan” olarak başladık.

Araştırmalarımda Karaoğlan’ın içeriğindeki erotizm kullanımı ile çokça eleştiri aldığınıza rastladım. Siz bu konu hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bir resimli roman kahramanı adına Türkiye’de ilk defa bir kitap derlendi. Başlığında da “Erotik ve Milliyetçi bir ikon: Karaoğlan” yazıyor. Hayır, millette zannedecek ki ben Karaoğlan’da bunları anlattığım için meşhur oldu. Resimli

romanlara ben günlük gazetelerde başladım. Çocuklara keloğlan masalları anlatan dergide çizmiyorum ki, kocaman kocaman adamlar alıp okuyorlar. Bende karikatüristliğimde güzel kadın çizen karikatürist olarak tanınıyorum. Osmanlıca'da kadının güzelliğine “Cins-i Latif” denir. Benimde Cins-i Latif'i iyi çizdiğim söylenir. Ama akşam gazetesinde Kaan'a ilk başladığımızda Kozanoğlu çok açık bir anlatım tarzı ile ayıp şeyler yazıyordu. Ben çıkartıyordum, sansürlüyordum bunları. O Karaoğlan'ın saçlarını dik yap, darma dağınık yap diyor. Ben dalgalı klasik yapıyorum. Daha ağır başlı bir tutum içerisindeydim ona nazaran. Bana laflarını değiştirdiğim için kızılıyordu. Ama bu gazeteler eve giriyor, çocuklar okuyor, aileler okuyor. Benim oldum olası üzerinde durduğum ahlaki bir yön var. O sebeple oto sansürü yapıyordum. Ama büyükler de seviyor, gölde yıkanan kadını uzaktan görmeyi.

Karaoğlan'ın popüler kültür ögesi haline gelmesi ve filmleşme sürecinden biraz bahsedersiniz?

Karaoğlan'ın gazetelerdeki yükselişi beraberinde dergileri getirdi. Karaoğlan için kendi imkanlarımla haftalık beş dergi çıkarıyordum. Erkekler içinde “Salıncak” adlı dergiyi, korku mecmuasını, “diskotek” dergilerini çıkarttım. Genç yaşta editör oldum. Bunlardan kazandığım paralarla artık zamanı dedim ve “Karaoğlan'ı film yapın” diye filmcilerin kapılarını aşındırdım. Ama yönetmeni ben olmak istedim. O dönemde klasik genç şarkıcı kadın bulup yanına bir jön ile aşk filmi çekmek modaydı. Bu atlı, develi prodüksiyon isteyen bir iş, kimse yanaşmadı. Bende Ertem Eğilmez'e gittim. (Efe film o zamanlar) Birlikte çekeceğiz ama ben yöneteceğim. Resimli roman kağıt üzerinde sinema, senaryo çok güzeldir rejisör iyi değildir. O film tutmaz. O sebeple ben kendi filmimi kendim yöneteceğim dedim.

İlk Karaoğlan filminde oyuncu olmak için bir sürü kişi (Cüneyt Arkın, Yılmaz Güney vs.) geliyor, ben yok diyorum başka biri olmalı, tanınmamış bir yüz olmalı. Bu karakter “Altay'dan Gelen Yiğit” tatar suratlı bir tip olması gerekir. Sonra biz bir ilan verdik “Karaoğlan Aranıyor!” , Kartal Tibet bunu görmüş ve eşi sende katıl demiş Kartal Tibet “Böyle piyango bize vurmaz.” demiş. Ama bana getirdiler Kartal Tibet'i gördüm, daha kapıdan girer girmez tatar suratlı çekik gözlü tam aradığım tip, omuzları geniş ama kolları biraz cılızdı. Sonra dedim tamam Karaoğlan bulundu.

Son olarak çizgi roman’da çizgi mi ön plandadır, yoksa konu mu?

Konu enteresan değilse, çizgi ne kadar güzel olursa olsun resimdir en nihayetinde, konu bence daha önemlidir. Ama tabi ki birbirini tamamlamalıdır. Sinema gibi aktör çok iyidir, senaryo kötüdür, oyuncu bir şey yapamaz. O yüzden ikisi de iyi olduğunda iyi iş ortaya çıkar.

Ek B: Çizerlerin kaleminden

Ratip Tahir Burak ve Barbaros'un Son Seferi

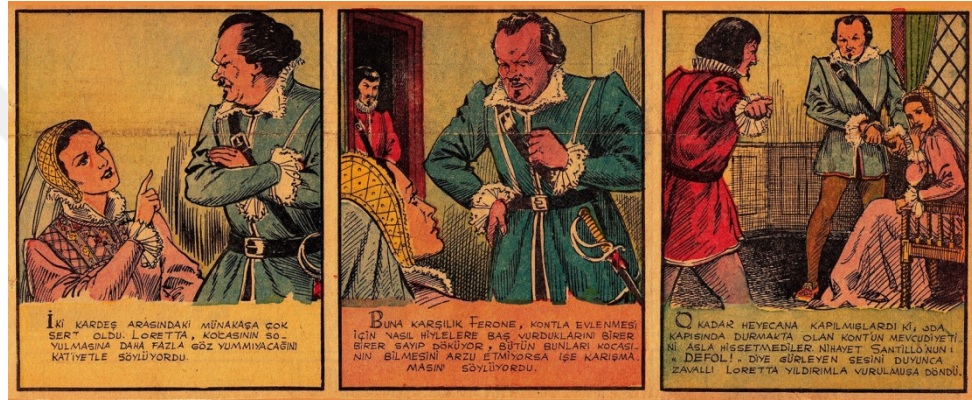
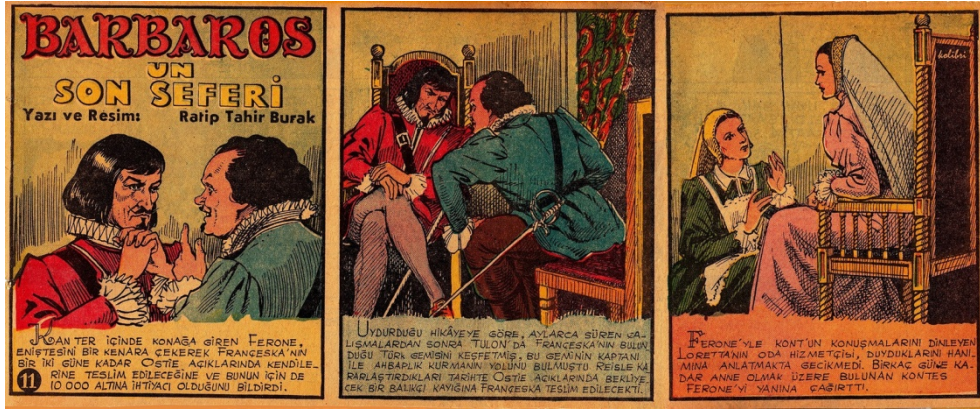
Şekil b.1: Ratip Tahir'in kaleminden Barbaros'un Son Seferi 4. Serüven

Kaynak: <https://tommikstexas.tr.gg/BARBAROS-SON-SEFER%26%23304%3B.htm>

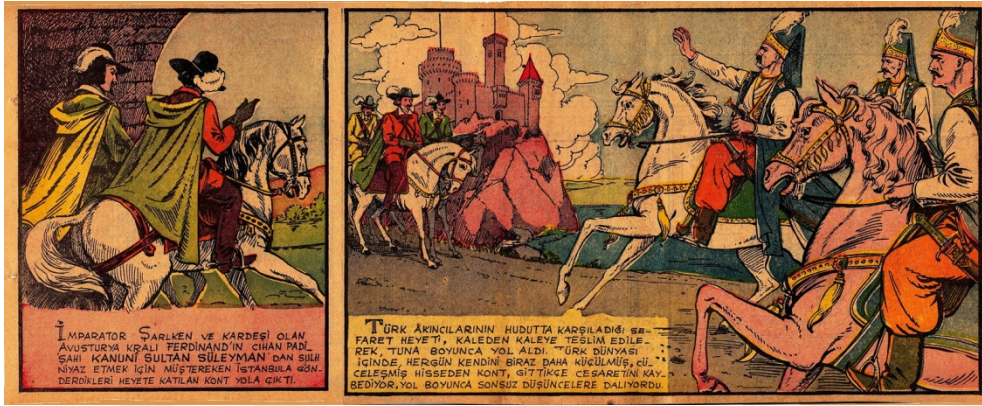
Şekil b.2: Ratip Tahir'in kaleminden Barbaros'un Son Seferi 5. serüven

Kaynak: <https://tommiksteksas.tr.gg/BARBAROS-SON-SEFER%26%23304%3B.htm>

Şekil b.4: Ratip Tahir'in kaleminden Barbaros'un Son Seferi 11. serüven

Kaynak: . <https://tommiksteksas.tr.gg/BARBAROS-SON-SEFER%26%23304%3B.htm>

Şekil b.5: Ratip Tahir'in kaleminden Barbaros'un Son Seferi 12. serüven

Kaynak: . <https://tommiksteksas.tr.gg/BARBAROS-SON-SEFER%26%23304%3B.htm>

Şekil b.6: Ratip Tahir'in kaleminden Barbaros'un Son Seferi 13. serüven

Kaynak: . <https://tommiksteksas.tr.gg/BARBAROS-SON-SEFER%26%23304%3B.htm>

Şekil b.7: Ratip Tahir'in kaleminden Barbaros'un Son Seferi 14. Serüven

Kaynak: . <https://tommiksteksas.tr.gg/BARBAROS-SON-SEFER%26%23304%3B.htm>

Şekil b.8: Ratip Tahir'in kaleminden Barbaros'un Son Seferi 16. serüven

Kaynak: . <https://tommiksteksas.tr.gg/BARBAROS-SON-SEFER%26%23304%3B.htm>

Turhan Selçuk ve Abdülcanbaz

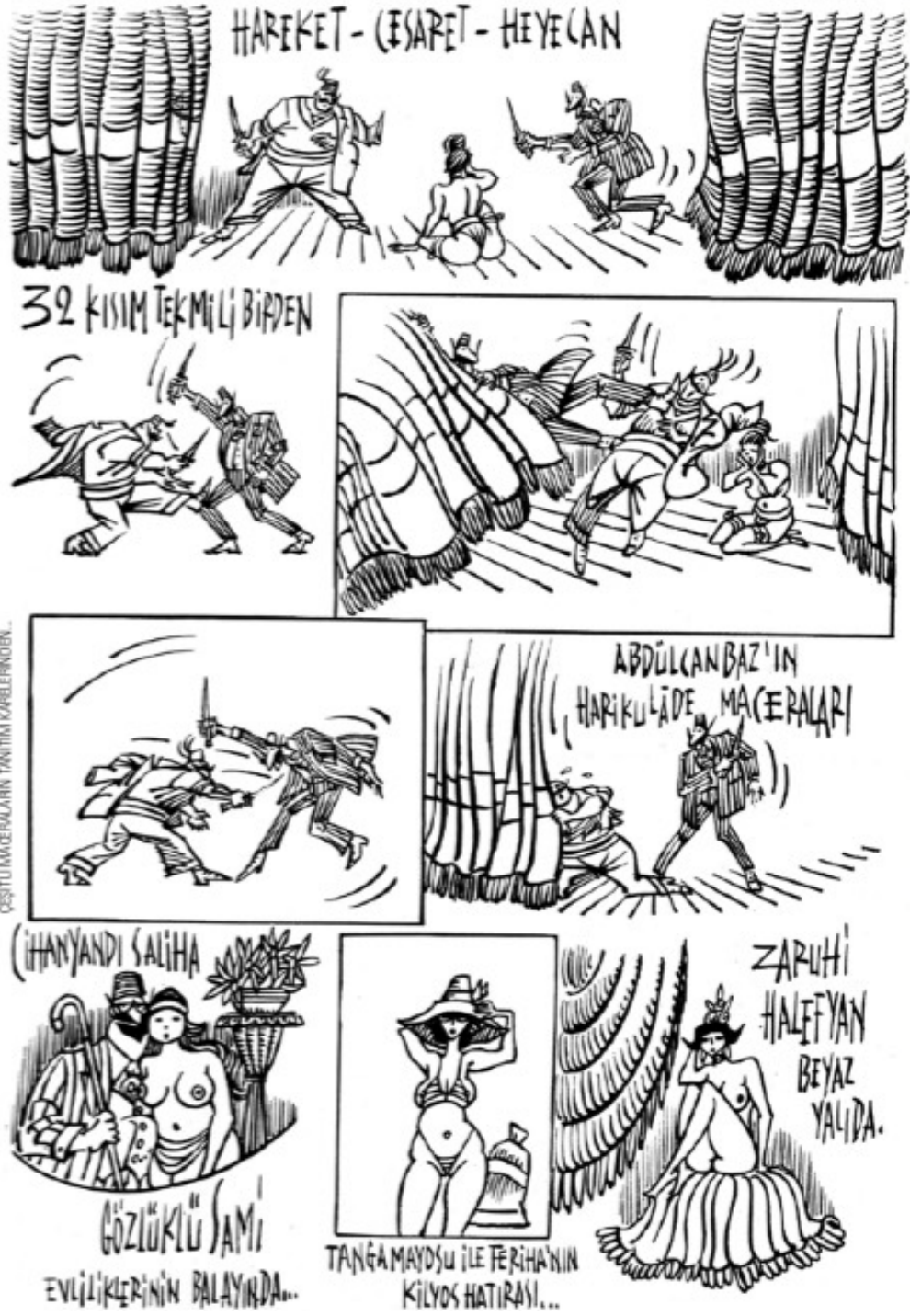

Şekil b.9: Turhan Selçuk'un Abdülcanbaz karakteri

Şekil b.10: Abdülcanbaz'dan kareler

Kaynak: <http://abdulcanbaz.biz/blog/abdulcanbaz-hakkinda/>

Şekil b.11: Abdülcabbar albümünden seçmeler

Kaynak: Abdülcabbar Dijital Yayınları

Şekil b.12: Abdülcanbaz, “Top Yuvarlaktır”

Kaynak: Abdülcanbaz Dijital Yayınları

Şekil b.13: Abdülcanbaz, “Ramona-Karetecinin Aşkı”

Kaynak: Abdülcanbaz Dijital Yayınları

Şekil b.16: Turhan Selçuk'un Abdülcanbaz serisinden denizkızı çizimi

Kaynak: Abdülcanbaz Dijital Yayınları

Şekil b.17: Turhan Selçuk'un kaleminden Abdülcanbaz karakterleri

Kaynak: Abdülcanbaz Dijital Yayınları

Şekil b.18: "Cihan Yandı Saliha"dan bir kare

Kaynak: Abdülcanbaz Dijital Yayınları

Şekil b.19: “Ramona/Karatecinin Aşkı”, “Kara Ejderha”, “Gelen Gideni Aratır”dan kolaj

Kaynak: Çizgi Roman Ansiklopedisi, Hakan Alpin, İnkılap Yayınları, s.529

Şekil b.20: Turhan Selçuk çizgileriyle “Kara Ejderha”

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/301037556328301035/>

Şekil b.21: Haslet Soyöz'ün kaleminden Turhan Selçuk yorumu

Kaynak: Çizgi Roman Ansiklopedisi, Hakan Alpin, İnkılap Yayınları, s.529

Suat Yalaz ve Karaoğlan

Şekil b.22: Karaoğlan'ın 1964 yılı dergi kapağı

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/301037556328301035/>

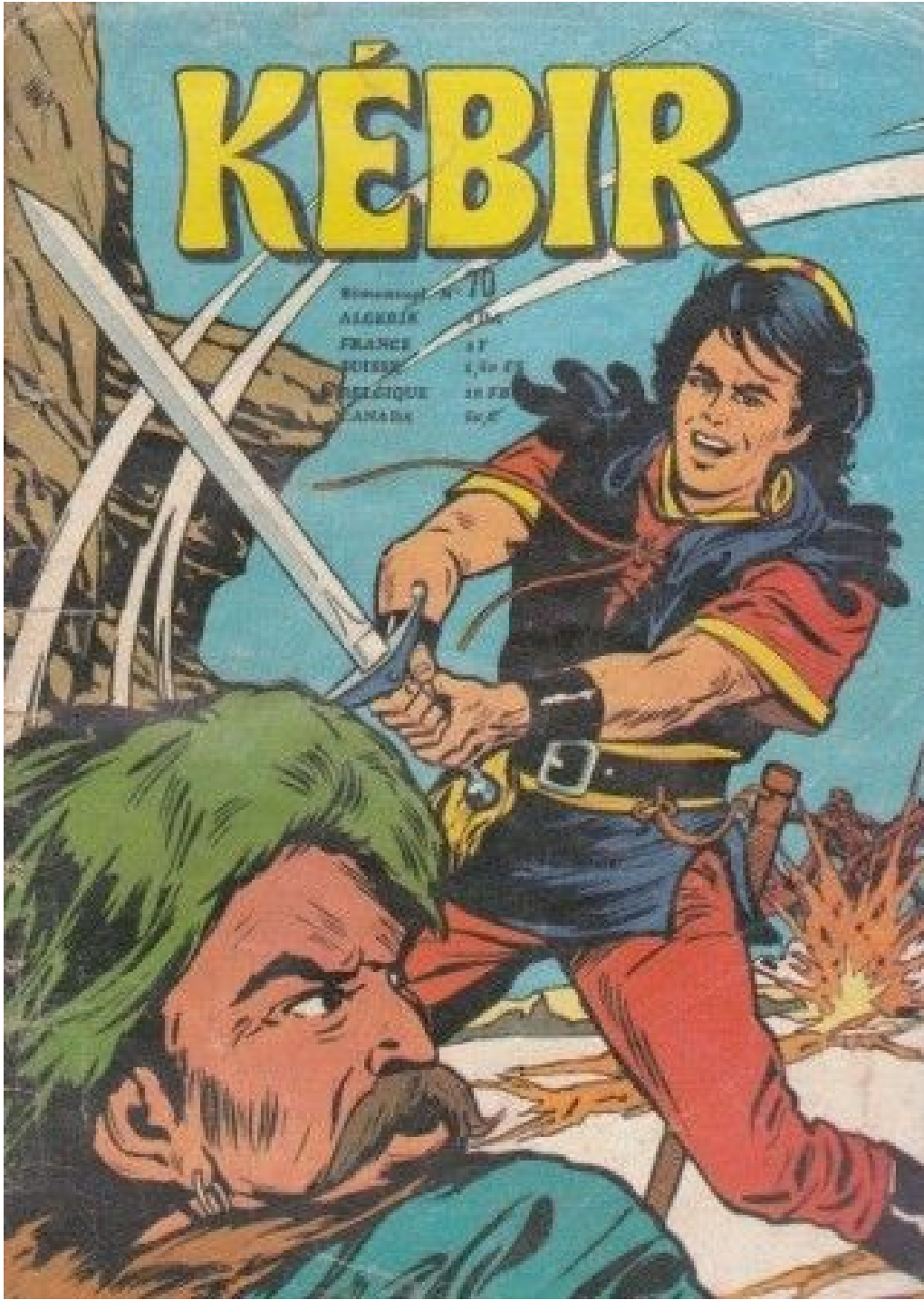
Şekil b.23: Karaoğlan'ın 1965 yılı dergi kapağı

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/301037556328307262/>

Şekil b.24: Karaoğlan'ın 1966 yılı dergi kapağı

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/301037556328307344/>

Şekil b.25: Fransa’da yayınlanan Karaoğlan (Kebir)

Kaynak: <http://www.bedetheque.com/BD-Kebir-Tome-70-Pour-une-goutte-d-eau-145488.html>

Şekil b.26: Siyah-beyaz Karaoglan maceralarından kareler

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/301037556328262282/>

Şekil b.27: Suat Yalaz'ın kaleminden Karaoğlan

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/301037556328262282/>

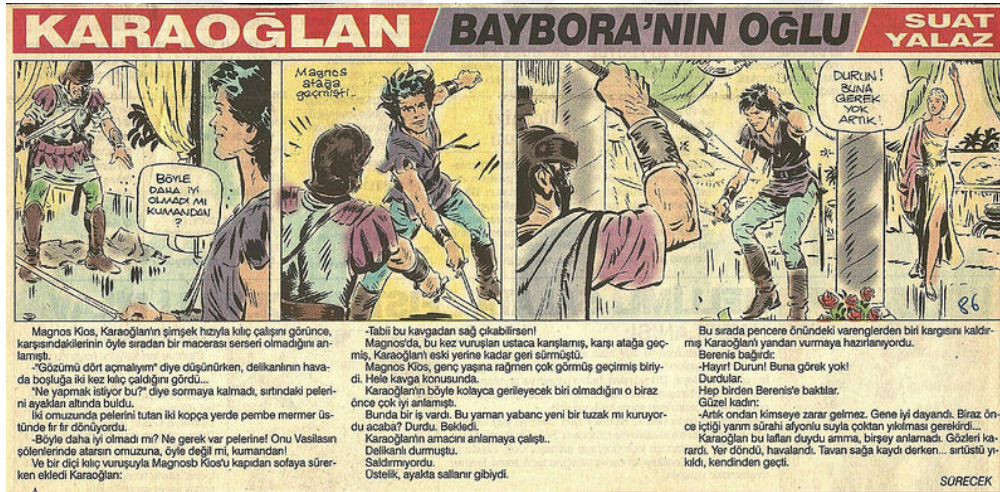
Şekil b.28: Karaoğlan maceralarından kareler

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/301037556328262282/>

Şekil b.29: Karaoglan'ın siyah-beyaz yayınlanan gazete bantları

Kaynak: Suat Yalaz'ın Arşivinden

Şekil b.30: Karaoglan'ın renkli gazete bant yayını

Kaynak: Suat Yalaz'ın Arşivinden

Şekil b.31: Karaoğlan meşhur nidası “Yeeaaah!..”

Kaynak:

http://vatankitap.gazetevatan.com/haber/_bir_zamanlar_cocuktular_ve_kahramanlari_vardi_/1/19468

Şekil b.32: Karaoğlan'ın dövüş kareleri

Kaynak: <https://it.pinterest.com/pin/545217098625212203/>

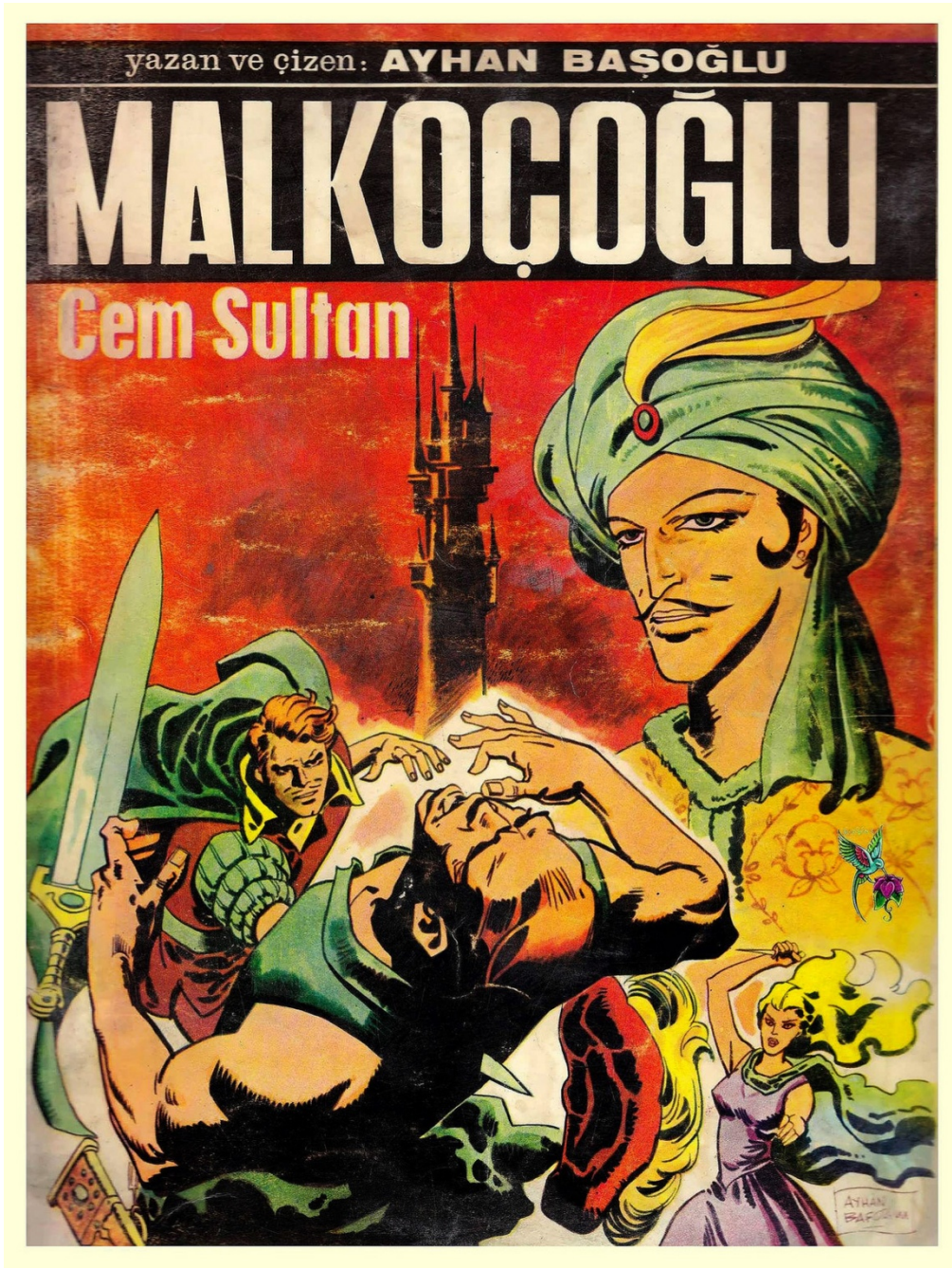

Kaynak: <https://essegesse.tr.gg/KARAO%26%23286%3BLAN---DEM%26%23304%3BR-MASKE.htm>

Şekil b.34: Karaoğlan'ın renkli dergi çizimleri

Kaynak: <http://anilar58.tr.gg/KARAOve%23286%3BLAN---Mor-Kahk.ue.ll.ue.-ve%23350%3Behzade-1.htm>

Şekil b.35: Malkoçoğlu “Cem Sultan” serüveni dergi kapağı

Kaynak: <http://xdunya.tr.gg/MALKO%C7O%26%23286%3BLU-CEM-SULTAN-1.htm>

cem sultan

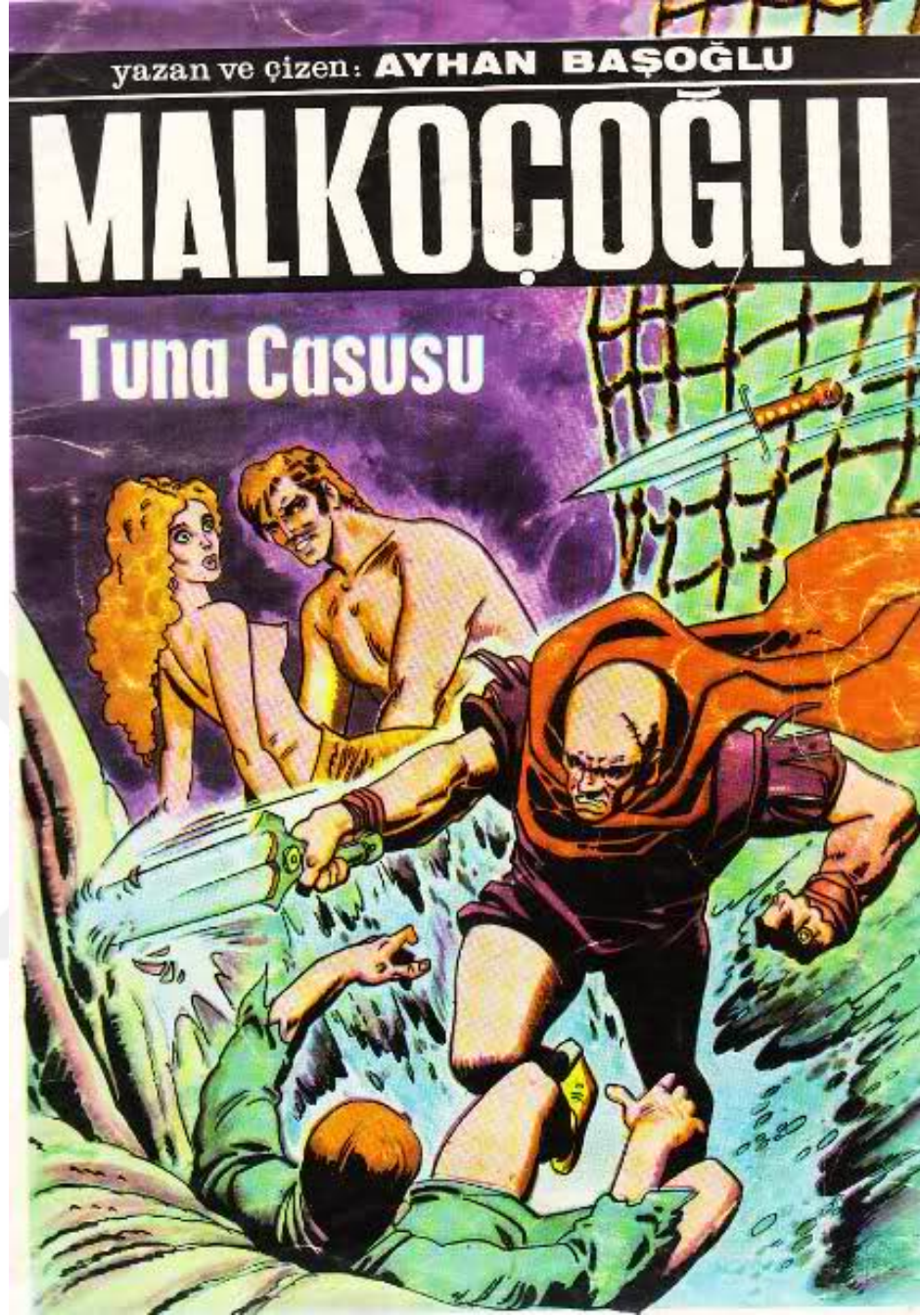
Şekil b.36: Malkoçoğlu “Cem Sultan” serüveninden kareler

Kaynak: <http://xdunya.tr.gg/MALKO%C7O%26%23286%3BLU-CEM-SULTAN-1.htm>

Şekil b.37: Malkoçoğlu “Cem Sultan” dergi çizimleri

Kaynak: <http://xdunya.tr.gg/MALKO%C7O%26%23286%3BLU-CEM-SULTAN-1.htm>

Şekil b.38: Malkoçoğlu “Tuna Casusu” dergi kapağı

Kaynak: <http://www.cizgidiyari.com/forum/malkocoglu/index2.html>

MALKOÇOĞLU

Yazan ve çizen : AYHAN BAŞOĞLU

DEHŞET
KALESİ

kalibri

Şekil b.39: Malkoçoğlu “Dehşet Kalesi” kapak

Kaynak:

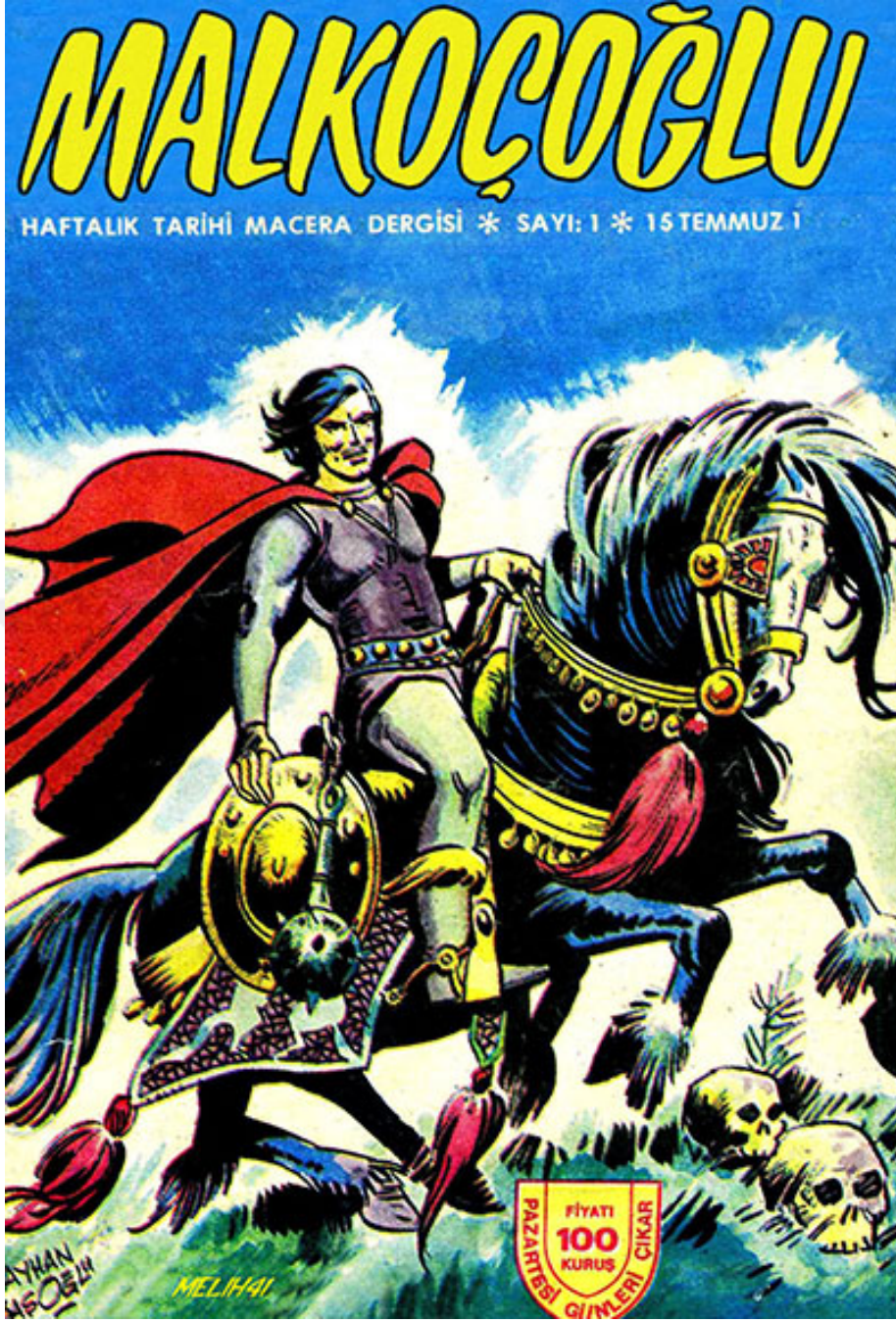
<https://www.turknova.net/?p=torrentsvepid=10veaction=detailsvetid=29290>

malkoçoğlu

Şekil b.40: Ayhan Başoğlu'nun kaleminden Malkoçoğlu karakteri

Kaynak: <http://derinhakikatler.blogspot.com.tr/2013/07/malkocoglu.html>

Şekil b.41: Malkoçoğlu haftalık tarihi macera dergisi 1. Sayı kapağı

Kaynak: <http://www.cizgidiyari.com/forum/m-n-o-o/529-malkocoglu.html>

Sezgin Burak ve Tarkan

Şekil b.42: Sezgin Burak'ın Bulvar Magazin'e verdiği Tarkan röportajı

Kaynak:

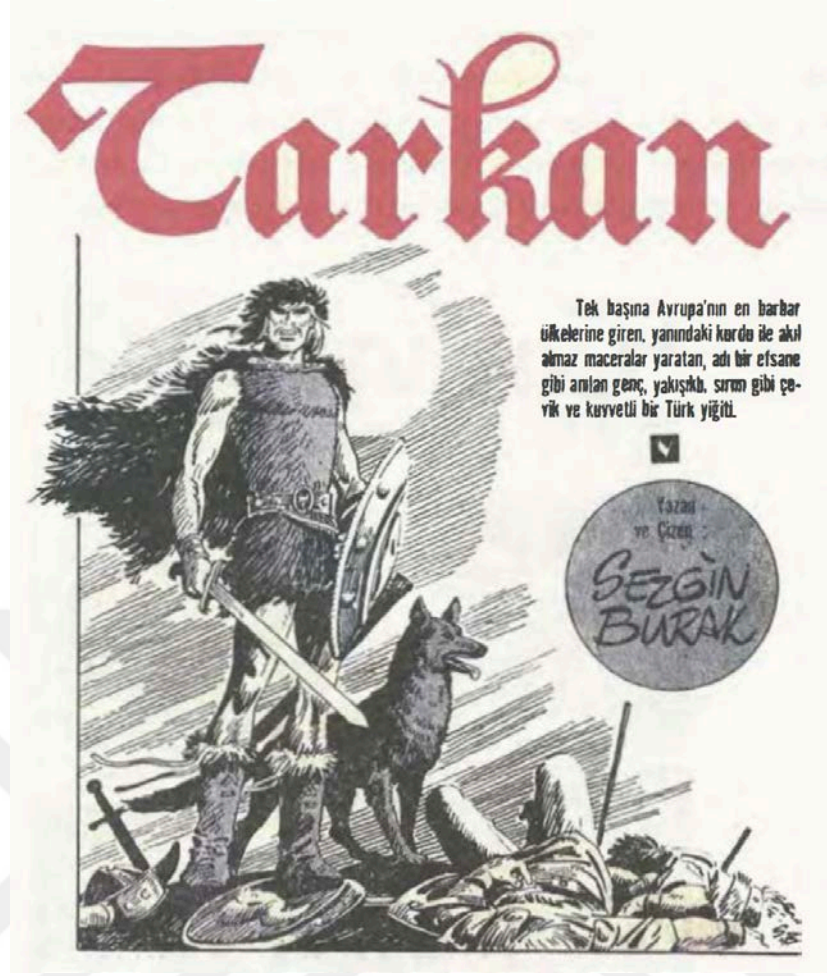
https://issuu.com/cemalerdogan/docs/tarkan__n_yarat__c_s__sezgin_bura

Şekil b.43: Tarkan'ın ilk roman anonsu

Kaynak:

https://issuu.com/cemalerdogan/docs/tarkan__n_yarat__c__s__sezgin_bura

Şekil b.44: Tarkan'ın gazetede yer alan tanıtımı

Kaynak:

https://issuu.com/cemalerdogan/docs/tarkan__n_yarat__c_s__sezgin_bura

Şekil b.45: Tarkan'ın hürriyet gazetesi ana sayfa anonsu

Kaynak:

https://issuu.com/cemalerdogan/docs/tarkan__n_yarat__c__s__sezgin_bura

Tarkan

MARS'IN KILICI

YAZAN ve ÇİZEN:
SEZGIN BURAK

Ayak sesleri şimdi kapının önündeydi. Kurdun tüyleri kabardı ve hırlamaya başladı...

DUR KURT!

O anda Tarkan, kurdun hırlısıyla uyanarak bağucundaki kartal başlı kılıcını kaptı...

Sessizce kapıya doğru ilerledi sonra sürgüne uzandı...

Hızla kapıya sevince hancının yarı çıplak kansı ile karşılaştı...

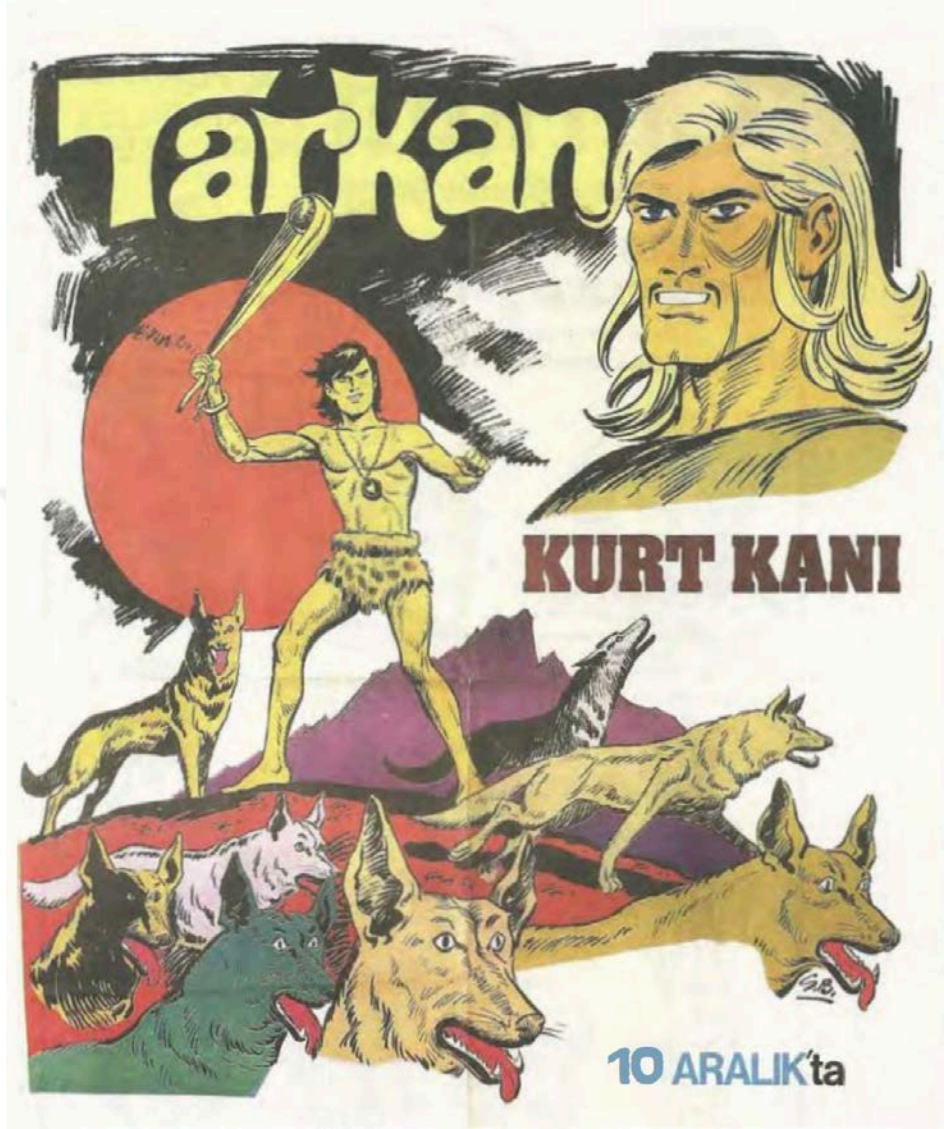
BEN TÜRKLERİ KADINA KILIC ÇEKMEZ SA-NIRDI!

Şekil b.46: Sezgin Burak'ın "Tarkan/Mars'ın Kılıcı" çizimleri

Kaynak:

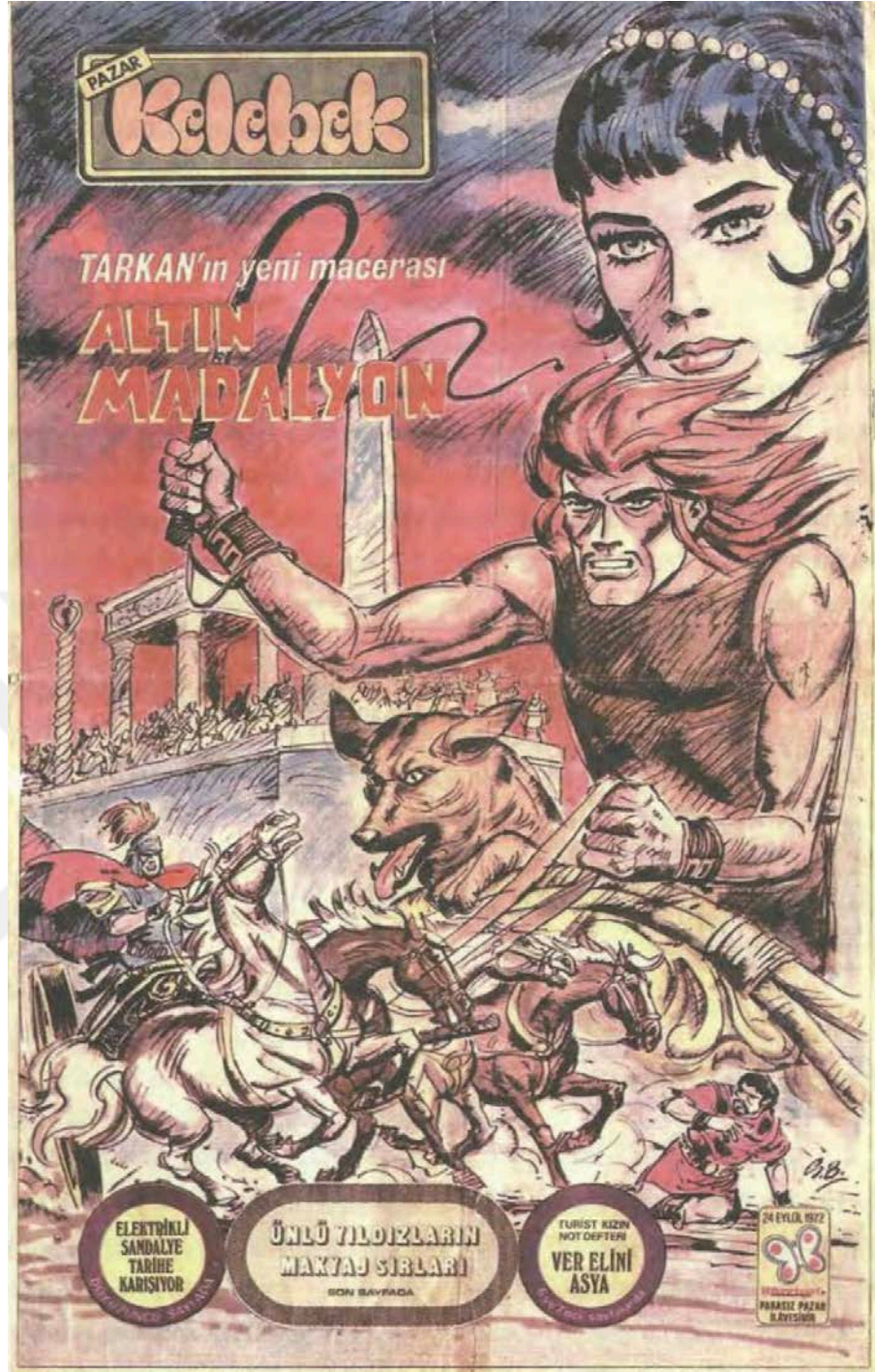
https://issuu.com/cemal Erdogan/docs/tarkan_n_yarat_c_s_sezgin_bura

Şekil b.47: Tarkan'ın "Kurt Kani" macerasının anonsu (1973)

Kaynak:

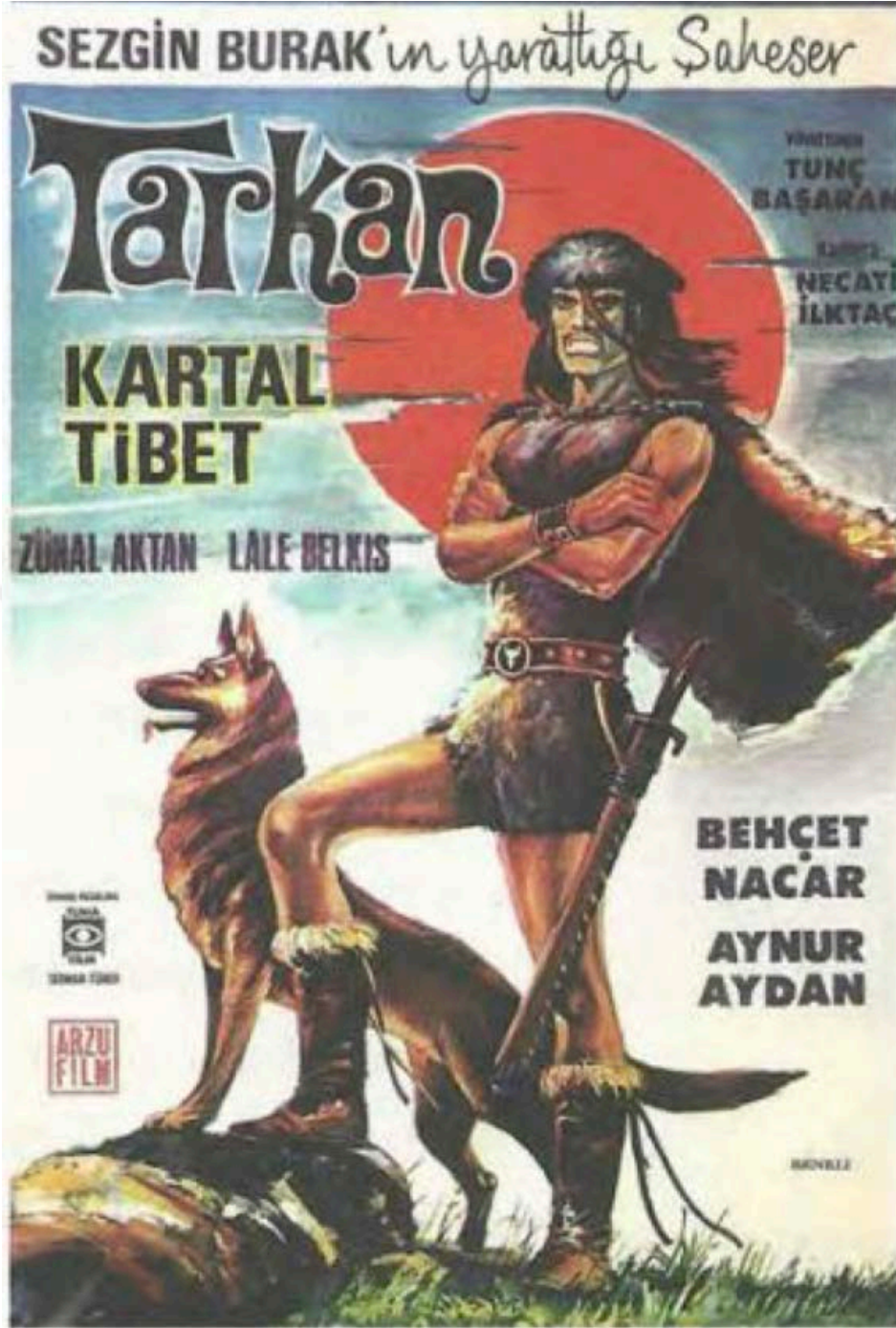
https://issuu.com/cemalerdogan/docs/tarkan__n_yarat__c__s__sezgin_bura

Şekil b.48: Tarkan “Altın Madalyon” macerası Hürriyet kelebekte tam sayfa anons

Kaynak:

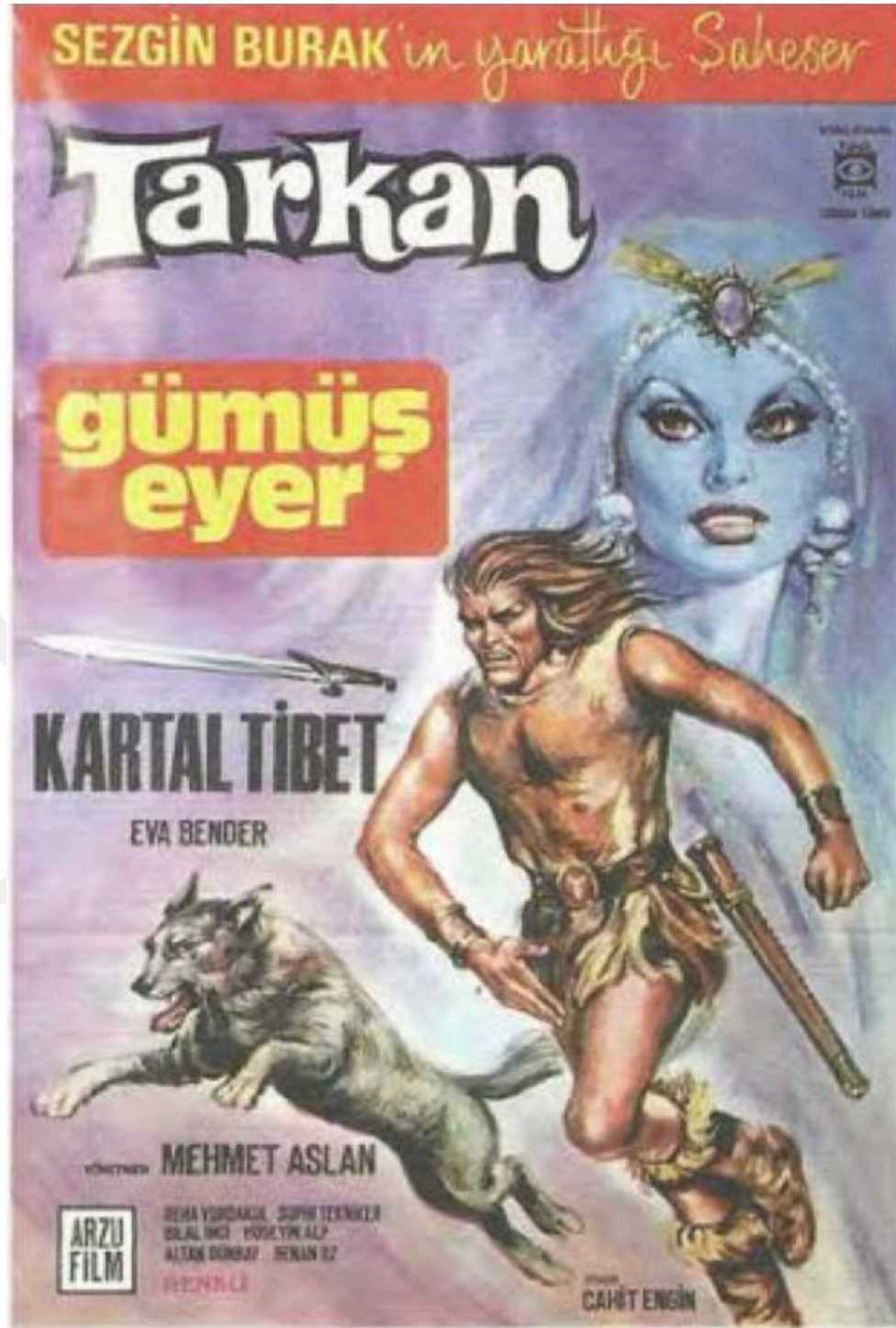
https://issuu.com/cemalerdogan/docs/tarkan__n_yarat__c__s__sezgin_bura

Şekil b.49: Tarkan Film afişi

Kaynak:

https://issuu.com/cemalerdogan/docs/tarkan__n_yarat__c__s__sezgin_bura

Şekil b.50: Tarkan “Gümüş Eyer” film afişi

Kaynak:

https://issuu.com/cemalerdogan/docs/tarkan__n_yarat__c__s__sezgin_bura

Abdullah Turhan ve Kara Murat

Şekil b.51: Kara Murat “Fatih’in Fedaisi” gazete bant yayını

Kaynak: <http://www.cizgidiyari.com/forum/gazete-ekleri/77082-eski-gazetelerde-cizgi-romanlar.html>

Şekil b.52: Kara Murat “Aşk ve Kan” çizgi romanından kareler

Kaynak: <http://alkislarlayasiyorum.com/icerik/343847/kara-murat-cizgi-roman-kapaklari>

KARA MURAT

İNTİKAM KILICI

—Rafaello, dedi. Senin rezil biri olduğunu biliyordum ama bir kadının arkasına saklanacak kadar alçalacağını hiç düşünmemiştim. Rafaello'nun bütün hatları gerilmiş gözleri kısılmış çeneleri kaskatı olmuştu. Cinayete susamış bir canavar hırsıyla homurdandı: —Kılıcını at elinden Kara Murat! Yoksa Elen mahvolur!... Elen'in gözlerinde sonsuz bir umutsuzluk vardı. Bağıra bağıra ağlamamak için alt dudaklarını ısırıyordu. Yüreği küt küt atıyor, heyecandan zor soluk alıyordu.

Kara Murat, kalbindeki çalkalanmaları Rafaello'ya belli etmemeye çalışarak: —Peki, dedi...İşte kılıcımı bırakıyorum. Sen de Elen'i bırak... Delikanlı bunları söylerken elindeki kılıcı odanın öbür ucuna fırlattı...

Şimdi silahsız kalmıştı... Rafaello, zalim bir şekilde sırıttı: —Hah, hah, ha!..Budalasın sen..Aptalın birisin...Bir kadın için kendini feda ediyorsun...Şimdi geberteceğim seni... Rafaello doğrulup, ağır ağır Kara Murat'a doğru yürümeye başladı. —Şimdi hapi yuttun köpoğlu köpek... Delikanlının yüzünü hazin bir gülüş kap-

ladı:

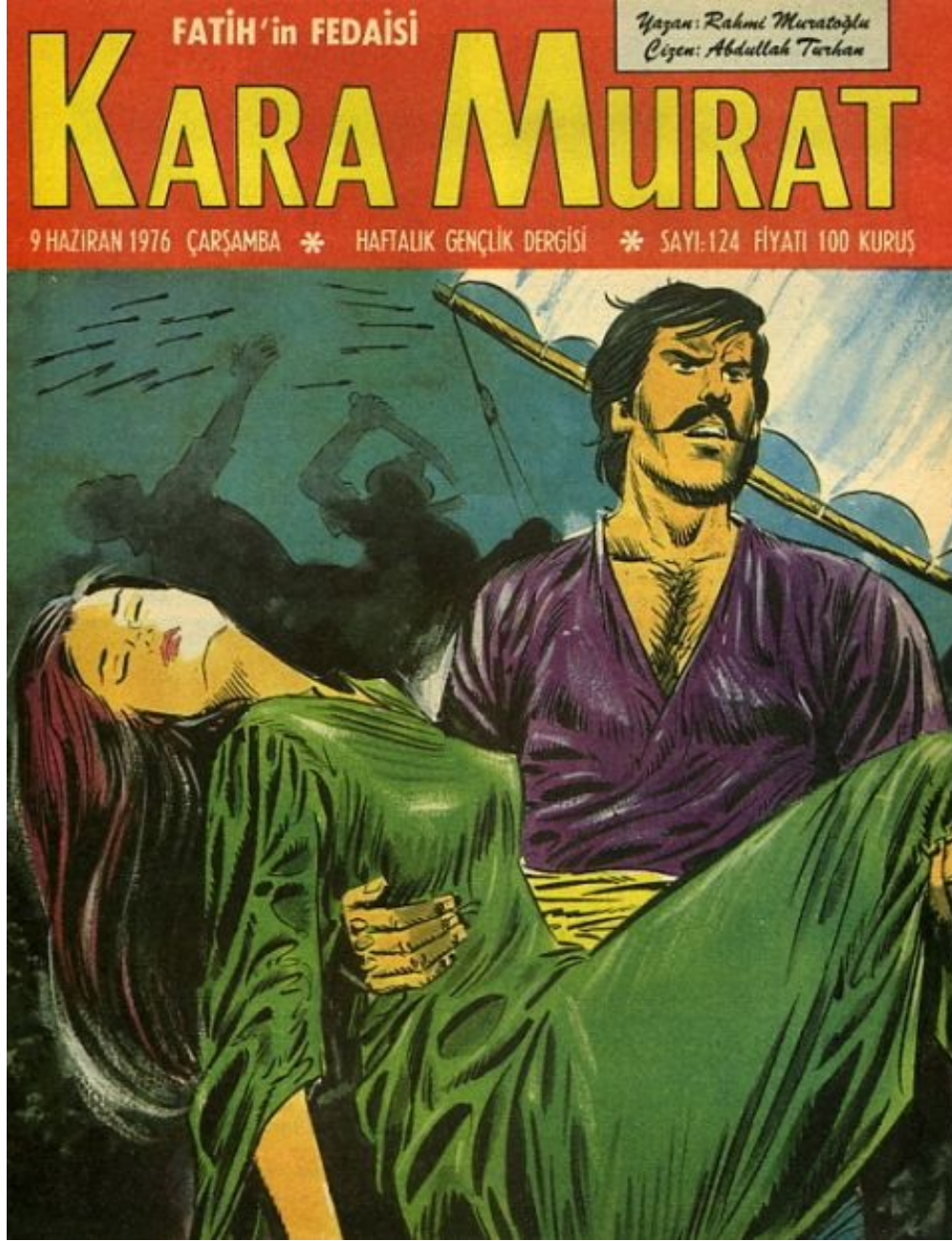
—Ben silahsızım. Seninse hançerin var.. Ama kavga henüz bitmiş değil...O kadar sevinme...

Rafaello vahşi bir kahkaha attı:

—Şuna bak...Hata pek yüksekte atıyor. Bilir misin ben çok iyi bıçak kullanırım..Al bakalım bunu ne yapacaksın?

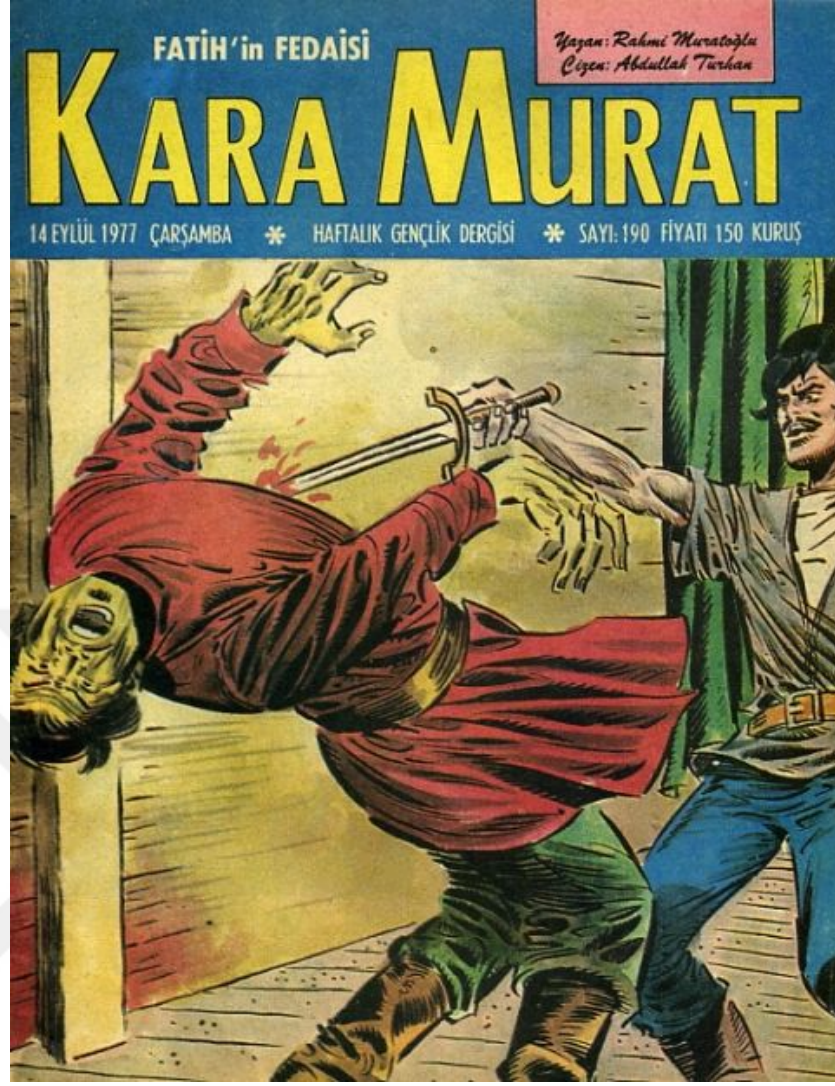
Şekil b.53: Kara Murat “İntikam Kılıcı” macerası

Kaynak: <http://alkislarlayasiyorum.com/icerik/343847/kara-murat-cizgi-roman-kapaklari>

Şekil b.54: Kara Murat'ın haftalık dergi yayını 124. sayı

Kaynak: <http://alkislarlayasiyorum.com/icerik/343847/kara-murat-cizgi-roman-kapaklari>

Şekil b.55: Kara Murat Fatih'in Fedaisi dergi kapağı

Kaynak: <http://alkislarlayasiyorum.com/icerik/343847/kara-murat-cizgi-roman-kapaklari>

Şekil b.56: Kara Murat film afişi

Kaynak: <http://www.tsa.org.tr/en/film/filmgoster/3009/fatih-in-fedaisi-kara-murat>

(Devamı var)

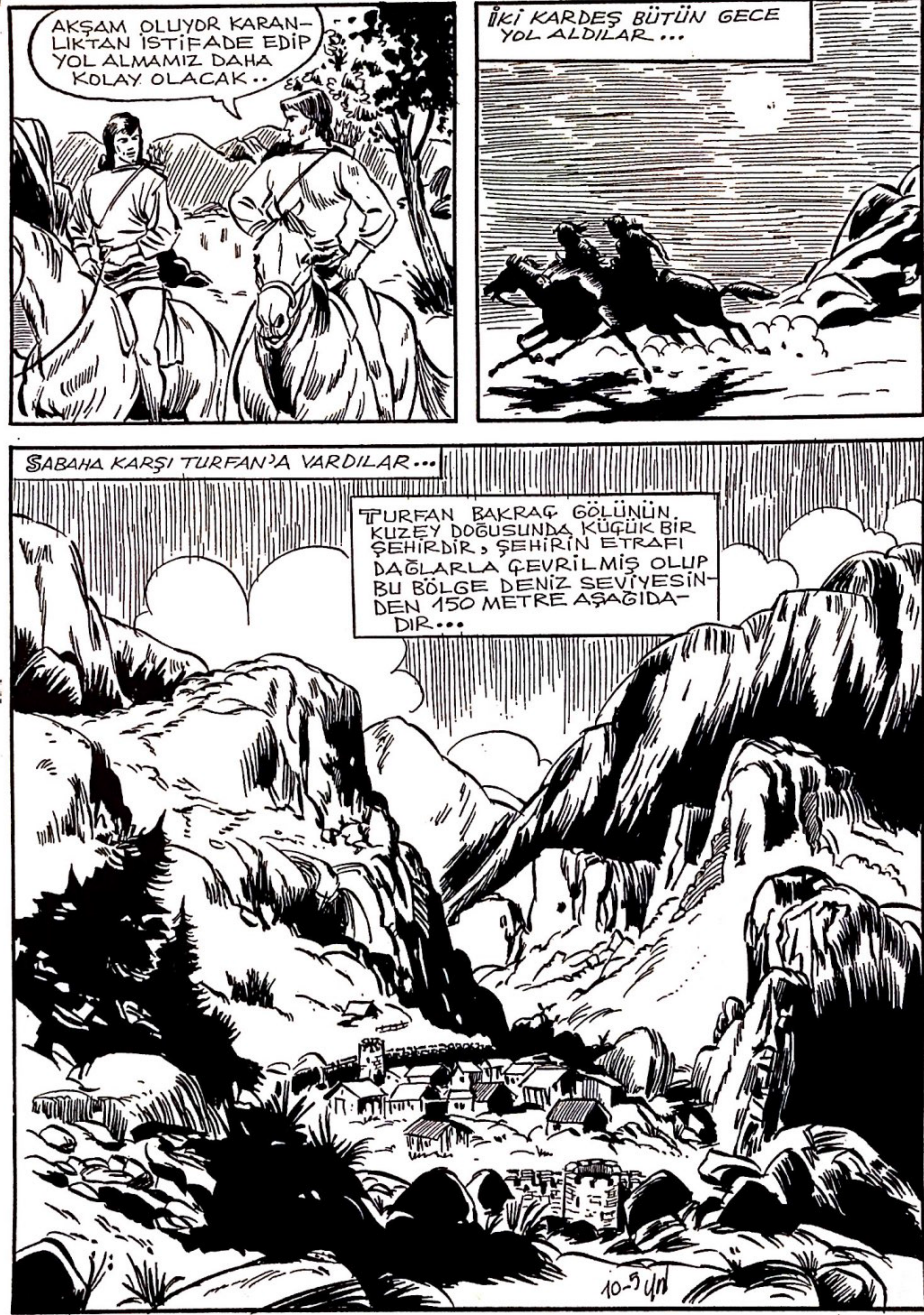
Şekil b.57: Yurdagün Göker'in yazıp, çizdiği "Batu'nun Maceraları" serüveni

Kaynak: Yurdagün Göker'in Arşivinden

Şekil b.58: Son Havadis gazetesinde yer alan Batu'nun Maceraları

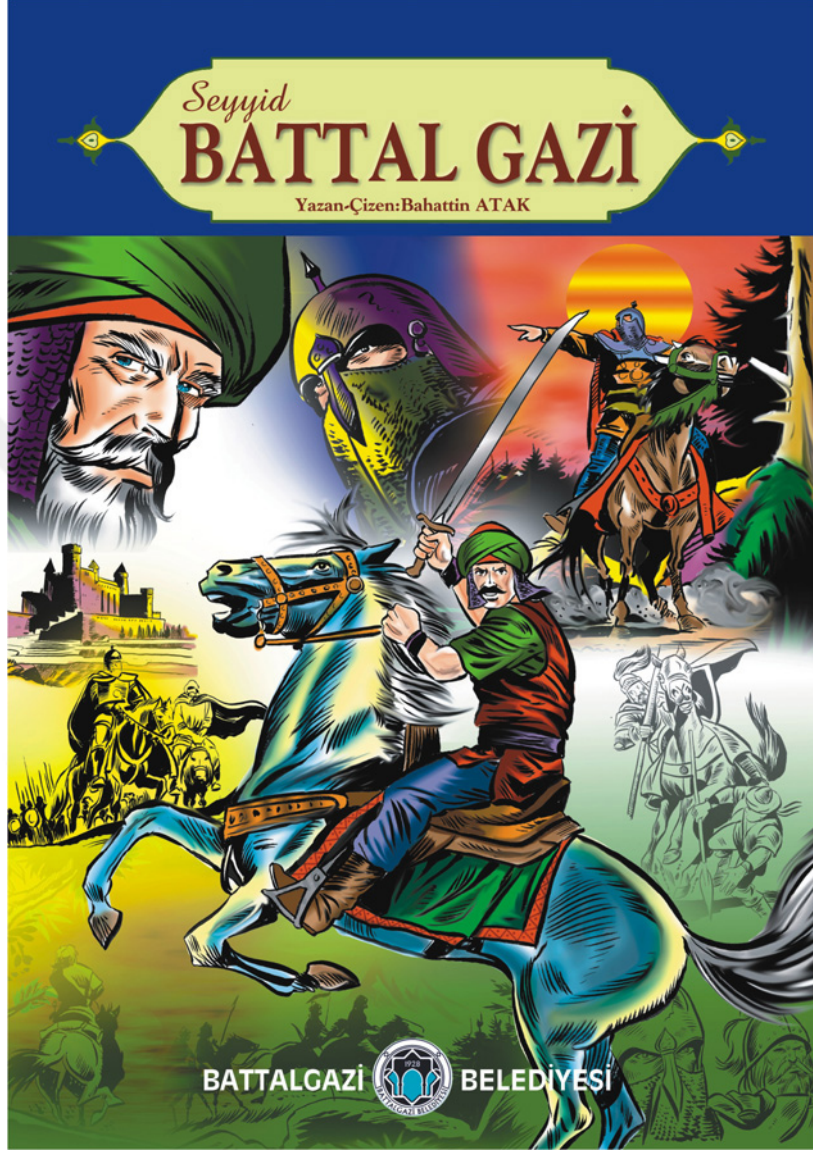
Kaynak: Yurdagün Göker'in Arşivinden

Şekil b.59: Batu'nun Maceraları'ndan kareler

Kaynak: Yurdagün Göker'in Arşivinden

Bahattin Atak ve Battal Gazi

Şekil b.60: Bahattin Atak'ın "Seyyid Battal Gazi" çizimi

Kaynak: <http://kucukgezgin.com.tr/>

Şekil b.61: Bahattin Atak'ın Battal Gazi bant çizimi

Kaynak: Bahattin Atak'ın Arşivinden

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Didem ÖZKEFELİ

Doğum Tarihi ve Yeri: 1992 - İstanbul

E-posta : didemozkefeli@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Önlisans :** 2012, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Basım ve Yayın Teknolojileri
- **Önlisans :** 2014, Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, Radyo ve Televizyon Programcılığı
- **Lisans :** 2014, İstanbul Aydın Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Tasarım
- **Yükseklisans :** 2017, İstanbul Aydın Üniversitesi, Grafik Tasarım Anasanat Dalı, Grafik Tasarım Sanat Dalı

MESLEKİ DENEYİM VE ÖDÜLLER:

- **BMA Creative,** Grafik Tasarımcı 2015-2016
- **Anzera Öğrenme Teknolojileri,** Görsel Tasarım Uzmanı 2016- ...
- **Tanıtımasyon,** Görsel Tasarım Uzmanı 2017- ...

DİĞER YAYINLAR, SUNUMLAR VE PATENTLER:

Özkefeli, Didem. Başar, Mehmet Reşat. Jean Baudrillard- Tam Ekran Kitap İncelemesi ve Metin Eleştirisi – Biçimsellik ve Görünür Olma Arzusu.

